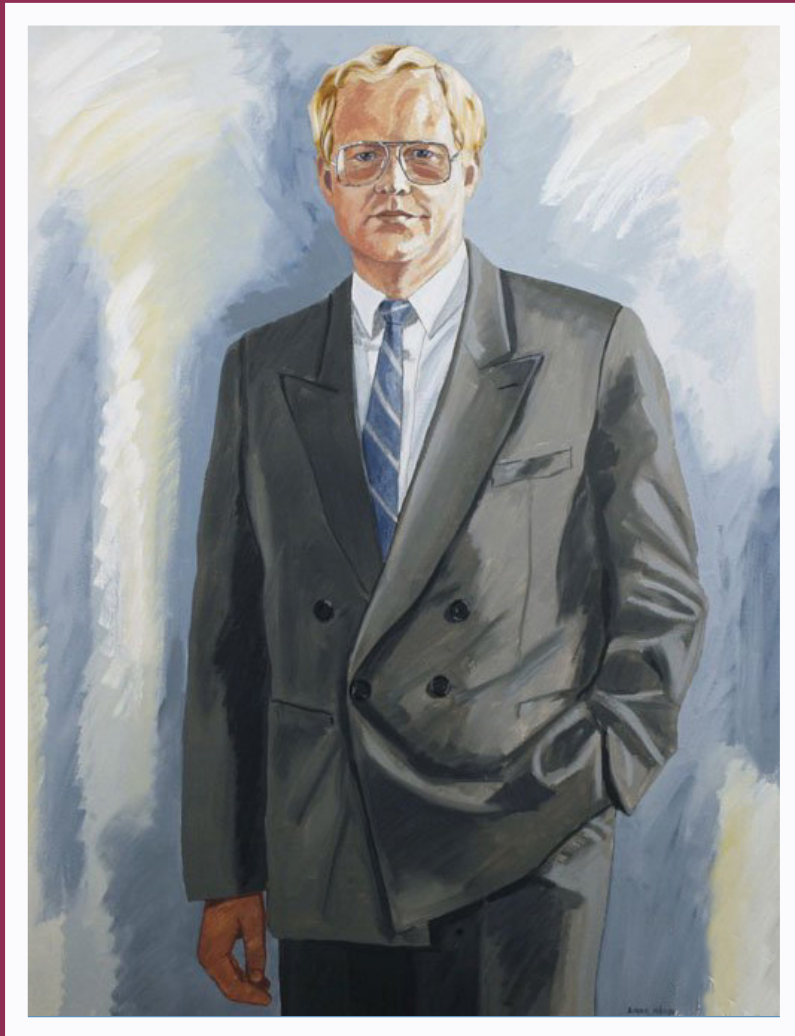


TÍMAFLAKK

með Markúsi

2. hefti

Maí 2020



**Prófkjör
og
pólitík
í
Reykjavík**

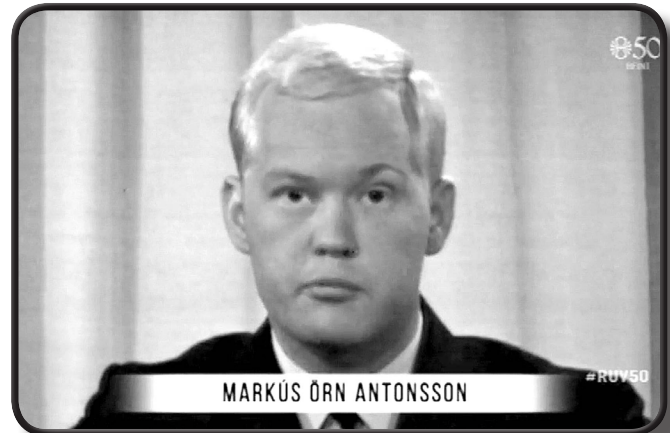
Markús Örn Antonsson stiklar á stóru

Horft til baka um hálfu öld

Um þessar mundir eru 50 ár liðin síðan ég hóf opinber afskipti af stjórnámálum á vettvangi borgarmálanna. Það gerðist með þátttöku minni í prófkjöri Sjálfstæðisflokksins snemma árs 1970. Þá var ég 26 ára gamall og hafði verið starfandi fréttamaður og dagskrárgerðarmaður hjá Sjónvarpinu síðan 1965. Við félagarnir Vilhjálmur Þ. Vilhjálmsson ræddum um hlut ungs fólks í framboðum fyrir Sjálfstæðisflokkinn og komumst að sjálfsögðu að þeirri niðurstöðu að tími væri kominn á marga af gamla liðinu og endurnýjun orðin tímabær.

Ég hafði nánast ekkert starfað í Sjálfstæðisflokknum fram til þessa. Reyndar voru margir í fjölskyldunni tengdir flokknum og ég hafði fylgst vel með enda lærði ég til blaðamanns og ljósmyndara á Morgunblaðinu á menntaskólaárum mínum og var farinn að skrifa þar fréttir og viðtöl og taka myndir 16 ára gamall. Það þótti nokkurs virði að ég hafði fengið kynningu í Sjónvarpinu, og var það úr að ég sló til. Kannski var það eitthvert afbrigði af áhættufíkn. Með yfirlýsingu tilkynnti ég brotthvarf mitt úr ágætri stöðu fréttamanns ef ég kæmist á framboðslistann. Og framundan var leit að nýju aðalstarfi. Það var ekki gert ráð fyrir að borgarfulltrúar væru atvinnupólitikusar eins og raunin virðist vera nú orðið.

Hagsmunamál ungs fólks í Reykjavík voru mörg og brýn á þessum árum og ég hafði einlægan vilja til að vinna að framgangi þeirra og skilgreindi mig eiginlega sem frjálslyndan, eitt lítið skref hægra megin við miðju. Úrlausnarefnin voru mörg. Það er mikill misskilningur sem oft er haldið fram hjá yngri kynslóðum, að lífið hafi verið einhver dans á rósum fyrir “verðbólgukynslóðina”, sem svo er



Á skjánum í fréttatíma Sjónvarpsins. Ég flutti fréttir og stjórnaði umræðum. Nú tók við að skapa fréttir og deila um borgarmálin.

uppnefnd, eins og hún hafi fengið ómælda peninga fyrirhafnarlaust á silfurfati eða í hjólbörum. Staðreyndin var önnur. Þjóðin var að ná sér á strik eftir efnahagshrun sem hafði gengið yfir um þetta leyti. Við vorum kynslóð sem hafði alist upp við innflutningshöft, vöruskömmtnun, alvarlegan húsnæðisskort og vaxandi dýrtíð. Reynslan frá þeim tímum mótaði viðhorf mín.

Ég sat í stjórn Framfarafélags Selás- og Árbæjarhverfis 1967-1970. Þar var barist með bókunum og bréfaskriftum fyrir bættum strætisvagnaferðum í hverfið, hitaveitu, verslunarþjónustu, uppbyggingu skóla og leikskóla, heimasíma og öðrum frumþörfum íbúanna. Bæjarsíminn hafði ekki ný símanúmer til að mæta eftirspurn. Þess vegna var settur upp símaklefi með myntsíma fyrir hverfisbúa við Rofabæinn til að leysa vandann. Stjórnarsetan í Framfarafélaginu var eins og gott undirbúningsnámskeið fyrir frambjóðandann. Ég náði einu af átta efstu sætum í prófkjörinu 1970 en störf mín að borgarmálunum áttu eftir að standa í samtals 16 ár.

MÓA



Steinunn Ármannsdóttir og Markús Örn Antonsson nýstúdentar frá MR 1965. Framundan var stutt viðdvöl hjá Markúsi í lagadeild HÍ um haustið. Í desember '65 var hann orðinn annar af tveimur fyrstu fréttamönnum Sjónvarpsins. Framundan var upphaf íslensks sjónvarps.

Í byrjun árs 1970 hófust umræður fyrir alvöru um undirbúning borgarstjórnarkosninganna þar næsta vor. Sjálfstæðisflokkurinn þótti standa höllum fæti eftir erfiðleikatímabilið í efnahagsmálum næstu árin á undan, meira atvinnuleysi en menn höfðu átt að venjast um áratugaskeið og óknytti verðbólgu draugsins, sem höfðu leikið landsmenn grátt. Flokkurinn hafði naumlega haldið 8 borgarfulltrúum og þar með meirihlutanum í kosningunum 1966. Hlaut hann 18929 atkvæði eða 48,5% og tapaði manni frá kosningunum 1962 en hélt þó meirihluta í 15 manna borgarstjórn vegna óhagstæðrar skiptingar atkvæða fyrir

Lagt af s

hina flokkana. Voru þessi úrslit til að vekja andstæðinga til umhugsunar um sameiginlegt framboð og betri nýtingu atkvæðanna, þó að ekki yrði af því fyrr en með R-listanum tæpum 25 árum síðar. Fyrir kosningarnar vorið 1970 voru Sjálfstæðismenn því logandi hræddir um að 8. maðurinn myndi tapast nú. Mikil umræða hafði verið um uppstokkun í stjórnmalalífínu eftir kosningasigur Kristjáns Eldjárns í forsetakosningum 1968 og vegna hinna fersku vinda frá útlöndum, sem ungt fólk vildi að léku líka um sig og inn í hina ýmsu króka og kima í íslensku þjóðlífi. Stúdentaóeirðir og hálfgerð upplausnarástand hafði ríkt austan hafs og vestan, ekki síst vegna kröfugerðar um endurbætur á skólakerfinu og mótmæla gegn Víetnamstríðinu.

Ég hafði ekki tekið neinn þátt í starfi Sjálfstæðisflokksins eða ungmennahreyfingar hans síðan á þingi Sambands ungra sjálfstæðismanna, SUS, sumarið 1965. Þótti mér og ýmsum jafnöldrum mínum að við værum þá komnir á eins konar gamalmennasamkomu, þar sem menn á borð við Þór Vilhjálmsson, borgardómara og síðar hæstaréttardómara,

Sigurð Helgason, hæstaréttarlögmann og síðar bæjarfógeta og sýslumann, og Árna Grétar Finnsson, lögfræðing, stóðu í framvarðasveit unga fólksins, komnir nokkuð á fertugsaldurinn. Aldursmörkin voru við 35 ára aldur. Þarna var átakalítið þing en fjallað sem von var mest um menntamálin. Eftir þessa Akureyrarferð lauk í bili allri þátttöku minni í störfum fyrir Sjálfstæðisflokksinn.

Er líða tók á janúarmánuð 1970 urðu umræður um opið prófkjör æ háværingi innan Sjálfstæðisflokksins. Vilhjálmur Þ. Vilhjálmsson kom í heimsókn til okkar Steinunnar í Hraunbæinn og var þá rætt

látið hefðu til sín taka víða um álfur. Nokkuð snemma lá fyrir að Ólafur B. Thors, sem þá var rúmlega þrítugur deildarstjóri hjá Almennum tryggingum, og hafði starfað ötullega í Heimdalli og í stúdentapólitík, myndi gefa kost á sér í prófkjörinu. Annað var óljóst um áræði ungra manna og líklegan árangur þeirra. Villi tjáði mér, að hann teldi að nú gæti Sjálfstæðisflokkurinn hagnast á því að fá í framboð ungan mann, sem hefði náð því að verða “heimilisvinur” Reykvíkinga og næstum allra landsmanna með því að birtast reglulega á sjónvarpsskjánum. Hvatti hann mig til að íhuga framboð og sagðist vera viss um að margir kjósendur flokksins myndu styðja það.

tað út í óvissuna

um prófkjörsleiðina og hvaða tilgangi hún þjónaði. Það var krafan um aukið lýðræði og áhrif hins almenna kjósanda á val fulltrúa í pólitískar valdastofnanir, sem nú skyldi sett á oddinn. Reyndar höfðu skoðanakannanir áður farið fram hjá meðlimum í fulltrúaráði Sjálfstæðisflokksins í Reykjavík um framboðslista en oftast var það eingöngu kjörnefnd sem skilaði tillögum sínum. Bjarni Benediktsson sagði mér að í skoðanakönnun sem fram fór innan fulltrúaráðsins fljótlega eftir áramótin hefði hann stungið upp á mér og Matthíasi Johannessen ásamt fleirum til að sitja á framboðslistanum. Allt að 30 frambjóðendur mátti tilnefna í þessari könnun innan fulltrúaráðsins en síðar gátu minnst 35 flokksbundnir einstaklingar, meðlimir Sjálfstæðisfélaganna í Reykjavík, 18 ára og eldri, gert tillögur um frambjóðendur í prófkjörinu, sem haldið skyldi 7., 8., og 9. mars.

Vilhjálmur var þeirrar skoðunar að það yrði við ramman reip að draga fyrir ungu kynslóðina í Sjálfstæðisflokknum að koma sínum mönnum að þrátt fyrir alla fyrirferðina á hinum öflugum ungmennahreyfingum, sem

Nú voru góð ráð dýr. Ég taldi strax einsýnt, að það færi ekki saman að gefa kost á mér til pólitískra starfa og halda áfram að vinna sem fréttamaður Sjónvarpsins. Ég yrði að fórna vinnunni, spurningin væri hvenær það gerðist, ekki hvort. Og ekkert lá ljóst fyrir hvað við tæki atvinnulega séð hjá mér. Þetta var áleitnasta umhugsunarefnið, hvernig ég gæti séð fjölskyldunni farborða, skuldum hlaðinn í nýrri íbúð og kannski kauplaus í þokkabót þegar líða tæki á árið. Á hinn bóginn var áhuginn á stjórn málum fyrir hendi og stuðningur við hina frjálslyndu framfarastefnu, sem ég taldi hafa verið aðalsmerki Sjálfstæðisflokksins á viðreisnarárunum frá 1960.

Einnig hafði ég verið talsvert spyrjandi efasemdamaður um horfurnar í rekstri Sjónvarpsins á næstu árum eftir þennan frábæra tíma sem fylgt hafði frumherjaandanum. Það voru þegar sjáanleg merki þess að Sjónvarpið væri að leita í far hinna gamalkunnu ríkisstofnana þar sem tregðulögmálið yrði allsráðandi í stað drífandi áhugans og kraftsins, sem ríkt hafði við uppbygginguna. Væri það mjög eftirsóknarvert



*Hjónavígsla í Dómkirkjunni 19. júní 1965.
Ekið frá kirkju til móttöku fyrir vandamenn
og nokkra aðra gesti. Vilhjálmur Þ.
Vilhjálmsson við stýrið.*

að sigla með inn á kyrrstöðutímabil?
Sannleikurinn var sá, að Sjónvarpið hafði haft tiltölulega frjálsar hendur en nú var hin leiðandi hönd hinna opinberu afskipta að leggjast æ meir yfir þennan framsækna fjölmiðil og umbreyta honum í dæmigerða stofnun hins opinbera.

Eftir nokkra umhugsun ákvaðum við hjónin að ég tæki þennan séns, að fara í prófkjörið og stofna þar með lífsafkomunni í töluverða tvísýnu. Steinunn studdi mig í þessu sem öðru sem ég hef tekið mér fyrir hendur á lífsleiðinni, oft með skömmum fyrirvara. Hún lagðist sem sé ekki gegn því að ég færi fram. Með aðstoð Villa og fleiri góðra vina fékk ég tilskilinn fjölda meðmælenda og skilaði inn framboði. Þá tók við umræða um hvernig haga skyldi prófkjörbaráttunni. Svona opið prófkjör hafði ekki verið haldið áður. Menntitilvitnið hans vegar mjög gætilega og framboðsbarátta var lítt sýnileg. Sem fulltrúi ungu kynslóðarinnar vildi ég setja á oddinn sameiginleg áhuga- og hagsmunamál þess hóps. Við Steinunn þekktum vel aðstæður unga fólksins, sem var í fyrsta skipti að reyna að koma sér upp þaki yfir höfuðið, við í 67 fermetra tveggja herbegja í búð uppi í Hraunbæ, þar sem allar aðstæður í samgöngum, dagvistun og verslunarmálum voru hinar frumstæðustu og raunar fyrir neðan allar hellur. Ég hafði starfað í stjórn Framfarafélags Selás- og Árbæjarhverfis, þar sem ég setti mig vel inn í málefni hverfisins. Það var því nokkur Árbæjarbragur á framboðsbaráttu minni. Stuðningsmenn mínir létu prenta einblöðung til kynningar á mér sem frambjóðanda og helstu baráttumálum mínum. Var honum laumað í skjóli myrkurs inn um bréfalúgur í Árbæjarhverfinu.

Svavar Gestsson var blaðamaður á Þjóðviljanum og túlkaði gang prófkjörsmálanna hjá íhaldinu eins og hans kómmahjarta bauð honum að gera. “Allt logar innan Sjálfstæðisflokksins: “Allt er betra en Albert” skrifaði Svavar á forsíðu blaðsins og átti þá við að “flokkeigendafélagið”, sem svo var oft nefnt, skylfi á beinunum við tilhugsunina um að Albert Guðmundsson hafði gefið kost á sér

í prófkjörinu. En Svavar varði líka nokkrum orðum í umfjöllun um framboð mitt:

“Í gærðag var svo dreift víða um borgina gulum miða frá stuðningsmönnum Markúsar Arnar Antonssonar. — Miðinn er undirritaður með þrjátíu og níu nöfnum ýmissa einstaklinga. Er greinilegt að Markús Örn ætlar sér mikinn frama í kosningum þessum. en með honum eru á prófkjörlistanum stjúpfadir hans og bróðir stjúpföðurins. Það er svo alvörumál sem margir velta fyrir sér þessa dagana hvort ekki sé óeðlilegt að Markús Örn Antonsson gegni störfum fréttamanns og þular í sjónvarpinu á sama tíma og hann stendur í hörðum kosningaáróðri fyrir sjálfan sig innan íhaldsflokksins.”

Í lokin gefur Svavar svo “línuna” um prófkjör og skoðanakannanir fyrir fylgjendur Alþýðubandalagsins sem lásu Þjóðviljann:

“Vinnubrögð íhaldsins nú eru sótt til Bandaríkjanna þar sem auðmagnið ræður öllu, fólkið engu. Það er sú stefna, sem íhaldið er að framkvæma hér á landi. Prófkjör eða skoðanakannanir geta verið ágætar aðferðir til þess að velja menn á framboðslista — enda þótt. sósíalistar víða í Evrópu hafi nú kastað þessari valaðferð fyrir borð. En misnotkun fjármagns og aðstöðu á svipaðan hátt og íhaldið er að gera hér í Reykjavík sýnir augljóslega þá ógnun við lýðræðislega stjórnarhætti sem slík vinnubrögð hafa í för með sér”

Sumum öðrum frambjóðendum þótti líka “guli miðinn” mikil býsn og undrunarefni. Ætlaði ungmennið að fara að standa í einhverri auglýsingastarfsemi vegna prófkjörsins? Hvað er drengurinn að meina? Einblöðungurinn fór víðar en í Árbæinn, m.a. var honum dreift meðal verkamanna niðri við höfn. Smám saman held ég að keppinautar og smyrjarar við flokksvélina í Valhöll við Suðurgötu hafi farið að gera sér grein fyrir að meiri fremur en minni líkur væru á því að Markús Örn myndi ná meiri og umtalsverðari árangri í prófkjörinu en að verða uppfyllingarefni um miðbik framboðslistans

eða þar fyrir neðan. Aðrir frambjóðendur höfðu ýmsir heil félagasamtök á bak við sig með úthringingabatteríi sem var miklu öflugra en dreifing á einblöðungi. Pétur Sveinbjarnarson, sem þá var formaður Heimdallar, þóttist skynja að ég kynni að ná árangri. Hann ályktaði sem svo að það gæti veikt framboð Ólafs B. Thors, sem átti að verða “ungi maðurinn” á listanum. Það var skrítið að Heimdallur skyldi ekki geta sett markið hærra og einsett sér að koma að fleiri ungum frambjóðendum á jafnréttisgrundvelli. Nei, Heimdallarsveitin vann ekki með mér en gaf þó út almennt kynningarblað á öllum ungum frambjóðendum, og fulltrúaráðið kynnti prófkjörlistann í heild. Sú kynning fór alvarlega fyrir brjóstið á andstæðingum okkar, fyrir utan “gula blaðið” mitt. Voru þetta að sönnu algjörir smámunir miðað við það sem síðar átti að verða í prófkjörum innan allra flokka. Það var þegar útrætt við yfirmenn mína hjá Sjónvarpinu að færi svo að ég kæmist í framboð myndi ég halda mig frá sjónvarpsskjánum fram yfir kosningar en síðan ætlaði ég að láta af störfum, ef ég yrði kosinn í borgarstjórn.

“Ætli hann sé á leiðinni í prófkjörið þessi?”, hugsaði ég næstum upphátt, þegar ég mætti manni á gangstétt sem heilsaði mjög glaðlega, Þekktur fýlupoki. Prófkjör og kosningar framundan. Stjórnámálamenn, sem hafa ekkert haft fyrir því að heilsa kjósendum sínum síðustu fjögur árin, eru nú gleiðbrosandi frammi fyrir öllum og taka í handfangið á þeim, ef háttvirtir kjósendur ganga ekki með hendur í vösum á annað borð.

Ýmsar mínar skemmtilegustu bernskuminningar tengjast kosningum. Það var tilkomumikið að skreyta gamla Morrisinn hans Gústa afabróður míns með gunnfána Sjálfstæðisflokksins á kjördegi. Þá var smalað og réttað á einkabílum, því að bílaeign var lítil og margir áttu erfitt með að komast á kjörstað. Smaladrengurinn sat frammí hjá bílstjóranum og skaust upp að dyrum til að sækja fólk og fylgja því í bílinn. Morrisinn var ekki gerður fyrir þungaflutninga og þess vegna þurfti



Jólaskemmtun í Sjónvarpinu. Tvær eiginkonur fréttamanna með börn sín. Steinunn og Sigrún Ása Markúsdóttir ásamt Guðrúnu Arnadóttur, eiginkonu Magnúsar Bjarnfreðssonar, og Arni sonur þeirra, síðar ráðherra. Magnús varð bæjarfulltrúi í Kópavogi 1974 og Eiður Guðnason, fréttamaður, varð alþingismaður 1978.

töluverða útsjónarsemi við að hlaða bílinn rétt þegar stórar og stæðilegar peysifatakonur í gaberdínkápum þurftu að ferðast saman tvær eða þrjár til að kjósa. Endaði stundum með því að ein þeirra sat undir kosningasmalanum fram og til baka.

Kosningar kosta sitt fyrir flokkana. Og margir sem eru að komast áfram á stjórnmalabrautinni verja miklum fjármunum í eigin baráttu til að komast á framboðslistana. Ég hef verið maður prófkjöranna og finnst það ekki eiga að vera háð einhverjum tilviljunum hvort prófkjör eru haldin eða haldin ekki. Ég tók út minn þroska í stjórnmalum með sterkri skírskotun til hinna lýðræðislegu aðferða við val frambjóðenda sem prófkjör eitt gæti tryggt. Ekkert hefur breyst í því efni. Nema fjárans fjárausturinn sem oft hefur fylgt þessu. Það er hins vegar enginn vandi fyrir stjórnmalaflokkana að halda honum í skefjum með ákveðnum leikreglum, sem mönnum verði settar.

Innan Sjálfstæðisflokksins skildist mér að frumkvæði mitt með einblöðungnum 1970 hefði markað einhvers konar kaflaskil. Pilturinn útbýtti prentuðum áróðursmiðum fyrir prófkjör. Ég verð að játa að eftir að hafa séð allar seinni tíma blaða- og sjónvarpsauglýsingar prófkjörframbjóðenda, verið í veglegum kaffisamsætum hjá þeim og séð litbæklingana og liðsaflann við símann á kosningaskrifstofum þeirra, verð ég bara að játa hreinskilnislega að mig grunaði ekki eitt augnablik hvers skonar skriðu ég var að koma af stað þarna um árið með þessu A4-blaði.

Kunningi minn sagði, að þeir sem stæðu í þessu væru “gamblerar” að eðlisfari. Þetta væri eitt afbrigði af spilafíkninni. Ég tel mig vera kominn yfir þetta í eitt skipti fyrir öll. Ein símhringing opnaði augu mín fyrir því að mín rétta hilla væri líklega annars staðar en á atkvæðamarkaði hins svikula og síbreytilega almenningsálits, þar sem menn geta dagað uppi með takmarkað kjörfylgi og vitlausan markhóp á bak við sig. Upp úr þurru fékk ég nefnilega upphringingu nokkru fyrir almennar

Heimsendingar

Fyrir kosningarnar 1970 auglýsti Sjálfstæðisflokkurinn að borgarþúar gætu fengið frambjóðendum senda til sín í heimsókn. Eins og vænta mátti áttu menn von á einhverri holskeflu afpöntunum frá alls konar þerrum eða spéfuglum. En á daginn kom að þetta tilboð gerði sig tiltölulega vel þó að eftirspurnin væri ekki eins og á pizzastöðum nútímans. Mér eru í fersku minni nokkrar slíkar heimsóknir en ein þó sérstaklega. Þar var fjölskyldan komin saman til að fagna frambjóðandum og bjóða honum til sætis við dýrindis kaffiborð. Fyrirfram var ég ekki alltof öruggur með að kunna alla staðreyndarununa um rekstur borgarinnar og kosningaloforðin. Fljótlega var farið út í allt aðra sálma mér til mikils léttis. Í augum gestgjafanna var ég gamli fréttamaðurinn úr Sjónvarpinu. Það var ómaksins vert að koma á framfæri við hann gagnrýni á hvað bíómyndirnar á laugardagskvöldum væru leiðinlegar og hvort ekki yrði örugglega sýnt meira af seríunni um Dýrlinginn með Roger Moore. Ég sagðist gjarnan myndu koma athugasemdunum til framkvæmdastjóra Sjónvarpsins og hefur það loforð örugglega tryggt atkvæði þessara heiðruðu kjósenda. Þegar kom að rjómatertusneið númer tvö var tekið upp (ó)léttara hjal, þ.e. hvort tiltekin þula í Sjónvarpinu væri barnshafandi eftir nafngreindan fréttamann. Sú saga hafði verið furðu lífseig í bæjarslúðrinu um langa hríð og hefði barnið þá átt að vera orðið tveggja eða þriggja ára gamalt. Ég sagði sem satt var að ekki væri flugufótur fyrir þessari kjaftasögu, og þáði þriðju tertusneiðina áður en ég var kvaddur með virktum.

kosningar. Í símanum var gamall æskufélagi minn, reyndar nokkru eldri að árum. Ég hitti hann stöku sinnum á götu. Erindið hjá honum var að hvetja mig eindregið til að bjóða mig fram. Fólkið þarna allt í kringum hann væri þeirrar skoðunar að ég ætti að fara fram og ætlaði að kjósa mig. Þetta voru okkar minnstu bræður. Stuðningsyfirlýsingar frá öðrum sem meira máttu sín og voru líklegri til áhrifa bárust alls ekki. – Ég bað fyrir kveðjur til fólksins, sem sýndi mér þennan hlýhug. En nú væri víst kominn tími til að hætta og að ég tæki ekki svona áskorun. Vissi að pólitíkusar færu auðvitað aldrei í framboð nema vegna fjölda áskorana, helst með símskeytum í miklu magni. Þeir þykast afskaplega óráðnir en láta að lokum undan þrýstingi. Ég myndi valda þessu góða fólki vonbrigðum. Hins vegar væri alveg ljóst, að úr nógu yrði úr að velja, því að í prófkjöri eða kosningum er framboðið alltaf meira en eftirspurnin. Þar verður ekki kvartað yfir fákeppninni. Eftir þetta umrædda samtal seint á ferli mínum taldi ég mig læknaðan af framboðsraunum og kosningaskjálfta.

Niðurstaða prófkjörsins 1970 var sú að ég hafnaði í 8. sæti. Í kosningunni var frambjóðendum annað hvort raðað í svonefnd aðalsæti eða varamannasæti, miðað við 8 borgarfulltrúa kjörna í síðustu kosningum. Þá var og ákveðið í prófkjörsreglunum, að kosning skyldi vera bindandi ef þátttakan yrði a.m.k. 30% af kjörfylgi Sjálfstæðisflokksins í borgarstjórnarkosningunum 1966. Það skilyrði var uppfyllt. Í annan stað urðu nöfn 8 efstu manna að vera á helmingi gildra atkvæða til að þeir næðu bindandi kosningu. Það voru aðeins Geir Hallgrímsson, borgarstjóri, Birgir Ísl. Gunnarsson, borgarráðsmaður og Ólafur B. Thors, sem náðu þeim árangri. Geir hlaut 99,08 % fylgi. Skiljanlega fannst víst mörgum kjósendunum og öðrum frambjóðendum ég koma eins og fljúgandi furðuhlutur inn í borgarmálin, án hins pólitíska uppeldis og tröppugangs sem tíðkast hafði innan flokksins. Gunnar Helgason, sem var launaður starfsmaður á skrifstofu flokksins og borgarfulltrúi, lenti nú í 11. sæti, Bragi



Kosningastjórn Sjálfstæðisflokksins fyrirskipaði frambjóðandanum að fara til hins kunna ljósmyndara Jóns Kaldals á Laugavegi 11 og fá af sér nýja mynd til að birta í kosningablöðunum.

Hannesson, bankastjóri og borgarfulltrúi, í 13. sæti, Baldvin Tryggvason, varaborgarfulltrúi og framkvæmdastjóri Almenna bókafélagsins í því 14. og Magnús L. Sveinsson, skrifstofustjóri Verzlunarmannafélags Reykjavíkur, varaborgarfulltrúi, og formaður æskulýðsráðs borgarinnar, var í 15. sæti.

Það þótti alvarlegur ágalli á niðurstöðu prófkjörsins hvað hlutur kvenna var rýr. Tvær konurnar, þær Elín Pálmadóttir, blaðamaður á Morgunblaðinu, og Sigurlaug Bjarnadóttir, frönskukennari, voru í 10. og 16. sæti. Við svo búið mátti ekki standa. Kjörnefnd hlyti að setja aðra hvora þeirra ofar á listann. Höskuldur Ólafsson, formaður kjörnefndar, kom nokkru síðar upp í Sjónvarpshús og settist á tal við mig í tómun mötuneytissalnum og hóf mál sitt með því að gera grein fyrir nauðsyn á nokkrum tilfærslum frá niðurstöðu prófkjörsins. Það mátti greina á máli hans að forystan í Reykjavík vildi fá mig niður úr áttunda sætinu, flytja mig á varamannabekkin. Ég tjáði honum þá eindregnu afstöðu mína að vera í sæti aðalmanns, því 8. eða ofar. Eftir þennan fund var ekki rætt frekar við mig um niðurröðun á listann fyrr en líða tók að fundi fulltrúaráðsins hinn 9. apríl, þar sem framboðslistinn var samþykktur og ég skipaði 6. sætið en Ólafur B. Thors 8. sætið og baráttusætið. Albert Guðmundsson var í því 5. en Sigurlaug Bjarnadóttir í 3. sæti. Aðrir frambjóðendur í aðalsætum voru Geir Hallgrímsson, Gísli Halldórsson, Birgir Ísl. Gunnarsson og Kristján J. Gunnarsson. Úlfar Þórðarson vék fyrir Sigurlaugu úr aðalsæti.

Kosningaundirbúningur fyrir kosningarnar 31. maí var nokkuð hefðbundinn. Áróðurslega var aðaláherslan lögð á að hafa Geir Hallgrímsson áfram sem borgarstjóra og traustan, samhentan meirihluta með honum til að stuðla að auknum framförum og ábyrgri fjármálastjórn. Geir hafði verið afar vinsæll og farsæll borgarstjóri. Honum varð ekki um kennt að fylgi flokksins hafði farið dvínandi í kosningunum 1966 og flokkurinn tapað einum borgarfulltrúa. Nú, fjórum árum síðar, var

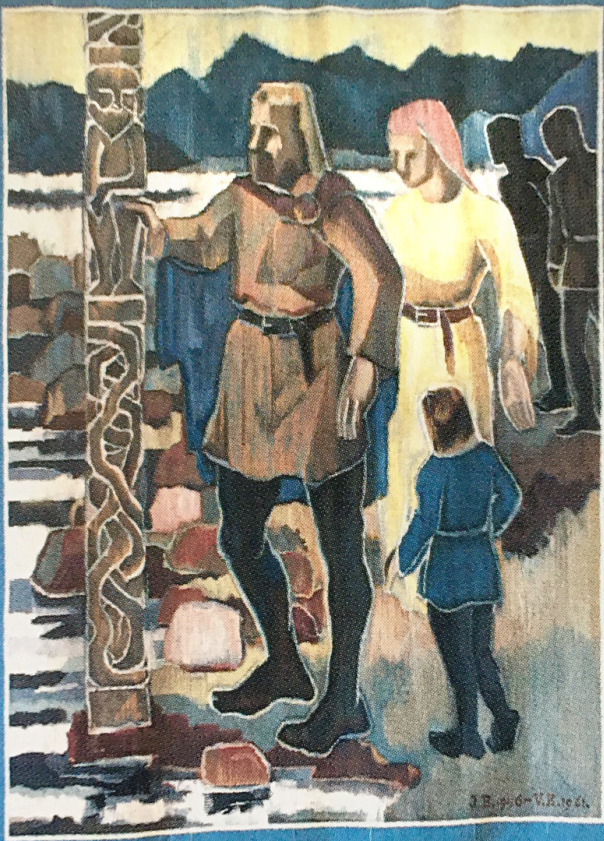


Í nálægð við stjórn málin 1967. Umræður sem ég stjórnaði með leiðtogum flokkanna. Emil Jónsson, Albýðuflokkur, Bjarni Benediktsson, Sjálfstæðisflokkur, Magnús Kjartansson, Albýðubandalagi og Eysteinn Jónsson, Framsóknarflokkur.

Þjóðin búin að ganga í gegnum alvarlega kreppu og atvinnuleysi. Það mæddi mikið á leiðtogum Sjálfstæðisflokksins, sem var í forystu viðreisnarstjórnarinnar með Albýðuflokknum. Þreytu var farið að gæta í því stjórnarsamstarfi, sem staðið hafði í tíu ár. Í tíð Geirs var grunnur lagður að stórauðnum framkvæmdum í gatnagerð og hitaveitu. Uppbyggingin í Breiðholti var tiltölulega nýhafin. Framboðsfundir voru með hefðbundnum brag, svo og kynningar í útvarpi og sjónvarpi. Ég var á mælendaskránni í útvarpsumræðum, sem voru mjög stírnáðar; tilbúnar, stuttar ræður á blöðum. Baldvin Tryggvason var þarna mættur í Útvarpssal, tók frambjóðendur flokksins afsíðis einn og einn og bað um að fá ræðurnar þeirra til yfirlstrar. Þetta var til að tryggja samræmi í kynningu flokksins. Á vegum Sjálfstæðisflokksins voru haldnir almennir kosningafundir, og kappræðufundur Heimdallar og Félags ungra framsóknarmanna um borgarmál milli ungra frambjóðenda Sjálfstæðisflokks og Framsóknarflokks fór fram í gamla Sjálfstæðishúsinu við Austurvöll, sem þá

var orðið Sigtún. Fundurinn var haldinn á afmælisdaginn minn 25. maí. Auk okkar Birgís Ísleifs og Ólafs B. Thors komu fram þrjú upprennandi borgarfulltrúar Framsóknarflokksins þeir Guðmundur G. Þórarinnsson, Alfreð Þorsteinsson og Rúnar Hafdal Halldórsson. Ég var óvanur slíku fundarformi og stóð mig ekkert vel. Það sem var undirbúið fyrirfram gekk sémilega en ég var slæmur í að henda boltann á lofti og reka hann til baka í andstæðingana við fagnaðaróp og öskur eins og þau gerðust á svona samkomu.

Mér er minnisstætt að á þessu fundi var Ólafur Ragnar Grímsson (enn framsóknarmaður) og sat aftur í sal með fóstbróður sínum Baldri Óskarssyni. Ólafur Ragnar var háværari en aðrir undir ræðu Ólafs B. Thors, sem öskraði á móti: “Hættu nú að baula rauða kusa og reyndu að sýna af þér mannsiði”. Þetta féll í góðan jarðveg. Ég minnst þess, að eitt helsta kosningamál Framsóknar var að gagnrýna framkvæmdir við Sundahöfn, sem væru soun á landrými og vanhugsaðar. Í þessu sambandi nefndi ég kosti þess að fá nýja og stærri hafnarbakka



Landnámsfjölskyldan komin til Reykjavíkur. Skreyting í sal borgarstjórnar. Veggteppi sem Vigdís Kristjánsdóttir óf eftir teikningu Jóhanns Briem, listmálara.

fyrir innflutning og útflutning og nefndi m.a. þá framtíðarsýn að þar gætu skemmtiferðaskip með fjöldann allan af ferðamönnum lagst við bryggju í stað þess að farþegar væru selfluttir eins og þá var gert í litlum bátum inn í gömlu Reykjavíkurböfn úr skipunum, sem lágu við akkeri á ytri höfninni. Þetta með skemmtiferðaskipin þótti framsóknarmönnum fádæma hlægilegt og náði sú spéspeglun inn í frásögn Tímans af fundinum.

Á kjördag kom það í minn hlut að aka með Albert Guðmundssyni í hans eigin bíl til heimsóknna á kosningaskrifstofur flokksins og reyna að greiða úr vandamálum sem snertu einstaka kjósendur eða lempa þá. Sjálfstæðisflokkurinn byggði á geysiöflugu kosningakerfi, sem Birgir Kjara, síðar alþingismaður, hafði unnið manna mest í að skipuleggja þegar hann var formaður fulltrúaráðsins. Þetta byggðist á því að tekinn var saman gagnagrunnur. Flokksmenn Sjálfstæðisflokksins og líklegir kjósendur hans voru merktir D, þ.e. með listabókstaf Sjálfstæðisflokksins. Andstæðingum flokksins var fullkunnugt um þetta og höfðu áreiðanlega eitthvert svipað kerfi að styðjast við, t.d. upplýsingar úr verkalyðshreyfingunni, þar sem Sósíalístaflokkurinn, síðar Alþýðubandalag, átti innangengt. Lengst af höfðu allir flokkar fulltrúa inni í kjördeildum við kosninguna, þar



sem þeir merktu við í skráum sínum, hverjir voru búnir að kjósa. Fulltrúi Sjálfstæðisflokksins í kjördeild hafði meðferðis spjaldskrá og fluttu sendiboðar spjöld með nöfnum kjósenda, sem greitt höfðu atkvæði, á kosningaskrifstofu fyrir viðkomandi kjörstað. Með þessu móti var hægt að herða eftirreksturinn gagnvart þeim, sem taldir voru kjósendur Sjálfstæðisflokksins ef það dróst mikið að þeir mættu á kjörstað. Á hverfisskrifstofunum stóð fjöldi fólks í úthringingum vegna þessa og margir fengu þeir að heyra alls kyns umkvartanir ef ekki beinar hótanir um að viðmælandinn ætlaði ekki á kjörstað og þá afhverju. Við Albert og aðrir frambjóðendur fórum á milli þessara skrifstofa, heilsuðum upp á sjálfboðaliðana, sem þar unnu, og fórum svo yfir erfið mál, sem upp höfðu komið vegna fólks sem ætlaði ekki á kjörstað. Við áttum að heimasækja það og reyna að ýta við því.

Mér líður seint úr minni heimsókn til fjölskyldu bensínafgreiðslumannsins, sem ég kannaðist við. Nú var hann orðinn hjartveikur öryrki og kominn með fjölskylduna í gamalt timburhús í miðbænum í eigu Félagsmálastofnunar. Okkur Albert ofbauð gjörsamlega, hvers konar visturverum borgin var að bjóða fólki að búa í. Við gátum svo sem engu lofað öðru en að gera okkar besta.



Albert varð málsvari “litla mannsins” gagnvart kerfinu. Bar hag hans greinilega fyrir brjósti.

Það var líka sérstakt að koma heim til Guðrúnar Á. Símonar, óperusöngkonu og sjá kattafansinn í íbúðinni hennar. Hún var gömul kunningjakona Alberts. Guðrún Á. og kettirnir voru hundóánægð með Sjálfstæðisflokkinn en þetta endaði þó með því að Guðrún þáði far með okkur á kjörstað. Þegar við höfðum skilað henni heim aftur sagði Albert mér sögur af okkar ágæta söngfólki við nám á Ítalíu forðum daga þegar hann spilaði fótbolta þar. Guðrún gekk undir nafninu Simonetta þar syðra og Þuríður Pálsdóttir var Nini Pallis til hægðarauka fyrir þarlenda. Og þarna voru líka Magnús Jónsson og Guðmundur Baldvinsson, síðar á Mokka, við söngnám sem ungir menn.

“Góður og skemmtilegur hópur að hitta”, sagði Albert. Næst var okkur vísað á drykkjukonu, sem búsett var á meðferðarheimili. Fram eftir kvöldi tókum við að okkur fleiri félagsleg úrlausnarefni sem gagnlegt var að setja sig inn í fyrir verðandi borgarfulltrúa. Aðfaranótt hins 1. júní var ég orðinn borgarfulltrúi. Ég kom við heima hjá Albert á Hrístateignum og þar gaf hann mér kampavínsflösku til að fara með heim handa okkur Steinunni að fagna úrslitunum. Innan fárra daga yrði ég mættur í fundarsal borgarstjórnar í Skúlatúni 2, hinn 4. júní.





Geir Hallgrímsson. Vel metinn leiðtogi og borgarstjóri. Verður minnst fyrir stórfraamkvæmdir; gatnagerð, hitaveitu og ný borgarhverfi. Bað mig stundum að minnast þess að býsna mörg vandamál hefðu tilhneigingu til að leysast af sjálfu sér.

Nýkjörinn borgarstjórnarflokkur Sjálfstæðisflokksins fagnaði kosningasigri á Hótel Sögu síðdegis 1. júní 1970. Allir voru vinir þó að fyrirsjáanlegt væri eitthvert smávesen vegna kosninga í ráð og nefndir. Sárindum vegna úrslita prófkjörsins og uppstillingar á lista var stillt í hof eða ýtt til hliðar, kannski sópað undir teppið. Svo lengi sem elstu menn mundu hafði Sjálfstæðisflokkurinn stýrt Reykjavík og svo yrði áfram næstu fjögur árin. Skál! Þetta hafði ekki verið leikur einn. Það skyldi enginn halda.

Nýir síðir

Erfitt efnahagsástand undanfarinna ára, síldarleysi, hafísar, atvinnuleysi, markaðbrestur og gengisfellingar komu illa við flokkinn í ríkisstjórn og efnahagslæggðin minnti óhjákvæmilega á sig í kosningum til borgarstjórnar í Reykjavík, höfuðvígi flokksins.

Geir Hallgrímsson hafði verið ötull og vinsæll borgarstjóri og enn einu sinni hafði glundroðakenning Sjálfstæðisflokksins orðið að áhrinsorðum. Framboð andstæðinganna voru nú fimm talsins, hafði fjölgað um tvö frá kosningunum 1966. Undirmál og sundurþykkja tvístruðu því liði. „Vinum það þrekvirki að sigra og forða Reykjavík frá sundrunar- og haturshjörð,“ hafði Bjarni Benediktsson, forsætisráðherra, sagt á aðalkosningafundi flokksins tveim dögum áður. Atkvæðaskiptingin var hagstæð Sjálfstæðisflokknum. En naumt var það. Sjálfstæðisflokkurinn hlaut 47,2% atkvæða, alls 20902. „Við Reykvíkingar eigum það hlutskipti í vændum eitt kjörtímabilið enn að búa við alveldisstjórn eins flokks, sem þó hefur um þrjú þúsund atkvæða minnihluta að baki sér,“ sagði Einar Ágústsson, efsti maður á lista Framsóknarflokksins, sem var stærstur minnihlutaflokkanna í þetta skiptið með 3 menn kjörna og bætti við sig einum. Alþýðuflokkurinn hlaut 1 mann kjörinn, tapaði einum, Alþýðubandalagið fékk 2 menn kjörna, tapaði einum og Samtök frjálslyndra- og vinstri

manna fengu 1 mann kjörinn; hafði ekki boðið fram áður. Sósíalístafélag Reykjavíkur fékk engan mann kjörinn.

Ég hafði um annað að hugsa en að láta mig dreyma um einhverjar vegtyllur í borgarstjórn; taldi að vissum áfanga væri náð sem ég mætti gera mér að góðu í bili. Nú var kominn tími til að ég yrði mér úti um vinnu í staðinn fyrir fréttmannsstöðuna, sem ég hafði lagt á fórnarstallinn fyrir pólitíkina. Sem sá yngsti í áhöfninni var ég eins og messaguttinn um

ræður eftir hljóðupptökunum og brá mörgum borgarfulltrúanum í brún þegar hann fékk þessar útskriftir til yfirlestrar og leiðréttingar í fyrsta sinn.

„Hvers konar bull er þetta eiginlega?“ sagði Albert Guðmundsson stundarhátt í hneykslan og forundran svo allir máttu heyra. „Talaði ég virkilega svona?“ Það var nefnilega tvennt ólíkt að hlusta á ræðu flutta blaðalaust í löngum setningum með áherslum og endurtekningum eða sjá hana svo orðrétt skráða á blað.

ir á nýjum stað

borð og fékk það hlutverk ásamt Guðmundi G. Þórarinssyni, borgarfulltrúa og nýliða Framsóknar, að vera skrifari borgarstjórnar en þeirri vegsemd minni fylgdi að vera ritari á fundum meirihlutans, sem haldnir voru síðdegis á miðvikudögum í fundarherbergi á borgarskrifstofunum í Austurstræti 16. Fundargerðum í handriti skilaði ég svo til Heiðu Tryggvadóttur, einkaritari Geirs. Skrifaraembættið í borgarstjórn var létt verk og löðurmannlegt. Jón G. Tómasson, þá skrifstofustjóri borgarstjórnar, skrifaði fundargerð í mikinn doðrant á meðan borgarstjórnarfundirnir stóðu yfir og gaf okkur Guðmundi G. svo merki um að koma í pontu til skiptis í lok annars hvers fundar og lesa fundargerðina í heyrandi hljóði áður en hún var borin upp til samþykktar. Skrifaranir aðstoðu líka forseta við talningu atkvæða í skriflegum atkvæðagreiðslum og nafnakalli.

Allar umræður í borgarstjórn voru hljóðritaðar. Magnús Jóhannsson eða Úlfar Sveinbjörnsson, sem einnig störfuðu við hljóðritanir á fundum Alþings, voru mættir við segulbandstækin og settu þau af stað annan hvern fimmtudag kl. 17 þegar Gísli Halldórsson, forseti borgarstjórnar, sló í bjölluna á borði sínu og sagði fund settan. Ritarar á borgarskrifstofunum vélrituðu svo allar

Aðkoman að borgarkerfinu var eins og skólaganga fyrir mér. Ég lærði geysilega margt þegar ég sat í borgarstjórn. Þar beið mín mikil þjálfun í stjórnsýslu og alls kyns nýjum vinnubrögðum. Geir Hallgrímsson, borgarstjóri, hafði á að skipa afar öflugri sveit úrvalsmanna, sem gegndu æðstu embættum í stjórnkerfinu. Ég hafði kynnst Geir lítilliga áður en við fórum að mæta saman á framboðsfundum og sitja saman borgarstjórnarfundi. Í kosningabaráttunni gáfu ungir Sjálfstæðismenn út sérstakt blað, sem dreift var til yngstu kjósenda. Ég skrifaði viðtal við Geir um borgarmál sem á þeim tímapunkti áttu sérstakt erindi til ungra kjósenda. Blaðinu var dreift til þess hóps í nafni Sjálfstæðisflokksins.

Geir var eins konar Kennedy-eintak Sjálfstæðisflokksins og ímynd hans hafði verið sett á oddinn í kosningunum 1966, þegar auglýsingaspjald með andlitsmynd af Geir og áletruninni „Áfram“ hafði verið límd upp um allan bæ. Hann var þó mjög formfastur og gætinn. Menn hvöttu hann til að fara úr jakkanum og sitja á skyrtunni við borð með samstarfsmönnum þegar ljósmyndari Morgunblaðsins tók af honum mynd, sem átti að birtast með viðtali í miðju blaðinu. Geir þótti þetta jakkaleyfi léttúðarlegt og lét taka aðra mynd af sér í jakkanum og fór sú á baksíðuna.



*Skjaldarmerki Reykjavíkur frá 1957.
Öndvegissúlur Ingólfs. Hönnuður Halldór
Pétursson, teiknari.*

Ímyndin sem mér fannst eiga vel við um Geir og hans persónu kom fram á blaðamynd af honum sem ungum dreng með bros á vör í skátabúningi. Hann var alltaf ávarpaður „borgarstjóri“ af nánustu samstarfsmönnum og hann vildi að í umræðum í borgarstjórn ávörpuðu menn hver annan „borgarfulltrúi (þessi eða hinn)”... „Borgarfulltrúi Markús Örn Antonsson ætti að muna”...”Borgarfulltrúinn talar eins og málpípa argasta afturhalds borgarstjórnaríhaldsins“ sögðu andstæðingarnir... eða því um líkt. Vesgú.

Geir var hrósað fyrir hið mikla átak sem gert var í malbikun gatna í borginni og útvíkkun hitaveitukerfisins. Hið svokallaða hitaveitusvæði var lítilfjórlegt, náði yfir takmarkaðan hluta borgarinnar og þoldi illa frosthörkur eins og stundum urðu. Nú voru ný stórverkefni í austurhverfunum, Árbæ og Breiðholti. Malbikaðar götur voru aðeins vestan Rauðarárstígs með einhverjum örfáum undantekningum þegar Geir tók við af Gunnari Thoroddsen, sem varð fjármálaráðherra 1959. Þá urðu borgarstjóraembættin tvö um sinn. Auður Auðuns, borgarfulltrúi Sjálfstæðisflokksins, varð fyrsta konan til að gegna embætti borgarstjóra í Reykjavík. Hún var borgarstjóri menntamála, heilbrigðismála og félagsmála en Geir borgarstjóri fjármála og verklegra framkvæmda. Þessi skipan stóð í eitt ár, eftir það var eitt borgarstjóraembætti.

Úrbætur í nýju hverfunum Árbæ og Breiðholti voru aðkallandi. Geir og hans menn tóku málin föstum tókum og árangurinn var mjög sýnilegur fyrir borgarþúum. Á fyrsta kjörtímabili mínu voru æðstu embættismenn líka skipaðir formenn í ýmsum hinna veigamestu af kjörnum nefndum og stjórnnum í borgarkerfinu. Þeir voru útverðir Geirs, „augu og eyru konungs“ sem höfðu glögga og samfellda yfirsýn yfir framvinduna á öllum sviðum, héldu vel um budduna, og gættu þess að allt færi fram innan settra marka fjárhagslega og töluðu tæpitungulaust yfir okkur á meirhlutafundum ef þeir sáu ástæðu til. Menn eins og Gunnlaugur Pétursson, borgarritari, Páll Línal, borgarlögmaður, Jón G. Tómasson,

Albert lét til sín taka frá byrjun

Hópurinn sem valdist saman í borgarstjórnarmeirihluta Sjálfstæðisflokksins var samstæður og um að ræða dagfarsprútt fólk og vinsamlegt í viðkynningu. Enginn er þó annars bróðir í leik. Bjarni Benediktsson hafði einhvern tíma rætt það við unga sjálfstæðismenn sem hann hitti, að þegar fram liðu stundir yrðu þeir ekki allir vinir þótt þeir skipuðu sama flokkinn, og allt léki í lyndi nú. Gott ef hann sagði ekki bara að einhverjir þeirra yrðu óvinir.

Ekki var annað fyrirsjáanlegt en að Geir sem leiðtoga tækist að vera góði hirðirinn yfir sinni hjörð. Mér fannst fjarstæðukennt að Geir berði menn til hlýðni. En til að gára hið slétta yfirborð var Albert Guðmundsson óþekkt stærð að öðru leyti en því að hann hafði unnið mjög góðan sigur í prófkjörinu þegar tillit er tekið til þess að hart var róíð gegn honum. Albert var stjarna, hafði verið hið eina, alvöru íslenska „celeb“. Hann var hinn kunnni og snjalli knattspyrnumaður, fyrsti íslenski atvinnumaðurinn, sem varð þekkt nafn víða um Evrópu eftir stríðið. Dansaði við kvikmyndastjörnur og átti marga aðdáendur í öllum stjórnmalaflokkum þegar hann sneri aftur heim til Íslands og varð farsæll kaupslumaður.

Sagt var að Albert hefði næstum verið kominn á framboðslistann hjá Framsókn.

Greinilegt var að Gísli Halldórsson og Úlfar Þórðarson, sem voru talsmenn flokksins í íþróttamálum, höfðu horn í síðu hans. Og var það nokkuð gagnkvæmt. Gísli og Úlfar höfðu lengi stýrt íþróttamálunum í borginni og séð um uppbyggingu aðstöðunnar í Laugardal. Gísli meira að segja teiknað mannvirkin sem arkitekt. Albert hafði verið formaður Knattspyrnusambands Íslands og hafði sem slíkur gagnrýnt íþróttaförystu borgarinnar tæpitungulaust.

Margir leituðu til hans sem borgarfulltrúa og ósjaldan tók hann samanvöðlaða minnismiða upp úr vasanum þegar hann hitti borgarstjórnann og embættismenn og innti þá eftir því hvernig gengi að leysa tiltekin mál sem skjólstæðingar hans höfðu leitað til hans með, og hann fylgt eftir innan borgarkerfisins. Eitt af þeim atriðum sem Albert knúði fram var að skipan forystumála í ráðum og nefndum var breytt 1974 þannig að kjörnir fulltrúar gegndu formennsku framvegis en ekki embættismenn. Var talið að þetta innkast Alberts hefði helgast af árekstrum sem hann lenti í við Gunnlaug Pétursson, formann stjórnna SVR og Innkaupastofnunar Reykjavíkur. Albert sat í þeim báðum.

skrifstofustjóri borgarstjórnar, og Gústaf A. Pálsson, borgarverkfræðingar voru bráðsnjallir reynsluboltar, einstaklega vel að sér í fræðunum og góðir ráðgjafar þegar til þeirra var leitað. Þeir gátu skotið léttum eða föstum skotum þegar borgarfulltrúar áttu í hlut. Gunnlaugur með sína kaldhæðnislegu glettni minnti á að Jón Engilberts, listmálari, sem málaði geysistöra mynd í fundarsal borgarstjórnar sem þá var í Skúlatúni 2, hefði valið sjávarlífsþema með athyglisverðri skírskotun sem fælist í því að á

myndinni mætti sjá 15 þorskhausa, en það væri einmitt sama tala og fjöldi borgarfulltrúanna. Stjórn fyrirtækja borgarinnar og þessara geysimikilvægu þjónustustofnana sem hún rak var líka í traustum höndum úrvalsmanna og hæfra sérfræðinga, hvers á sínu sviði eins og Aðalsteins Guðjohnsen, rafmagnsstjóra, Jóhannesar Zoëga, hitaveitustjóra og Þórodds Th. Sigurðssonar, vatnsveitustjóra. Auk þess eru mér sérstaklega minnisstæðir Jón Sigurðsson, borgarlæknir, Jónas B.



Anton Björn Markússon við matarinnkaup í verslun Silla og Valda í Glæsibæ 1972. Um helgar þurfti Anton að fara vestur á Seltjarnarnes sömu erinda því allt var lok, lok og læs í Reykjavík vegna reglugerðar um opnunartíma sölubúða. Hún stóð óhöggud lengi enn og á meðan varð Anton stór strákur.

Jónsson, fræðslustjóri og Sveinn Ragnarsson, félagsmálastjóri; allir miklir úrvalsmenn sem ég átti eftir að starfa með. Forstöðumennirnir komu iðulega á fundi og kynntu fjármál og framkvæmdaáætlanir fyrirtækja sinna eða lögðu orð í belg um tillögur að ákvörðunum sem þurftu samþykki borgarstjórnar. Gjaldskrárhækkanir voru til dæmis viðkvæmt mál; lög um verðstöðvun í landinu í gildi.

Styrmir Gunnarsson gaf mér heilræði þegar við ræddum saman skömmu eftir kosningarnar 1970. „Mundu að eiga gott samstarf við ædstu embættismenn borgarinnar.“ Það lá í loftinu að ég tæki við formennsku í æskulýðsráði Reykjavíkur, sem Magnús L. Sveinsson, varaborgarfulltrúi, hafði verið í forystu fyrir. Á undan honum hafði Styrmir gegnt formannsembættinu og þess vegna átti heilræðið kannski fyrst og fremst við um samvinnuna við Jónas B. Jónsson, fræðslustjóra, sem fór með málefni æskulýðsráðsins embættislega í efstu lögum stjórnkerfis borgarinnar.

Styrmir var starfandi á Morgunblaðinu og annaðist hin pólitísku skrif en sóttist ekki lengur eftir frama sem kjörinn fulltrúi á vettvangi borgarstjórnar. Hann mun hafa ætlað sér stærra framtíðarhlutverk á þeim vettvangi en fékk mótbyr innan Sjálfstæðisflokksins vegna andstöðu sinnar við sjónvarp bandaríska hersins á Keflavíkurflugvelli. Hann var einn af „60-menningunum“ sem árið 1964 höfðu valdið nokkru fjaðrafoki þegar þeir mótmæltu með opinberri yfirlýsingu útsendingum Kanasjónvarpsins yfir höfuðborgarsvæðið og nágrenni og lýstu sig jafnframt andvíga stofnun íslensks sjónvarps sem þeir höfðu vantrú á.

Þó að Albert væri hið sanna „l'enfant terrible“ í hugum margra samstarfsmanna í borgarkerfinu, er mér ljóst að tilburðir mínir ollu líka skjálftavirkni vorið 1971. Ég boðaði að ég myndi flytja tillögu ásamt borgarfulltrúa Alþýðuflokksins í máli sem mér fannst borgarstjórnin vanrækja, raunar fulltrúar allra flokka annarra en krata. Það voru hinar úreltu

reglur um opnunartíma sölubúða. Mér hafði lengi blöskrað sú einstrengingslega tilhögun í verslunarmálum hér í höfuðborginni að leyfa ekki sölu á neysluvörum eftir kl. 18 eða um helgar. Breyttar þarfir m.a. vegna vaxandi atvinnuþátttöku kvenna gerðu það að verkum að fjölskyldur höfðu þörf fyrir sveigjanlegri tíma til innkaupa en kl. 9-18 á virkum dögum eins og reglugerðir sögðu fyrir um. Því fóru ýmsir kaupmenn að bjóða nýlenduvörur og matvöru með því að hafa opið á öðrum tímum þó að það væri stranglega bannað samkvæmt reglugerð sem borgarstjórn setti.

Obbinn af kaupmannastéttinni í Reykjavík og Verzlunarmannafélag Reykjavíkur lagðist gegn rýmkun. Úr röðum VR-félaga heyrðust þær raddir að frjáls opunartími leiddi til vinnubrælkunar, því að kaupmenn myndu krefjast hömlulausrar aukavinnu af starfsfólki sínu ef búðirnar yrðu opnar lengur. Ég var einn þeirra mörgu, sem vildu frjálsan opnunartíma verslana og fannst ekki annað sæmandi í anda frjálsrar verslunar, sem Sjálfstæðisflokkurinn boðaði. Ýmsar verslanir voru með sjoppuop, sem afgreitt var út um á kvöldin og um helgar eins og í söluturnum. Ef fólk bráðvantaði matvöru stóð það í löngum biðröðum við sjoppuopið í frosthörkum og skafrenningi, ef þannig stóð á, og beið meðan afgreiðslustúlkan í opinu hlypi inn í búðina til að sækja lærissneiðapakka í frystinn eða annað matarkyns. Þessi afgreiðslumáti var mjög seinvirkur og hættulegur fyrir kvefsækið fólk í biðröðinni. En ekkert miðaði í umbótaátt og Reykvíkingar sem höfðu eigin bíl til afnota keyrðu um helgar eða á kvöldin vestur á Seltjarnarnes til að versla í Nesvali og fengu fallett sólarlag við Gróttu í kaupbæti. Í Hafnarfirði var líka boðið upp á svipaða þjónustu.

Þegar ég hafði setið í borgarstjórn í eitt ár bar þessi mál á góma í samtali okkar Björgvins Guðmundssonar, borgarfulltrúa Albýðuflokksins. Á endanum var ákveðið að við tveir flyttum sameignlega tillögu í borgarstjórn um að gefa afgreiðslutímamann frjálsan. Það var engin gleði yfir þessu útspili mínu í

borgarstjórnarflokki Sjálfstæðisflokksins en tillöguflutningur okkar Björgvins varð til þess að endurskoðun reglugerðarinnar var hraðað og leyfð nokkur rýmkun á afgreiðslutímanum sem var samþykkt á borgarstjórnarfundi í júlí 1971. Leyfð var kvöldverslun á þriðjudögum og föstudögum til kl. 22. Á sama fundi var tillaga okkar Björgvins kolfelld, fékk einvörðungu atkvæði okkar flutningsmannanna. Þrettán borgarfulltrúar voru á móti, þar á meðal sex fulltrúar minnihlutans auk allra félaga minna í Sjálfstæðisflokknum. Þessi ótrúlega íhaldssemi kom mér á óvart. Ég hugsaði sem svo, að gagnvart kjósendum hefði þó heyrst rödd innan úr Sjálfstæðisflokknum, sem studdi aukið frjálsræði í verslunarháttum. Frjálslyndið geislaði ekki af sumum flokkssystemkinum úti í bæ sem töldu sig eiga hagsmuna að gæta. Ég fékk ábendingar um að málið yrði ekki búið og gleymt þegar kæmi að næsta prófkjöri, ef ég þá áráddi að gefa kost á mér! Heyrði það til undantekninga að mér væri hótáð hástöfum vegna afstöðu minnar til einstakra borgarmála. Var það þá gert vegna sérhagsmuna. Forstjóri olíufélags las mér þó pistilinn þegar ég hitti hann á förnum vegi í miðbænum og sagðist ætla að sjá til þess að ég yrði ekki endurkjörinn nema að ég féllist á umsókn hans um lóð fyrir nýja bensínstöð.

Verklagið í borgarstjórnarflokki Sjálfstæðisflokksins einkenndist af aðhaldi og formfestu. Geir Hallgrímsson naut eindregins stuðnings og virðingar. Hann hafði tryggja stuðningsmenn allt í kringum sig, kappa eins og Birgi Ísleif Gunnarsson, Gísla Halldórsson og Ólaf B. Thors. Staðan var þó nokkuð breytt frá síðasta kjörtímabili. Albert Guðmundsson var kominn inn á sviðið og sóttist eftir völdum og áhrifum þannig að Geir átti stundum í vök að verjast og varð varari um sig. Taflmennskan þeirra á milli var að mestu leyti stunduð að tjaldabaki og kom sjaldan beint upp á yfirborðið á meirihlutafundum. Það var einna helst að ráðrikur Albert gagnrýndi suma embættismenn borgarinnar fyrir að vera alltof valdamiklir og drottunargjarnir. Samt tókst alltaf að halda friðinn.

Suður í sól á komandi vetri



Kanarijaféðir Flugfélagsins hefjast að nýju í desember. Flugfélagið hefur þá nýbreytt ástandið sem var áður. Flugfélagið hefur á 60. árið orlofsferðum að vetrarferðum að gæta fólki kosti á 60. árið orlofsferðum að vetrarferðum til hinna söðru Kanarijaja.

Reyslan hefur sjútt, að hær var tekið rétt stefna. ferðirnar eru mikilla vinnu og farþaganir eru þegar teknar að berast í ferðirnar næsta vetur. Sjónig hafa mörk fyrirteki og stafnanir sjútt vaxandi áhuga á því

að stalla að vetrarferðir starfsdaga eins með þessum ferðum.

Kanarijaféðirnar verða á HÁLFMÁNADAR FRESTI FRA 14. DESEMBER og í rúti er að tjúga þetta í VÍKULEGAR FERÐIR FRA 1. FEBRUAR. Mun farþegum þá gefast kostur á að velja á milli dválarstaða í Las Palmas, Playa del Inglés og Tenerife. Ánk þess verða skipulagðar ferðir um eyjarnar og til Afríku.



KANARIJAFERÐIR FÖR AFRIKUSTÖÐUM ERU SKEMMIR UNÐAN EN MESS IMYNDI SÉR. SEX TÍMA BOTUFLUG Í HANSDUCL. ER VETRARKULDA Í HEITT SÖLRIKT SEMARVEÐUR. FARÞAGANIR HJÁ SKRIFSTOFUM FLUGFÉLAGSINS OG UMBOÐSMÖNUM ÞESS.



FLUGFÉLAG ÍSLANDS



Afundum meirihlutans voru útfærð nýmæli í stefnumálum flokksins sem voru mörg, ekki síst í skipulagsmálum, umferðarmálum og uppbyggingu þjónustustofnana í nýjum hverfum. Fyrsta byggðin í Breiðholti var nokkuð á veg komin í Bakka- og Stekkjahverfi; byrjað var á Fella- og Hólhverfinu. Breiðholtið var þungamiðjan í verkefnum borgarinnar næstu árin. Enn var verið að byggja í Fossvogi og Árbæ. Í Selási var verið að undirbúa byggð en þar stóð á samningum við erfðafestuhafa, sem margir hverjir voru ekki tilbúnir að láta eftir lönd sín og sumarþústaði fyrir en eftir langt þref. Á þessum árum var mikil eftirspurn eftir einbýlahúsalóðum. En framboð á lóðum fyrir einbýlishús var takmarkað og væntanlegir húsbyggjendur litu þess vegna til nágrannabyggðanna í Garðabæ og á Seltjarnarnesi. Af umkvörtunum sem við heyrðum um lóðaskort mátti vel merkja að það voru margir dyggir Sjálfstæðismenn sem yfirgáfu borgina af þessum ástæðum. Trygg atkvæði horfin út í bláinn.

Sannkölluð umbylting varð í þróun allra stofnkerfa fyrir þessi nýju byggðasvæði. Umferðarmannvirki voru hönnuð samkvæmt aðalskipulagi árin 1962- '83 sem danskir sérfræðingar unnu. Fráveitukerfin komu saman í einu heljarmiklu Fossvogsræsi. Um það sulaðist svo skolpið óhindrað út í Skerjafjörð utan við Shellstöðina, þar sem stór olíuskip voru losuð fyrir á árum. Klósettpappír og annan úrgang rak upp um allar fjörur á háflóðinu.

Meiriháttar ráðagerðir í skipulagsmálum og verklegum framkvæmdum voru kynntar af sérfræðingunum á fundum borgarstjórnarmeirihlutans, hinum svokölluðu flokksfundum, þar sem borgarfulltrúar og varaborgarfulltrúar, alls 16 manns höfðu jafnan atkvæðisrétt. Þar fór fram hugmyndavinna okkar og þar voru líka kynntar og ræddar tillögur minnihlutans, sem lagðar voru fram til umræðu og afgreiðslu á borgarstjórnarfundum. Sumar þeirra voru gamlir kunningjar, árstíðabundnar kröfur um úrbætur, t.d. um

Launin voru naumt skömmtuð í borgarstjórn enda starf borgarfulltrúa ekki talin full vinna. Þá voru stök verkefni gripin feginns hendi eins og Kanarijajakynningar Flugfélags Íslands haustið 1970. Fór ég ásamt samstarfsfólki og stjórnáði skemmtunum á sjó stöðum úti á landi og nokkrum hér á höfuðborgarsvæðinu. Þetta markaði upphafið að hinum geysivinsælu orlofsferðum suður á Kanarijeyjar. Eg vann um skreið við kynningarstörf hjá Ferðaskrifstofu ríkisins en hóf störf hjá Frjálsu framtaki 1972 sem ritstjóri tímaritsins Frjálsrar verslunar.

hálkueyðingu á vetrum eða ráðningu unglunga í Vinnuskólann á sumrin og ákvörðun tímakaups handa þeim. Við Adda Bára Sigfúsdóttir, Alþýðubandalagi, tókum okkar venjulega „tango for to“ í hálkueyðingarmálunum upp úr áramótum. Og varð ekki hált á svellinu. Adda Bára krafðist umsvifalaust hreinsunar allra gangstétta og göngustíga og hafði yfir tölur um slysatíðni og beinbrot máli sínu til stuðnings en ég hugsaði um duglega rigningu þegar ég lagði til að tillögumni yrði vísað til borgarráðs þar sem hún lá óafgreidd þegar næsta úrhelli gerði.

Tillögur minnihlutafulltrúa voru yfirleitt ekki samþykktar óbreyttar. Nánast aldrei. Þeim var stundum kálað á stundinni eða settar í salt með því að ákveða í borgarstjórn að vísa þeim til borgarráðs til frekari meðferðar og skoðunar, þar sem þær dögudu oft uppi og dóu drottni sínum eða var kannski vísað áfram til gerðar næstu fjárhagsáætlunar sem lögð var fram í desember ár hvert vegna reksturs og framkvæmda þar næsta árs. Fulltrúar Sjálfstæðismanna í þeim nefndum eða málaflökum sem tillögurnar snertu fengu svo það hlutverk að gera tillögur um afgreiðslu á tillögum minnihlutans og semja rökstuðning með þeim til flutnings í útfararræðum í borgarstjórn eða með breytingartillögum. Okkur var líka falið að semja tillögur sem fram voru lagðar í nafni meirihlutans. Upphaf textans „Borgarfulltrúar Sjálfstæðisflokksins leggja til...“ var yfirlýsing um ríkjandi einhug og samstöðu um hvaðeina sem sjálfstæðismenn í borgarstjórn höfðu til málanna að leggja. Eru þetta ekki einmitt klassísk stjórnvísindi í þágu lýðræðisins og tíðkast í borgarstjórninni enn í dag, að breyttu breytanda hvað sitjandi meirhluta varðar?

Borgarstjórnarfundirnir voru langdregnir á þessu fyrsta kjörtímabili mínu. Ræðumenn gátu talað tvisvar í hverju máli og eins lengi og þá lysti. Auk þess máttu þeir gera athugasemd í lok umræðu. Borgarstjórinn flutti framsögu eða svarræður í mýmörgum málum, stundum langt fram á nætur. Það þótti mér ekki eftirsóknarvert starf. Fundirnir hófust í Skúlatúni 2 kl. 17, þegar

fulltrúar voru lausir úr aðalstarfi sínu úti í bæ, og stóðu þeir ofast fram yfir miðnætti. Þegar fjárhagsáætlun var afgreidd héldu menn áfram til næsta morguns. Mikil kaffineysla fór fram í hliðarherbergjum og reyktir voru smávindlar eða sígarettur í boði hússins. Þá tók fólk tal saman, hlustaði á umræður í salnum með öðru eyranu og spjallaði um önnur áhugaverð mál í bland. Þannig tókust ágæt kynni. Á kvöldverðartíma var gert hlé og gengið upp á efstu hæð hússins í mötuneyti starfsmanna borgarverkfræðings og fyrirtækja á verklega sviðinu. Þar beið okkar kvöldverður, gjarnan góður heimilismatur eins og sá sem framreiddur hafði verið þann daginn fyrir starfsfólk borgarinnar.

Fyrir utan borgarfulltrúa og embættismenn sem viðstaddir voru fundina, kom þarna í mat með okkur Skúli Skúlason, ættfræðingur, kvæðamaður og innheimtumaður, sem var næstum alltaf mættur á áheyrandaþöllum. Gekk hann þá íhugull um gólf með hendur fyrir aftan bak og hlýddi á ræðurnar en var svo boðið að snæða með okkur í fundarhléi. Skúli var landskunnur maður fyrir að muna allar kosningatölur flokka og framboða í almennum kosningum áratugi aftur í tímann. Hafði hann komið fram í spurningaþætti Útvarpsins og var ekki rekinn á gat.

„Sýnið miskunn“, hrópaði þekkt óperusöngkona uppi á háa C-inu fyrir fullu húsi. Hún átti hund í leyfisleysi og var komin í Skúlatúnið til að hlýða á umræður um tillögu um „takmarkað hundahald“ í borginni. Áheyrandaþallarnir í borgarstjórnarsal troðfylltust af dýravinum í geðshræringu sem kröfðust leyfis til að halda hund. Tilfinningahitinn var mikill. Ágreiningur um málið grasseraði úti í samfélaginu; með eða á móti hundahaldi. Tillagan um takmarkað hundahald var felld með 11 atkvæðum í það skiptið. Borgaryfirvöld óttuðust sóðaskap á götum úti og að hundaeði kynni að stinga sér niður. Sú plága var ekki landlæg hér eins og í mörgum öðrum löndum. Borgarlæknir varaði við því að öllum hundastofninum í landinu yrði

*Við álitum að okkar bíll
sé betri en þinn*

Simca 1100

Special




SIMCA 1100 hefur náð verulegum vinsældum hér á landi, sem og flest öllum öðrum löndum í fjórum heimsálfum.
SIMCA 1100 SPECIAL er gjaflegur 5 manna bíll í sérflokki. —
SIMCA 1100 er vandaður, traustur, sparneyttinn, lipur og sérstaklega styrktur fyrir íslenska vegi og veðurfar. — SIMCA 1100 er traust ökutæki fyrir vegi og vegleysur. — SIMCA 1100 SPECIAL er íslanlagur 2ja eða 4ra dyra, með fimmtu hvarðins að aftan, þ.e.s.s. einakona station-bíll.

Tryggið ykkur SIMCA 1100 strax í dag.

Vökull hf.
ARMÚLA 36 REYKJAVÍK Sími 84366.

Jón Hákon Magnússon vinur minn og eigandi bílaumboðsins Vökuls hafði af því áhyggjur að ég sem borgarfulltrúi Sjálfstæðisflokksins keyrði um á rússneskum bíl. Moskvítsinn reyndist vel, fór eins og skot í gang í 24 stiga frosti einn vetrarmorgun í Arbæjarhverfinu. En Jón Hákon sagðist bjóða mér betri bíl til kaups. Það var Simca frá Frakklandi, framhjóladrifinn. Einn besti bíllinn sem ég hef átt. Ruddist í gegnum skaflana í Breiðholtinu.

lógað kæmi upp eitt einasta tilfelli hundaeðis. Ekki skal dul á það dregin að mér hundleiddist á löngum borgarstjórnarfundum þar sem teygðist úr umræðum langt fram á nætur. Ég þurfti að mæta til vinnu og hafði um margt að hugsa vegna verkefna morgundagsins. Málefni Borgarspítalans tóku drjúgan tíma í umræðunni. Steinunn Finnbogadóttir, fulltrúi Samtaka frjálslyndra og vinstri manna, var ljósmóðir að mennt og hafði góða þekkingu á sjúkrahúsamálum og bar sanna umhyggju fyrir þeim sem þörfuðust hjúkrunar og lækninga. Henni varð oft tíðrætt um þjónustu spítalans við þá sem minna máttu sín eða þá allan seinaganginn við framtíðaruppbygginguna.

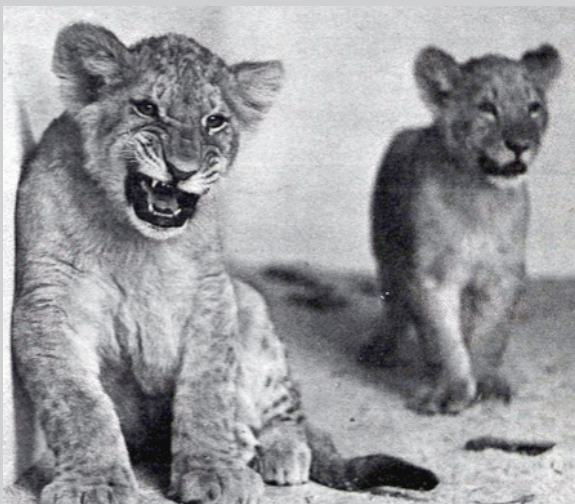
Margar ræðurnar voru fluttar um B-álmu Borgarspítalans og fyrirhugaða hjúkrunar- og langlegudeild fyrir aldraða. Nú eins og þá var þörfin brýn og langir biðlistar. Þegar eitthvað bættist við af rýmum sem við borgarfulltrúar álitum vera fyrir öldrunarsjúklinga kom í ljós að læknar vildu gjarnan ráðstafa þeim miðað við aðrar þarfir annarra deilda. Eitt sinn var rætt um að kaupa innflutt bráðabirgðahús til að koma fyrir á lóð Borgarspítalans.

Uppbygging sjúkrahúsa var sameiginlegt verkefni ríkis og sveitarfélaga. Það stóð alltaf á fjárveitingum ríkisins til framkvæmda á þessu sviði í Reykjavík. Meira að segja Matthías Bjarnason, heilbrigðismálaráðherra Sjálfstæðisflokksins og þingmaður Vestfirðinga lét okkur heyra að uppbygging úti um landsbyggðina yrði látin ganga fyrir meðan hann gegndi ráðherraembætti 1974-1978. Þörfin var mikil á landsbyggðinni, og hér í Reykjavík voru þrjár spítalar að bitast um fjármagnið. Sjálfstæðisflokkurinn tók nokkra hringi í þessum málum. Metnaðargjarnir og hæfir yfirlæknar vildu veg sinna stofnana sem mestan og búa þær allri nýjustu tækni, þannig að spítalarnair gætu staðið í samkeppni á sem flestum sviðum. Eftir á að hyggja hefði það verið góður kostur að byggja upp öflugt, sameinað sjúkrahús á lóð Borgarspítalans eins og hún var upphaflega, mikið flæmi frá Bústaðavegi niður í Fossvogsdal og vestur að Kringlumýrarbraut.

Trúnaðarstörf í Hafnarfirði

Geir Hallgrímsson bað mig að fara fyrir hönd borgarinnar í samstarfsnefnd um sædýrasafn í Hafnarfirði, sem sveitarfélögin á suðvesturhorninu höfðu áhuga á að reka sameiginlega. Var þar byggt á grunni sem hjálparsevit skáta í Hafnarfirði hafði lagt með stofnun fiskasafns í Hvaleyrarhrauni. Skilyrði voru talin ákjósanleg vegna þess að auðvelt var að dæla þarna upp hreinum sjó. Í þessari þverpólítísku nefnd voru nokkrir sveitarstjórnarmenn úr nágrannabyggðum undir forystu Harðar Zóphaníassonar, skólastjóra í Hafnarfirði. Var skemmtilegt að vinna með þeim.

Jón Kr. Gunnarsson, athafnamaður í Hafnarfirði, vann að uppbyggingu safnsins og var metnaðarfullur fyrir þess hönd. Honum áskotnaðist hvítabjarnarhúnn, sem fluttur var flugleiðis frá Grænlandi. Var bangsi litli hvers manns hugljúfi og aðsókn að safninu jókst hröðum skrefum en ekki leið á löngu áður en Bjösssi varð hálfgerð vandaræðabarn sem krafðist rándýrrar laugar með öryggisbúnað í fyrirrúmi. Og ekki batnaði ástandið þegar leita þurfti eftir félagsskap með ástarsamband í huga fyrir björninn, og birnan þurfti sitt pláss líka.



Í þessu sædýrasafni urðu kalkúnar mikið aðdráttarafl, spásseruðu um svæðið stríðaldir á poppkorni sem foreldrar keyptu á staðnum til að börnin gætu gefið þeim. Það þótti tíðindum sæta að ljónsungar og tigrishvolpar voru fluttir inn og safnið varð smám saman að dýragarði. Þetta kostaði að sjálfsöðgu mikið stapp við yfirdýralækninn til að fá öll leyfi. Samtímis komu apar í safnið, engir sæapar þó, heldur sjimpansar frá dýragarði í Danmörku. Þeir fengu sín búr og létu ófriðlega, spýttu á áhorfendur og krotuðu á veggjum með eigin saur. Fremur óaðlaðandi sýningaratriði fyrir venjulegar fjölskyldur. Reksturinn varð æ þyngri í vöfum og Jón Gunnarsson reyndi að afla aukinna tekna með því að eltast við háhyrninga og veiða þá til sölu lifandi í erlend sædýrasöfn. Var Keiko á ungum aldri þar á meðal. En sjósókn Jóns safnstjóra kom niður á starfseminni og því miður rann þessi virðingarverða tilraun út í sandinn, eða út á hafsauga ef menn kjósa að lýsa því svo.



Formaður Þjóðhátíðarnefndar 1971-1973. Með mér í nefndinni voru, talið frá vinstri: Böðvar Pétursson, Már Gunnarsson, Óskar Pétursson, Klemens Jónsson og Hilmar Svavarsson. Seinna starfaði ég einnig sem formaður í stjórn Reykjavíkuviku, sem sá um dagskrá í kringum afmæli Reykjavíkur 18. ágúst.

17. júní '71

Löng hefð var komin á Þjóðhátíðarhald í Reykjavík og engin þörf á miklum breytingum. Gísli Halldórsson, forseti borgarstjórnar, lagði blómsveig að leiði Jóns Sigurðssonar. Birgir Ísl. Gunnarsson, borgarstjóri, og fleiri borgarfulltrúar voru viðstaddir ásamt mökum við athöfn að morgni dags í kirkjugarðinum.

Á Austurvelli flutti Kristbjörg Kjeld, leikkona, ávarp Fjallkonunar, lúðrasveit lék og karlakór söng. Þeir Kristján Eldjárn, forseti Íslands, og Jóhann Hafstein, forsætisráðherra, lögðu blómsveig að minnisvarða Jóns Sigurðssonar.



Barnaskemmtun var haldin við Laugardalshöllina. Þar lék hljómsveit barnalög og var það sannkallað tónaflóð því ég horfði á nóturnar bókstaflega renna niður af nótnablöðunum hjá hljómlistarmönnum í mikilli rigningarskúr sem gekk yfir. Tilraun með samkomuhald þar inn frá var lokið. Allar skemmtanir voru fluttar í miðbæinn. Þar var enn dansað úti á Lækjartorgi að kvöldi þjóðhátíðardags. Blöðin hneyksluðust á því hvað drykkjuskapur hefði verið áberandi.





Mjög líflegt var yfir starfi Sigluness, siglingaklúbbs Æskulýðsráðs Reykjavíkur í Nauthólsvík. Stelpur og strákar smíðuðu sín eigin seglskip og nutu þar tilsagnar Inga Guðmonssonar. Fjölbreytt tómstundastarf var í boði á Fríkirkjuvegi 11, í Tónabæ og skólunum. Skrifstofa Æskulýðsráðs á Fríkirkjuveginum hafði á að skipa úrvalsstarfsfólki. Í þeim hópi voru m.a. Hrefna Tynes, fv. kvenskátahöfðingi, Harpa J. Amin og Ketill Larsen.

Æskulýð

Sem yngsti frambjóðandinn á lista Sjálfstæðisflokksins 1970 hafði ég unnið að undirbúningi stefnuskrár flokksins í æskulýðsmálum. Þar var áhersla á lögð á að skapa aðstöðu til æskulýðsstarfs úti í hverfum borgarinnar, efla stuðning við hin frjálsu æskulýðsfélög, vinna að sérmenntun æskulýðsleiðtoga og leiðbeinenda í tómstundastarfi og nýta skólahúsnæði borgarinnar í ríkari mæli til æskulýðsstarfs. Enn var í gildi samþykkt borgarstjórnar um að reisa veglega æskulýðshöll í miðborginni en meðan hún var ekki komin í gagnið átti unglingaskemmtistaðurinn Tónabær við Stigahlíð að stytta æskulýð borgarinnar stundirnar. Er skemmt frá því að segja að Tónabær var vaxandi vandræðabarn sakir drykkjuskapar unga fólksins sem staðinn sótti og alls kyns óþrifa og ónæðis sem af því hlaust fyrir íbúa í nágrenninu. Þrátt fyrir strangt bann við neyslu áfengis í Tónabæ var þessi leiðindabragur á starfseminni stöðugt umræðuefni. Þarna söfnuðust saman unglingar úr allri borginni og sýndu af sér miður góða hegðun margir hverjir. Því má þó ekki gleyma að eins og ævinlega voru það uppivöðslusömustu samkomugestirnir sem komu óorði á staðinn en hinir þrúðu, sem skemmtu sér siðsamalega og nutu þess að koma í Tónabæ, lutu í lægra haldi.

Leiðindabragurinn á Tónabæ varð til þess að styrkja ásetning minn um að koma upp aðstöðu í hverfunum, fyrst og fremst hinum fjölmennu nýju byggðum í Breiðholti og Árbæ. Reynir Karlsson var framkvæmdastjóri æskulýðsráðs þegar ég tók við formennsku í ráðinu. Við áttum þrýðisgott samstarf, sem stóð þó ekki lengi, því að Reynir flutti sig fljótlega um set og varð æskulýðsfulltrúi ríkisins í menntamálaráðuneytinu. Hinrik Bjarnason, sem var upphafsmaður barnatímanna „Stundin

smál efst á blaði

okkar“ í Sjónvörpinu, var kjörinn til setu í æskulýðsráði með mér. Hann hafði áhuga á að taka við framkvæmdastjórnastarfinu og fékk það.

Fljótlega var starfsemi í húsakynnum æskulýðsráðs á Fríkirkjuvegi 11 eflð og stjórnarsýslulegt forræði ráðsins um leið, þannig að ekki var lengur sótt til fræðsluskrifstofunnar um umboð til athafna. Hinrik ávann sér mikið traust í borgarkerfinu og hafði greiðan aðgang að öllum pólitíkusum, embættismönnum og verkefnasviðum, sem leita þurfti samvinnu við enda var hann mjög kröftugur í öllum viðfangsefnum sínum, fylginn sér og vel skipulagður.

Er skemmst frá því að segja að við Hinrik höfum leit að hentugu húsnæði sem til greina kæmi fyrir æskulýðsstarf í úthverfunum. Því er ekki að neita að frumkvæðið mæltist misjafnlega fyrir. Treglega gekk á stundum að fá skilning skólustjóra á fýsileika samstarfs um nýtingu skólahúsnæðis utan kennslutíma, þó að það tækist í nokkrum tilvikum. Almennt töldu þeir notkun skólanna alfarið undir sínum yfirráðum og bundna við afnot nemenda í viðkomandi skóla. Þá heyrðust og sterkar efasemdaraddir frá skátum, sem töldu að unglíngum í borginni væri best borgið í starfi innan sinna vébanda. Ekki skal kastað rýrð á ágæti skátafélagsskaparins en hann hentaði hreinlega ekki öllum. Kannski síst þeim sem voru illa settir félagslega og ná þurfti til með almennu framboði, sem æskulýðsráð gæti staðið fyrir. Kröfum skátanna um húsnæðislausnir í almennum félagsmiðstöðvum var ekki hægt að mæta. Þær miðuðust við að hver skátaflokkur hefði sitt eigið flokksherbergi.

Fellahellir var fyrsta félagsmiðstöðin í borginni, tók til starfa í kjallara Fellaskóla

árið 1974 og varð eins konar hugmyndafræðileg vagga íslenskra félagsmiðstöðva í seinni tíð og margar nýjungar sem komu fyrst fram þar eru notaðar enn þann dag í dag. Þá voru hafnar viðræður við Bústaðakirkju um leigu á húsnæði fyrir félagsmiðstöðina Bústaði. Ennfremur var leitað leiða til að skapa aðstöðu til félagsstarfs í Árbæjarhverfi.

Ýmis konar tómskundastarf fyrir börn og unglíngva var skipulagt með árstíðabundnum námskeiðum. Útivist og hestamennska var t.d. í boði á sumrin í Saltvík á Kjalarnesi, sem æskulýðsráð hafði til afnota og varð fræg fyrir popphátíðina Saltvík ‘71. Í Fossvoginum voru stundaðar siglingar út frá bælistöð í Nauthólsvík, þar sem piltar og stúlkur unnu að bátasmíði yfir veturinn undir leiðsögn Inga Guðmonssonar en ungur stýrimaður Guðmundur Hallvarðsson, síðar alþingismaður, stjórnaði siglingaklúbbnum á sumrin. Í Nauthólsvík var einnig gerð tilraun með útgerð á litlu fiskiskipi, sem nefnt var „Reykvíkingur“. Áhöfnin var skipuð dugnaðarlegum unglíngum, sem áhuga höfðu á sjóvinnu, og reru með Einari Guðmundssyni, skipstjóra. Á Fríkirkjuvegi 11 voru svo námskeið af ýmsum toga, sem Jón Pálsson, umsjónarmaður með tómskundapættinum í Útvarpinu, stjórnaði.

Siglingaklúbburinn í Nauthólsvík og sambærilegur klúbbur í Kópavogi höfðu samskipti við æskulýðsráðið í Glasgow og skipulögðu unglíngaskipti á milli borganna, þar sem áhersla var lögð á siglingar. Af þessu tilefni átti ég kost á að heimsækja Glasgow og kynna mér æskulýðsstarfið þar og meðferð unglíngavandamála í nýbyggðum hverfum. Þar var sérstök áhersla lögð á þátt lögreglunnar. Hún hafði komið upp bælistöðvum fyrir hverfislögregluþjóna, sem voru í árangursríku



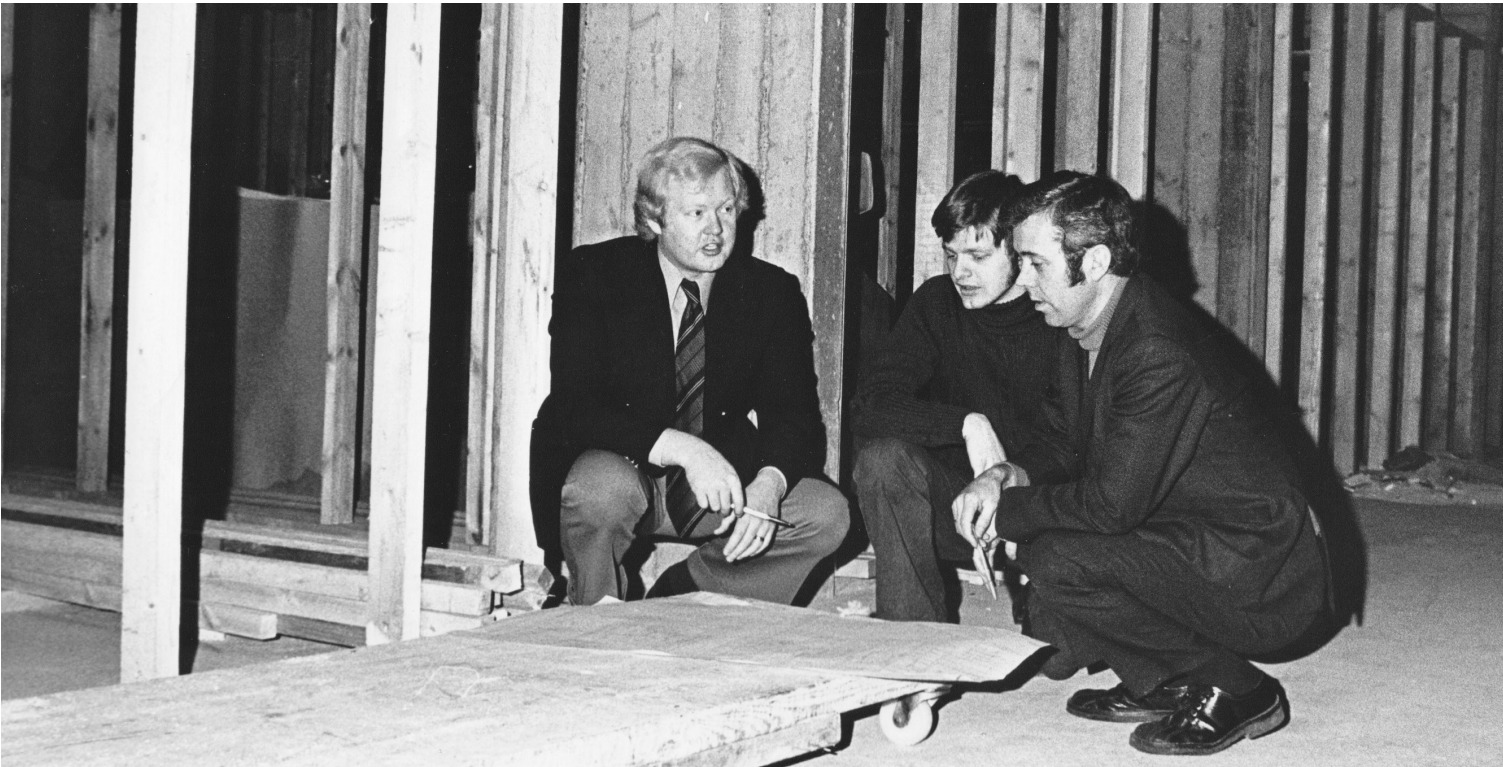
Eftir smíðavinnuna yfir veturinn sigldu eigendur á bátum sínum seglum þöndum á Fossvoginum. Margir þátttakendurnir fóru í heimsóknir til Skotlands ásamt ferðafélögum úr æskulýðsstarfi í Kópavogi.

samstarfi við íbúana og lögðu sig fram um að skapa jákvæð tengsl við unglिंगana.

Með nýjum félagsmiðstöðvum og auknu æskulýðsstarfi var ljóst að Reykjavíkurborg þyrfti að fá til starfa fleiri sérmenntaða starfsmenn. Við Hinrik kynntum okkur rekstur æskulýðsstarfs í Tingbjergei í Kaupmannahöfn og í Gautaborg; heimsóttum þá Magnús Gíslason, fyrrum námsstjóra unglिंगastigsins í Reykjavík, sem var skólustjóri Lýðháskólans í Kungälv. Hann hjálpaði okkur við að fá skólavist fyrir tvo nema í stjórnun æskulýðsstarfssemi og voru auglýstir styrkir fyrir öllum útgjöldum vegna námsins. Tveir umsækjendur voru valdir til náms í Svíþjóð og var annar þeirra Ómar Einarsson, sem hóf störf hjá Æskulýðsráði tvítugur árið 1972 og hefur starfað hjá borginni alla tíð síðan, nú síðast sem framkvæmdastjóri Íþróttá- og tómstundastundaráðs en gegndi áður margvíslegum öðrum stjórnunar- og samræmingarverkefnum í umboði borgarstjóra samhliða framkvæmdastjórastarfinu.

Við afgreiðslu fjárhagsáætlunar ár hvert veitti borgin miklum fjármunum til nokkurra samtaka, sem unnu að æskulýðsmálum. Í formannstíð minni í æskulýðsráði var komið á nýju styrkjakerfi til æskulýðsstarfssemi, þannig að aðilar sem vinna vildu að verkefnum í þágu unglिंगa í borginni gátu sótt um styrki sem auglýstir voru og fengið fjárstuðning til þeirra.

Í borgarstjórn hafði verið samþykkt tillaga um stofnun ferðamálanefndar sem hefði það hlutverk að vinna að eflingu ferðamála í borginni í samvinnu við fyrirtæki í starfsgreininni. Kosið var í nefndina í fyrsta skipti í júní 1970 og var ég kjörinn formaður hennar. Nefndin vann að kynningarmálum sem miðuðu fyrst og fremst að auknu ráðstefnuhaldi og betri nýtingu hótela utan aðalferðamannatímans. Í nóvember þetta ár efndum við til ráðstefnu með hagsmunaaðilum og í framhaldi af því voru gefin út kynningarrit um ráðstefnuborgina Reykjavík, tekin Reykjavíkurborgarmynd, gefnir út bæklingar um söfn og aðra ferðamannastaði í borginni og



Fellahellir í undirbúningi. Vettvangsfundur með Kolbeini Pálssyni og Hinrik Bjarnasyni.

komið upp upplýsingamiðstöð fyrir ferðamenn, sem hafði aðsetur í biðskýli SVR á Lækjartorgi og síðar í gamla söluturninum þegar hann var fluttur inn á torgið skömmu seinna.

Þegar Bjarni Benediktsson, forsætisráðherra og formaður Sjálfstæðisflokksins fórst í eldsvoðanum á Þingvöllum í júlí, skapaðist tómarúm í forystu ríkisstjórnar og flokksins. Jóhann Hafstein, varaformaður, tók við embættunum, en um það var ekki einhugur meðal sjálfstæðismanna. Uppi voru raddir um að efna bæri til landsfundar flokksins til að kjósa nýja forystu og flýta kosningum, sem áttu að fara fram ári seinna. Geir Hallgrímsson var ókrýndur leiðtogi flokksins í augum okkar margra og vildum við styðja hann til forystu þá þegar.

Hlutirnir gerðust ekki svona. Í apríl 1971 var Jóhann kosinn formaður á landsfundi og Geir varaformaður. Nú var Gunnar Thoroddsen mættur til leiks að nýju í pólitíkinni eftir að hafa fallið í kjöri til forseta Íslands 1968 og gegnt embætti hæstaréttardómara um skeið. Hann bauð sig fram til varaformanns á móti

Geir. Gunnar hlaut 328 atkvæði en Geir hafði það með 375 atkvæðum. Ballið var rétt að byrja. Vorið 1971 var kosið til Alþingis. Viðreisnarstjórn Sjálfstæðisflokksins og Alþýðuflokksins féll eftir 11 ára stjórnarsamstarf og við tók vinstri stjórn í landinu.

Því má skjóta hér inn, að Sjónvarpið með vaxandi útbreiðslu um landið var orðið hlutgengur vettvangur fyrir frambjóðendur að kynna stefnumál sín og taka þátt í umræðum fyrir kosningarnar. Sjálfstæðisflokkurinn fékk að láni fyrirferðarmikið Sony-myndsegulbandstæki, ærið frumstætt á okkar tíma mælikvarða. Í kjallaranum í Valhöll við Suðurgötu, skrifstofuhúsnæði Sjálfstæðisflokksins, hafði ég umsjón með sjónvarpsæfingum frambjóðenda. Aðallega voru það frambjóðendur í Reykjavík sem komu og fluttu mál sitt í ávörpum beint í linsu vélarinnar og einnig mættu reyndir spyrjar til að yfirheyra frambjóðendur í viðtalsþáttum og umræðum, taka þá á beinið. Var þetta fyrsta reynsla margra af gagnrýninni yfirferð á framkomu þeirra í sjónvarpi. Til

Morgunblaðið

10. október 1971

FOSTUDAGUR 1. NOVEMBER 1971

Fréttamyndir Morgunblaðsins

Birgir Ísl. Gunnarsson borgarstjóri

Tekur við embætti 1. des. Lausnarmeðli Geirs Hallgrímssonar samþykkt með samhljóða atkvæðum



Víðræða með:

Afgreiðslubanninu í Bretlandi aflétt

Viljum ekki hindra lausn, segir TWGU

„Mér hefur þetta verið á minni listum í mörg ár og ég hef verið á leiðinni til Bretlands til að skoða ástandið og aðstoða við lausnina.“
TWGU hefur ákveðið að taka af sig afgreiðslubanninu í Bretlandi. Þetta er einn af mörgum skrefum til að tryggja lausnina á fiskveiðisvæðingunni. TWGU hefur ákveðið að taka af sig afgreiðslubanninu í Bretlandi og aðstoða við lausnina. Þetta er einn af mörgum skrefum til að tryggja lausnina á fiskveiðisvæðingunni.



Ezra Pound

Ezra Pound látinn

Fransjumaður, 1. nóvember 1972. **ANNARSÍÐA** **SKRIFAÐ** Ezra Pound var einn af bestu ljóðskáldum nútímans. Hann var einn af bestu ljóðskáldum nútímans. Hann var einn af bestu ljóðskáldum nútímans.

Fransjumaður, 1. nóvember 1972. **ANNARSÍÐA** **SKRIFAÐ** Ezra Pound var einn af bestu ljóðskáldum nútímans. Hann var einn af bestu ljóðskáldum nútímans. Hann var einn af bestu ljóðskáldum nútímans.

Morgunblaðið í dag ...
Síða 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32

leiðbeiningar höfðum við fjölritaðan bækling, þýðingu á sjónvarpsleiðbeiningum frá breska Íhaldsflokkinum með margs konar hollum ráðleggingum og praktískum upplýsingum: “Stuttar og gagnorðar setningar hafa mest áhrif.” Man ég að klæðaburð í svart/hvítu sjónvarpi bar oft á góma og var frambjóðendum uppálagt að forðast hvítar skyrtur eða blússur, sem gætu valdið truflunum í myndinni. Mælt var með bláum skyrtum fyrir herrana og var eins og sumir teldu að það yrði allra meina bót fyrir framan sjónvarpsvélarnar. Að vera í blárri skyrtu, Það var þó öllu alvarlegra ef menn svitnuðu mjög illilega yfir efri vörinni, sem var sérstakt vandamál Jóhanns forsætisráðherra og gat gert honum erfitt fyrir í sjónvarpsþáttum þegar hann þurfti að þurrka sér.

Leiðtoga

Geir Hallgrímsson tók sæti á Alþingi 1971 sem annar maður á lista flokksins í Reykjavík og mæddi æ meira á honum vegna þingstarfa og stöðu varaformanns flokksins. Jóhann Hafstein átti við vanheilsu að stríða. Við þessar aðstæður hlaut að því að Geir gerði upp við sig hvort hann ætlaði einnig að gegna borgarstjóraembættinu áfram. Það gat valdið margs konar árekstrum fyrir hann og orðið veikt fyrir borgarstjórnarflokkinn. Þegar leið fram á árið 1972 varð þetta æ ljósara. Það var líka talið brýnt að nýtt borgarstjóraefni, sem stjórna myndi næstu kosningabaráttu 1974 fengi rúman tíma til að hasla sér völl fyrir kosningarnar. Undir lok ársins hóf Geir að ræða við meðlimi borgarstjórnarflokksins á einkafundum með hverjum og einum. Hann var að fiska eftir því hvaða borgarfulltrúa þeir teldu helst koma til greina. Inni í myndinni voru í raun aðeins tveir, þeir Birgir Ísleifur Gunnarsson, lögfræðingur, sem kjörinn var í borgarstjórn 1962, borgarráðsmaður og hægri hönd Geirs á tveimur kjörtímabilum, og Ólafur

Birgir Ísleifur Gunnarsson átti farsælan feril í stjórnámálum og embættisstörfum sem borgarstjóri, þingmaður, ráðherra og seðlabankastjóri. Í frístundum var hann áhugamaður um jazz og lék stundum á píanóið í Höfða fyrir gesti borgarinnar, sem þangað komu.

B. Thors, lögfræðingur, sem hafði staðið sig mjög vel í kosningabaráttunni 1970, skipaði 8. sæti framboðslistans, baráttusætið, og var nú í borgarráði ásamt Birgi Ísleifi og Kristjáni J. Gunnarssyni, skólastjóra.

Greinilegt var að Geir sjálfur tók Birgi fram yfir Ólaf. Ég lýsti stuðningi mínum við Birgi og gerði það heils hugar, þó að mér hafi óneitanlega þótt Ólafur B. að mörgu leyti hressilegri og skemmtilegri í öllum samskiptum og í kappreðum við andstæðinga í borgarstjórn. En það var heldur ekki einsýnt að Ólafur gæfi kost á sér, því að hann var í framkvæmdastjórnastarfi hjá Almennum tryggingum og var talinn viðtakandi forstjóri þar. Þegar Geir Hallgrímsson baðst lausnar og Birgir Ísleifur

Gunnarsson var kjörinn borgarstjóri frá 1. desember 1972 með 8 samhljóða atkvæðum á fundi borgarstjórnar 2. nóvember varð Albert Guðmundsson aðalfulltrúi í borgarráði og ég fór að sækja þar fundi sem varamaður. Ég sótti einnig fundi í heilbrigðismálaráði. Það var skemmtileg reynsla að koma sem varamaður á fyrstu fundina í Heilsuverndarstöðina, þar sem Jón Sigurðsson, borgarlæknir, réði ríkjum, mjög farsæll embættismaður sem var að nálgast eftirlaunaaldur og lét af störfum um mitt ár 1974 en við embættinu tók Skúli Johnsen. Sjálfstæðisflokkurinn hafði valið fagfólk til setu í ráðinu, þau Gunnlaug Snædal, lækni Herdísí Biering, hjúkrunarkonu og Úlfar Þórðarson, lækni. Frá minnihlutanum voru í ráðinu þau Árni Björnsson, læknir á Landspítalanum

skipti ákveðin



Borgarráðsfundur 1973. Þórður Þorbjarnarson, Gunnlaugur Pétursson, Markús Örn Antonsson, Albert Guðmundsson, Birgir Ísleifur Gunnarsson, Jón G. Tómasson, Kristján Benediktsson, Sigurjón Pétursson, Steinunn Finnbogadóttir og Björgvin Guðmundsson.



Það þótti tíðindum sæta þegar heilbrigðiseftirlitið hugðist loka starfsemi í tughúsinu við Skólavörðustíg.

og Margrét Guðnadóttir, prófessor auk Öddu Báru Sigfúsdóttur, borgarfulltrúa. Þarna fóru fram hinir friðsamlegustu fundir sem ég kynntist í borgarkerfinu. Málefnið voru mörg og mikilvæg, fyrst og fremst uppbygging B-álmú Borgarspítalans með áformum um 200 langlegurými. Aðstaða fyrir öldrunarsjúklinga var brýnt viðfangsefni. svo og Grensásdeildin sem olli byltingu í endurhæfingu. Mjög faglegar umræður upplýstu mig um málefnasvið, sem ég hafði lítið gefið gaum, spítalarekstur og heilsuverndarstarf. Heilsuverndin í þágu mæðra og ungbarna, áfengisvarnadeild, berklavarnir, bólusetingar og almenn lýðheilsa og fræðslustarf voru á verkefnalista í Heilsuverndarstöðinni og nú var að verið að koma á heilsuvernd og læknaþjónustu í nýjum heilsugæslustöðvum úti í hverfunum.

Heilbrigðiseftirlit var mjög virkt og komu leyfisveitingar fyrir rekstur veitingastaða og annara þjónustufyrirtækja á borð heilbrigðismálaráðs. Það gerðu líka hótanir um lokun ef svo bar undir. Manni þótti furðulengt gengið þegar heilbrigðismálaráð þurfti að grípa til þess úrræðis að hóta lokun hegningarhússins við Skólavörðustíg. Slíkt hefði þó væntanlega valdið fölskvalausri kæti í vissum kredseum og tappi dreginn úr flösku. Ríkið hafði hunsað allar athugasemdir heilbrigðiseftirlits Reykjavíkur um úrbætur til að koma aðbúnaði fanga í mannsæmandi horf. Þórhallur Halldórsson gekk ótrauður fram sem forstöðumaður eftirlitsins, og í sveit eftirlitsmanna með honum höfðu bæst ungir og áhugasamir nýliðar, menntaðir í Svíþjóð. Endaði þetta með rannsóknarheimsókn alls ráðsins í tughúsið þar sem við renndum gagnrýnum augum um króka og kima. Einn af þeim sem sátu inni var svo vinsamlegur að veita okkur leiðsögn, ungur maður með þrúðmannlega framkomu sem var þekktur fyrir öskur og óspektir á almannaferi í miðbænum milli túra á togurum. Farið var í matsal fanganna. Þangað hafði ég ekki komið í áratugi, ekki til að „sitja sinni“, heldur sem gestkomandi. Ég hafði sem strákur komið með sígaerrettukarton af Lucky Strike sem mamma sendi Markúsi bróður sínum þegar hann

afplánaði vegna sekta fyrir drykkjuskap og eins hafði ég sem ljósmyndari Morgunblaðsins tekið mynd af breskum togaraskipstjóra sem settur var í varðhald vegna landhelgisbrots. Sá var hinn hressasti og spilaði bridds við samfanga sína í matstofunni meðan Íslandsdvölin stóð yfir. Ástandið í Steininum var gjörsamlega óboðlegt. Eftir þessa eftirlitsferð ráðsins og harðorðar ítrekanir og blaðaumfjöllun rumskaði loks ríkið og ráðist var í umbætur.

Þegar ár var eftir af kjörtímabilinu var kominn tími til að spá í framhaldið, hvort ég gæfi kost á mér og sæktist eftir endurkjöri með þátttöku í prófkjöri, sem haldið yrði. Ég hafði kynnt mig í flokksstarfinu. Fylgjendur Sjálfstæðisflokkins í borginni höfðu sótt fundi þar sem ég hafði framsögu um borgarmálin og í auglýstum viðtalstímum borgarfulltrúa í Valhöll komu margir á minn fund til að eiga við mig samtöl um mál, sem viðkomandi lágu á hjarta. Í desember 1970 var ég kosinn formaður Heimdallar, félags ungra sjálfstæðismanna í Reykjavík. Fljótlega fannst mér persónulega ekki ganga upp að öllu leyti að gegna þessu embætti sem starfandi borgarfulltrúi. Ungir sjálfstæðismenn áttu að vera gagnrýnir á störf hinna kjörnu fulltrúa flokksins og gat þetta boðið heim hagsmunaárekstrum fyrir mig. Ég hætti því sem formaður Heimdallar ári seinna. Síðar var ég kjörinn í stjórn Varðbergs, félags ungra áhugamanna um vestræna samvinnu, og gegndi þar formennsku einnig. Ég hafði verið virkur í tillöguflutningi og umræðum í borgarstjórn og fyrir það hafði ég hlotið áberandi kynningu í fjölmiðlum sem borgarfulltrúi.

Það varð til að styrkja stöðu mína að óvæntar breytingar urðu á borgarráði í byrjun október 1973. Ég var varamaður í ráðinu en nú hætti Kristján J. Gunnarsson, sem var skipaður fræðslustjóri í Reykjavík og ég kjörinn borgarráðsfulltrúi í hans stað. Kristján var sannur skólamaður og einkar farsæll í störfum sínum, m.a. í fræðsluráði borgarinnar frá 1954. Eftir að ég kom í borgarstjórn hafði hann forgöngu um stórvægilegar breytingar á skólakerfinu með stofnun fjölbrautaskólanna

og var jafnan framsögumaður meirihlutans í borgarstjórn í fræðslumálunum.

Fjölmiðlarnir gerðu borgarstjórn góð skil á þessum tímum. Blaðamaður Morgunblaðsins var viðstaddur alla borgarstjórnarfundi. Fréttir birtust í aðalatriðum þegar morguninn eftir og umræður voru raktar tveim dögum síðar og gjarnan birtar myndir af ræðumönnum sem tóku þátt í þeim. Fulltrúar annarra blaða og Útvarpsins komu oft á svæðið þegar umdeild mál komu til lokaafgreiðslu. Framan af voru blaðamenn Morgunblaðsins og Vísis viðstaddir flokksfundi meirihlutans og gátu þá fylgst með undirbúningi mála. Blaðamaður Vísis hætti að mæta fljótlega á þessu kjörtímabili. Blaðamenn Morgunblaðsins voru hinsvegar mjög ötulir við skrif borgarmálafrétta, fyrst í stað Þorsteinn Pálsson en síðar Magnús Ásgeirsson, Ólafur Jóhannsson og Anders Hansen.

Ekki var það mín sterka hlið að auglýsa eigið ágæti fyrir öðrum og enn síður hafði ég á bak við mig öflug hagsmunafélög, áhugamannasamtök eða fjársterka aðila til að kosta kosningaherferð. Mér var heldur ekkert vel við þá tilhugsun. Það gæti komið að skuldadögum með einum eða öðrum hætti. Endurgjald með fyrirgreiðslupólitík. Hins vegar átti ég ágæta vini og stuðningsmenn meðal forystufólks í flokknum sem studdi framboð mitt með samtölum við væntanlega kjósendur. Magnús Jóhannesson stjóri minn var starfandi í stjórn Óðins, félags sjómanna og verkamanna í Sjálfstæðisflokknum. Verkalýðsarmur flokksins hafði mikil áhrif á þeim tímum. Ég fékk þá eins og síðar mikilsverðan stuðning frá þeim hópi.

Jóni Zoëga, sem var framkvæmdastjóri fulltrúaráðsins á skrifstofunni í Galtafelli, fannst furðu hljótt um framboð Markúsar Arnar og spurði hvort það væri leyndarmál. „Þú verður að gera eitthvað, maður,“ sagði Jón áminnandi. Það fylgdi sögunni að hópur yngri manna í flokknum, sem ekki voru taldir sérlega hliðhollir mér, væri að undirbúa framboð Péturs Sveinbjarnarsonar. Það gæti orðið mér skeinuhætt. Sennilega væri stofnað til þess í



Fjölskyldumynd með viðtali í Morgunblaðinu fyrir borgarstjórnarkosningar 1974. Stefnt að endurkjöri. Sigrún Ása og Anton Björn voru ekkert hrifin af því að faðir þeirra væri stöðugt á fundum og í fullu starfi við blaðaútgáfu að auki. Steinunn var að ljúka námi í latínu og sagnfræði en þurfti líka oft að mæta með mér í pólitíska starfinu. Við áttum annríkt.

þeim tilgangi. Þá voru þeir víst enn að hugsa á sömu nótum og áður; aðeins einn ungur frambjóðandi myndi ná öruggu sæti. Pétur bauð sig fram. En það gerði líka þriðji ungi maðurinn, líklegur til afreka; kom þarna inn í myndina sem átti eftir að verða nokkuð stór, í fyrsta skipti í prófkjörinu í mars 1974, Davíð Oddsson, stud. jur. Bessí Jóhannsdóttir var ennig líkleg til að komast ofarlega á listann sem ungur frambjóðandi og kona. Málsmetandi konur í flokknum lögðu mikla áherslu á brautargengi kynsystra sinna en oft snerist sú viðleitni, því miður, upp í vægðarlaus átök milli kvennanna innbyrðis og stuðningshópa þeirra.

Allir frambjóðendur í prófkjörinu fengu kjörskrá í hendur með nöfnum og heimilisföngum allra félaga í sjálfstæðisfélagunum í Reykjavík. Óflokksbundið fólk mátti taka þátt ef það skráði sig í flokkinn innan tiltekins frests fyrir kjördag. Fór miklum sögum af því hvað sumir frambjóðendur væru duglegir að skrá utanflokksmenn, flökkukindur og jafnvel rötgróna stuðningsmenn annarra flokka, í Sjálfstæðisflokkinn fyrir prófkjör. Var Albert Guðmundsson sagður stórtækur í þeim efnum. Ég lét mér nægja að senda lítinn miða með áréttingu og hvatningu til fólks um að kjósa í prófkjörinu. Nokkrum dögum fyrir prófkjör

Með höfðingjum í Hö

Höfði við Borgartún varð móttökuhús Reykjavíkunaræðismannsins á stríðsárunum. Það þurfti endurbætur á móti opinberum gestum í skólahúsnæði eða á veiðum fráþært.

Margir heimskunnir gestir komu á Höfða og aðrir Norðurlandanna sem haldin var hér árið 1973. Þar voru mættir, karlar sem maður bar virðingu fyrir. sem síðar varð yfirborgarstjóri í okkar fornu höfuðundarlegum hætti þegar Egon Weidekamp, eða Weide Hansen væri orðinn svakalega geðveikur.

„Weide er orðinn órólegur að bíða eftir borgarstjórnarsamstarfsmanns síns og borgarstjóra Kaupmannna íslenskum ættum í Danmörku er starfaði lengi í Írlandi. Ég veit ekki orðið,“ sagði Weide. Um langt skeið voru dönslaðir einráður Weide var kallaður „bykongen“.

buðust samstarfsmenn mínir á Frjálsu framtaki til að hringja út eftir vinnu í fólk á kjörskrá, sem þeir könnuðust við, til að minna á mig.

Prófkjörið fór fram dagana 2.3.og 4. mars 1974. Ég fékk 4771 atkvæði, hlaut mjög góða, bindandi kosningu í 4. sæti lista flokksins við borgarstjórnarkosningarnar sem haldnar voru þá um vorið. Alls greiddu 8470 manns atkvæði og hlaut Birgir Ísleifur, borgarstjóri 91,7%. Næstir komu Albert Guðmundsson og Ólafur B. Thors en Elín Pálmsdóttir var í fimmta sætinu og fengum við öll meira en 50% greiddra atkvæða þannig að kosning okkar var bindandi í viðkomandi sæti. Þess má geta að Davíð Oddsson var í 10. sæti og Pétur Sveinbjarnarson í 19. Þátttakan í prófkjörinu var 20% meiri en í prófkjörinu 1970 og var þetta talið mikið styrkleikamerki sem flokkurinn sýndi fyrir kosningarnar framundan. Bindandi kosning í fjórða sæti var að öllu jöfnu ávísun á fast sæti í borgarráði, pólitískri framkvæmdastjórn Reykjavíkurborgar, sem árið 1974 kom saman á þriðjudögum og föstudögum fyrst í stað og fundaði frá hádegi og til kl. 16 eða 17. Þetta var afleitur fundartími fyrir mig, því að ég hafði verið félagsmaður í Lionsklúbbum Ægi, sem ég mat mikils og alla mína góðu féлага þar. Ég þurfti að segja mig úr klúbbum. Ég sýndi því áhuga að halda áfram í ráðinu þó að ég gerði mér

grein fyrir að það myndi áfram trufla störf mín sem ritstjóri Frjálsrar verslunar. Jóhann Briem útgefandi og eigandi Frjáls framtaks sýndi málinu skilning og naut ég sömu tillitssemi og vinsemdar af hans hálfu í þau 11 ár sem ég gegndi ritstjórastarfinu. Starf borgarfulltrúa var ekki aðalstarf og ekki heldur þó að þeir sætu líka í borgarráði. Þetta mátti svo sem ráða af þóknuninni sem greidd var fyrir störf. Borgarfulltrúar voru ekki atvinnustjórnmalamenn eins og mér fannst rétt að vekja athygli á í viðtali við Morgunblaðið fyrir kosningarnar 1974. Þeir urðu að hafa jarðsamband með því að vinna hin margvíslegustu störf úti í samfélaginu og hafa fingurinn á æðaslögum þjóðlífsins.

Græna byltingin eða „Áætlun um umhverfi og útivist“ kom eins og sprengju væri varpað inn í kosningabaráttuna 1974. Birgir Ísleifur átti heiðurinn af því að undirbúningsvinna var hafin og fól hann hópi áhugafólks í hugmyndasmíð að leggja fram frumtilögur í samvinnu við sérfræðinga. Þórður Þorbjarnarson hafði tekið við embætti borgarverkfræðings um líkt leyti og Birgir varð borgarstjóri. Unnu þeir náið saman og var Þórður mikil driffjöður í undirbúningi áætlunarinnar ásamt embættismönnum sínum, einkanlega Hafliða Jónssyni, garðyrkjustjóra, sem annaðist stóran hluta umhverfismálanna.

fða

borgar árið 1967. Húsið hafði verið eitt virðulegasta einbýlishús borgarinnar og bústaður breska byggingar við og var mjög myndarlega að henni staðið. Hér var ekkert ráðhús og þess vegna tók borgin tinguhúsum. Endurgerð Höfða tókst einstaklega vel, húsmunir hinir glæsilegustu og útsýnið aldeilis

litu þar inn við ólík tækifæri. Oft bar norræna gesti að garði. Svo var á höfuðborgaráðstefnu flutti ég erindi um upplýsingaþjónustu sveitarfélaga. Allir borgarstjórar norrænu höfuðborganna Urban Hansen, yfirborgarstjóri í Kaupmannahöfn, var þarna og með honum Egon Weidekamp, borgarstjóri í Hamborg. Manni fannst persónuleg samskipti flokksbræðrana úr flokki jafnaðarmanna þróaðast með Höfða. Höfði og hann var jafnan kallaður, gekk á milli gestgjafanna til að lýsa fyrir þeim hvað Urban

húsið var“ hugsuðum við og tókum þessu rólega. Ekki tók betra við þegar Weide lýsti eiginleikum höfuðborgarinnar í skipulagsmálum, vinstri mannum og aktívistum Villo Sigurdsson. Hann átti föður af nafni í Kaupmannahöfn, þar sem hann kvæntist íranskri konu. „Villo er blanda af Íslendingi og Írana. Verra gat það nú þetta. Höfði og hann voru blöðin full af fréttum um „Weide og hans kumpaner“ í borgarstjórn Kaupmannahafnar þar sem



Þrjú ungr fram-
bjóðendur á
lista sjálfstæðis-
manna við borg-
arstjórnarkos-
ingarnar á
sunnudaginn,
þau Bessý Jó-
hannsdóttir,
Davíð Oddsson
og Markús Orr
Antonsson
finnu
skemmtikvöld
með ungu fólki
fimmtudaginn
18. maí og
sunnudaginn 19.
maí. Geysileg
aðsókn var
bæði kvöldin og
komu um 1800
manns á báðar
skemmtanirnar
og var glæmur
og gleði og mikil
kosninga-
stemning.

Glæsilegar



Mjög þröngt var á bæði í
Höfðunum, þess vegna voru
og stóð all um kring.

skemmtanir



Ekki var fyrir
menni í höfðunum
Höfðunum.

Borgarstjórnin í Reykjavík
vill. Birgir Erlendur
Guðmundsson, Árnór Guð-
mundsson og skemmtanirnar í Höfðunum
og. Á sama tíma er
á milli og í höfðunum
er borgarstjórnin
er. Þetta er líka
einn.



ungs fólks



Stuðningur ungs fólks við D-listann kom afgerandi fram á fjölsóttum skemmtunum sem við ungu frambjóðendurnir efndum til. Þar tróð upp nýtt söngtrío og skemmti gestum: Bessí, Davíð og Markús.

Öllum mátti ljóst vera að Reykjavík var þróunarsvæði í örri uppbyggingu og við þær aðstæður er oft lítil tími eða fjárráð til að huga að mýmörgum frágangsatríðum til að fegra umhverfið og bæta borgarbrag. Geir Hallgrímsson hafði byrjað að bjóða borgarþúum til hverfafunda borgarstjóra 1966. Birgir Ísleifur hélt slíka fundi eins og aðrir borgarstjórar flokksins gerðu á eftir þeim. Við þau tækifæri veitti borgarstjórinn innsýn í rekstur og framkvæmdaáætlanir og leitaði jafnframt eftir ábendingum og fyrirspurnum frá viðstöddum. Enginn skortur var á athugasemdum og aðfinnslum vegna óræktar eða moldarsvaðs á opnum og yfirgefnum spildum og svæðum, sem fóru í taugarnar á fólki í næsta nágrenni. Þekktu borgarstjórar alla drullupolla íbænum eftir þessi skoðanaskipti.

Nú var ákveðið að bretta upp ermar og samkvæmt áætluninni var ráðist í fullnaðarfrágang ýmissa auðra smáskíka. Meiri vinna var lögð í skipulag vegna aðstöðu til útivistar og leikja á stærri opnum svæðum eins og á Elliðaárvæðinu og Miklatúni. Fremst í forgangi voru minni græn svæði í íbúðarhverfum og við nýjar götur og gangstéttir innan hverfa. Fram komu tillögur um gerð undirganga eða göngubrúa fyrir gangandi vegfarendur við helstu umferðaræðar. Aðgerðir í Elliðaárdal og Ártúnssvæði voru tíundaðar. Og í þriðja lagi var það nýjungin stóra: Lagning göngu- og hjólreiðastíga meðfram strandlengjunni frá Ægisíðu um Fossvogsdal og upp í útivistarfríðlandið í Heiðmörk, alls 94,5 kílómetrar. Reiðgötur voru einnig á skipulaginu en ákveðið að stígar innan hverfa milli heimila og stofnana, eins og skóla eða íþróttasvæða, hefðu forgang.

Ég tók að mér það áhugaverða verkefni fyrir kosningarnar að vinna með Herði Sigurgestssyni, framkvæmdastjóra hjá Flugleiðum, og Ólafi Erni Haraldssyni, ráðgjafa hjá Hagvangi og síðar þingmanni Framsóknarflokksins, að undirbúa útgáfu á kynningarriti um Grænu byltinguna, sem Sjálfstæðisflokkurinn kostaði og borið var

inn á öll heimli í borginni. Það var skipulega og vel að öllu staðið. Græna byltingin fór óendanlega í taugarnar á andstæðingum okkar í kosningunum. Vinstri menn reyndu að gera málið hlægilegt en fengu litlu áorkað því að áætlunin um umhverfi og útivist sló í gegn.

Sjálfstæðisflokkurinn vann mikinn kosningasigur í maí 1974. Stefnuskráin fyrir borgarstjórnarkosningar var skotheld en hið almenna ástand í landsmálum ekki burðugt. Vinstri stjórn hafði verið við völd síðan 1971 og sprakk á endanum vegna óeiningar flokkanna sem að henni stóðu. Kosningar til Alþingis voru boðaðar mánuði á eftir borgarstjórnarkosningunum. Á þessu hagnaðist Sjálfstæðisflokkurinn eins og hann hafði gert við stjórnarslit vinstri stjórnarinnar 1958 og átti eftir að gera við slit fleiri óvinsælla vinstri stjórna. Árið 1974 voru varnarmálin mesta ágreiningsefnið í stjórnmalunum. Vinstri stjórnin stefndi að uppsögn varnarsamningsins við Bandaríkin og brottvísun bandaríska varnarliðsins úr landi. Fjórtán landskunnir einstaklingar, ýmist óháðir eða fylgismenn lýðræðisflokka Alþýðuflokks, Framsóknarflokks og Sjálfstæðisflokks, beittu sér fyrir undirskriftasöfnun meðal kjósenda með áskorun til ríkisstjórnar og Alþingis um að leggja þessi áform í varnarmálum á hilluna en standa vörð um öryggi og sjálfstæði íslensku þjóðarinnar með því að treysta samstarfið innan Atlantshafsbandalagsins. Undir áskorunina skrifuðu 55,522 manns eða meira en helmingur allra atkvæðisbærra Íslendinga. Þessi niðurstaða kom Sjálfstæðisflokknum mjög til góða.

Borgarstjórnarkosningar voru haldnar 26. maí 1974. Sjálfstæðisflokkurinn hlaut 26,973 atkvæði eða 57,9% og 9 menn kjörna; hafði verið með 47,9% í kosningunum 1970 og 8 menn kjörna. Á landsvísu hlaut flokkurinn 50,5% atkvæða. Þegar skipað var í ráð og nefndir tók Davíð Oddsson, nýkjörinn borgarfulltrúi, við af mér sem formaður æskulýðsráðs en ég var kjörinn til áframhaldandi setu í borgarráði og ferðamálanefnd. Við bættist formennska í

félagsmálaráði en í heilbrigðismálaráði var ég 1. varamaður og boðaður oft á fundi vegna fjarveru aðalmanna.

Borgarfulltrúar á námskeiði

Eftir kosningarnar 1974 var nýkjörnum borgarfulltrúum ásamt endurkjörnum boðið á kynningarfund í borgarstjórnarsalnum í Skúlatúni. Þar fór fram yfirgripsmikil kynning á rekstri borgarinnar og framkvæmdum sem borgarstjóri og æðstu embættismenn sáu um en auk þess komu forstjórar eða aðrir fulltrúar fyrirtækja í eigu borgarinnar fram á fundinum og gerðu grein fyrir starfsemi þeirra. Kynningin var í alla staði hin gagnlegasta og varpaði skýru ljósi á margt, ekki síst í rekstri fyrirtækjanna, sem borgarfulltrúar höfðu ekki gert sér grein fyrir áður. Það var Sveinn Benediktsson, formaður útgerðarráðs, sem kom fram fyrir hönd Bæjarútgerðar Reykjavíkur, BÚR. Allir ræðumenn áttu að virða ströng 20 mínútna tímamörk.

Þegar Sveinn var nýbyrjaður á erindi sínu gerðust þau undur og stórmerki að stór klukka á vegg í borgarstjórnarsalnum fór að ganga aftur á bak og var stórivísirinn búinn að fara eina þrjá eða fjóra hringi þegar hægt var að stöðva þetta afturhvarf til fortíðar. Atriðið hefði átt vel við í kvikmynd um framlag Sveins því að hann var svo sannarlega að svipast um í gamla tímanum þarna í ræðustólnum. Hann fór ítarlega yfir sögu útgerðar í Reykjavík og var ekki kominn lengra en að útræði á opnum bátum á fyrri helmingi 19. aldar þegar 20 mínúturnar hans voru útrunnar. BÚR var stofnað 1947 svo að Sveinn þurfti drjúgan viðbótartíma.



Höfði við Borgartún var reistur 1909. Það var franskur ræðismaðurinn Brillouin sem bjó þar upphaflega. Einar Benediktsson, skáld, og Matthías Einarsson, læknir, eignuðust húsið síðar. Í seinni heimsstyrjöldinni hafði ræðismaður Bretlands aðsetur þar. Hann fékk leyfi frá London til að flytja út vegna draugagangs. Höfði varð móttökuhús Reykjavíkurborgar árið 1967.

Reykjavíkurborg hafði um árabil staðið í vinaborgasambandi við höfuðborgir Norðurlandanna. Það var stefna hennar að vanda mjög val vinaborga; taka ekki upp slík samskipti við borgir erlendis nema sérstakar ástæður lægju að baki. Af pólitískum ástæðum þótti rétt að stofna til vinaborgasamband við Moskvu á áttunda áratugnum og fór sendinefnd Reykjavíkur þangað í heimsókn undir forystu Geirs Hallgrímssonar. Margt forvitnilegt bar fyrir augu og eyru gestanna, sem höfðu með sér rússneskan leiðsögumann og túlk. Sá hafði greinilega legið yfir orðabókinni og hafið nýyrðasmíð á íslensku til að beita í samtölum. Geir Hallgrímsson spurði varfærnislega á járnbrautarstöð, hvar karlasnyrtingin væri. Honum var svarað á móti með spurningunni: „Þú þurfa að fara á mígamiðstöð?“

Í anda fr

Svona heimsóknir voru náttúrlega endurgoldnar og þegar Moskvumenn komu hingað nokkru seinna var ég fenginn til að annast dagskrána með Sigurði Sigurjónssyni, lögfræðingi, sem þá var skrifstofustjóri borgarstjórnar. Glæsilegt kvöldverðarboð í Höfða. Vönduð kynning hjá borgarstjóra og borgarvefræðingi. Síðan var farið í hitaveituna, skoðaðir sundstaðir, ekið um Breiðholtið. Kíkt inn í íbúð hjá ungu fólki í fjölbýlishúsi. Farið í ýmsar þjónustustofnanir. Heimsókninni lauk með ferðadegi fyrir austan Fjall. Á heimleiðinni var snæddur kvöldverður á Þingvöllum. Með okkur var ágætur, rússneskumælandi félagi úr röðum sósíalista. Eftir nokkur vodkastaup var haldið heim á leið yfir Mosfellsheiði og á miðri leið byrjaði leiðsögumaðurinn að syngja sterka byltingarsöngva á rússnesku með viðlagi um félagi Stalín. Mér fannst þetta ósmekklegt og sagði að lofgjörðarsöngvar um Stalín ættu ekki við í boði Reykjavíkurborgar. Kannski hefði Stalín sent afa og ömmur gestanna í Gúlagið

þannig að þetta gæti stuðað þá. Það var nú öðru nær. Rússarnir tóku undir eins og hetjutenórum í kósakkakórum sæmir og virtist þetta verða hápunkturinn á Íslandsreisu þeirra.

Vinabærinn Peking kom til sögunnar síðar og fóru þeir Birgir Ísleifur, Sigurjón og Björgvin þangað austur að stofna formlega til samskiptanna. Sendinefnd frá Peking kom hingað skömmu síðar. Fulltrúar kínverska alþýðulýðveldisins létu mikið að sér kveða eftir að stjórnmálasambandi milli Íslands og Kína var komið á 1973 og sendiráð opnað á Víðmelnum.

Áróður um „gulu hættuna“ frá Rauða Kína var búinn að skjóta mörgum skelk í bringu. Við kynni af fólkinu í Mao-jökkunum í vesturbænum breyttist afstaðan. Kínverjarnir

lögðu sig fram um að kynnast nágrönnum og vildu vera vingjarnlegir við alla. Ungir starfsmenn í sendiráðinu spiluðu fótbolta við strákana úr nálægum húsum. Sumir unnu um tíma við sorphreinsun. Þeir lögðu sig líka fram um að læra íslensku og voru sendir í sveit í þeim erindagjörðum. Gaman var að ræða við þá í Höfða og heyra hvað þeim hafði gengið vel með íslenskuna. Þeir tóku meira að segja upp eftir heimafólki í sveitinni aukaorð í mæltu máli eins og „sko“ sem þeir notuðu ótt og títt.

Einn hinna kínversku diplómata talaði ensku við mig og var hann áhugasamur um að fræðast um rekstur borgarinnar þannig að við röbbuðum allengi saman. Það var svo mörgum mánuðum seinna að sendimaðurinn var aftur kominn í Höfða af einhverju tilefni. Gekk hann beint til mín hröðum skrefum, heilsaði mér

íðar og vináttu



Sendinefnd frá Reykjavík boðin velkomín í opinbera heimsókn til Kaupmannahafnar 1980.



Hässelby Slot fyrir vestan Stokkhólm. Þar var menningarmiðstöð höfuðborga Norðurlandanna. Sat ég þar í stjórn um skeið.

hjartanlega með bros á vör og sagði stundarhátt: „Oh, I have missed you so much.“

Samstarfsmenn mínir litu til okkar í forundran og ætla ég ekki að geta mér til um hvað lesa mátti út úr augnaráðinu. Öflugast var samstarfið við höfuðborgirnar á Norðurlöndunum. Það var einkar ánægjulegt og gagnlegt. Tvíhliða heimsóknir voru með vissu millibili og alltaf einhver nýmæli í þjónustu og framkvæmdum tekin til kynningar með heimsóknum á viðkomandi verkefnasvið. Þetta átti líka við um höfuðborgaráðstefnur þar sem fulltrúar frá öllum Norðurlöndunum voru komnir saman til að fjalla um tiltekin þemu. Framsögumenn voru borgarfulltrúar frá öllum borgunum og auk þess heyrðum við erindi sérfræðinga.

Í einni heimsókninni til Kaupmannahafnar heimsóttum við sorpeyðingarstöð, hreinsistöð fyrir frárennslisvatn, nýtt sjúkrahús, hafnarsvæðið og íbúðahverfi í uppbyggingu. Danirnir voru mjög upp með sér vegna árvekni starfsmanna í sorpbrennslunni, sem höfðu uppgötvað lifandi mann í ruslinu á færibandinu áður en hann hefði farið beinustu leið inn í brennsluofninn. Manninum hafði verið sturtað í öskubílinn úr gámi, sem hann svaf í. Síðan var öskubíllinn losaður í brennslustöðinni og stórmerkilegt að maðurinn skyldi lifa fallið af. Við í Reykjavík vorum að vinna að ýmsum hliðstæðum málum og leita mátti margra góðra fyrirmynda á Norðurlöndunum. Gilti þetta einnig um æskulýðsstarf og félagsmálageirann í heild. Starfsmannaskipti og ráðstefnur voru skipulagðar á grunni þessa samstarfs.

Þá má ekki gleyma hinni sameiginlegu menningarmiðstöð höfuðborganna í Hässelbyhöll fyrir vestan Stokkhólm. Þar voru haldnir fundir og ráðstefnur, efnt til listsýninga og listamönnum frá höfuðborgunum boðið að búa þar í nokkrar vikur. Allt umhverfi Hässelbyhallar var hið unaðslegasta og húsið sem slíkt glæsilegur fulltrúi sænskrar byggingarlistar sem aðalsfólk taldi sér henta á 18. öldinni. Þangað kom Carl Michael

Bellman í heimsókn og skemmti húsráðendum og gestum þeirra með söngvum sínum úr Fredmans Epistlar. Gestir á ráðstefnum okkar og fundum tóku oft lagið og sungu Bellmanns-vísur í slotinu í Hässelby. Það gerðum við reyndar víðar í Stokkhólmi, því að Gamla Stan og Bellmanshefðin hafði aðdráttarafl þegar við vorum þar eitt sinn í heimsókn til borgarstjórnarinnar. Hópurinn vildi heimsækja Bellmannskjallara í gamla bænum, gekk þangað inn og fékk borð án fyrirfram pöntunar og beið eftir matnum. Einhver sagði að nú væri andinn kominn yfir hópinn og tímabært að hefja fjöldasöng og syngja Gamla Nóa við lag Bellmanns. Gaf íslenska sendinefndin ekkert eftir í hraustlegri og blæbrigðaríkri háreysti sinni en virðuleg hjón á næsta borði hristu höfuðið og aðrir gestir við næstu borð settu upp hneykslunarsvip. Undraði engan því að þetta var vitlaus kjallari.



Skoðunarferð um Osló 1974. Birgir Ísl. Gunnarsson, borgarstjóri, Brynjulf Bull, borgarstjóri í Osló, og Sonja Backmann, eiginkona Birgis.



Stjórnstöð sorpbrennslunnar á Amager.



Nýtt byggingarsvæði í Kaupmannahöfn skoðað.



Kvöldverður í ráðhúsi Kaupmannahafnar 1980.



Þjóðhátíðin í Reykjavík 1974 tókst með afbrigðum vel. Fjöldi viðburða fór fram allt árið. Hámarki náði hátíðin hinn 3. ágúst með samkomu á Arnarhóli. Um 50 þús. manns voru á götum Reykjavíkur, að sögn lögreglu.

Árið 1974 var minnst 1100 ára afmælis Íslandsbyggðar. Þjóðhátíðin á Þingvöllum í júlí tókst vel. Landnámið var vissulega mál Reykjavíkur og var efnt til glæsilegrar útihátíðar á Arnarhóli við stytta Ingólfs Arnarsonar síðdegis á laugardegi í ágústbyrjun. Undirbúningsnefnd var skipuð með góðum fyrirvara. Gísli Halldórsson, forseti borgarstjórnar, var formaður hennar og ég var varaformaður. Þótti mér mikils virði að vinna með Gísla í þessari nefnd og lærði margt af skipulögðum vinnubrögðum hans og hæfni til að takast á við þetta margbrotna verkefni.



Þjóðhátíðarnefnd Reykjavíkur 1974:

Álfar, tröll og jólasveinar á þrettándakvöld

ÞJÓÐHÁTÍÐARNEFND Reykjavíkurborgar hefur nú að mestu lokað völd undirbúningsvarfæði þjóðhátíðarinnar árið 1974. Árið er dæmi um þjóðhátíðir í þrettándanum 6. janúar n.k. með hlífðanefndinni Metavellinum. Hefur nefndin verið í sínu heildarstarfi þar sem kynnt er eru helstu þættir í daglegri þjóðhátíðarinnu í Reykjavík og verður ummál gefin til vana. Komur kynningarskrá á ensku og dönsku til upplýsingar fyrir þá erlendu gæst, sem hefur verið sent á allar höfuð- og hjálparstíðir í þjóðhátíðinni. Áhugi er á að hafa verið...

Við fyrirliðar í þjóðhátíðarnefnd 1974 kynntum merki hátíðarinnar og fyrstu viðburði ársins.

Nokkrum dögum fyrir aðalhátíðina á Arnarhóli fór nefndin ásamt íþróttamönnum, fjölmiðlafólki og öðrum gestum flugleiðis austur á Fagurhólsmýri og þaðan í þyrllu Landhelgisgæslunnar út í Ingólfshöfða. Þarna á fyrsta viðkomustað landnámsmannsins er hann hóf leit að öndvegissúlum sínum á Íslandi, var tendraður eldur og kveikt í kyndli, sem einn af íþróttamönnum hljóp með niður á sandinn og stefndi síðan í vesturátt. Var það upphafið að boðhlaupi íþróttafólks með eldinn um allt Suðurland næstu dægur. Því lauk svo á tilkomumikinn hátt er langhlaupari bar logandi kyndilinn að miklu eldstæði við fótstall Ingólfs á Arnarhóli þar sem langeldur kviknaði. Á sviðinu við Kalkofnsveg hljómaði “Völuspá,

nýtt og glæsilegt tónverk verk eftir Jón Þórarinnsson sem hann samdi sérstaklega vegna þjóðhátíðarinnar í Reykjavík. Jón stjórnaði sjálfur 60 manna hljómsveit og 100 manna kór sem flutti verkið. Hátíðin í Reykjavík tókst afburðavel.

Leit að öndvegissúlunum var eins konar eftirspil við þessa glæsilegu hátíð. Að beiðni nefndarinnar hafði Hafrannsóknarstofnun fyrir um sumarið látið varpa í sæ á 10 stöðum frá suðausturlandi til Garðskaga 110 hvítum tréstaurom með rauðri sjálfslýsandi málningu að hluta, frekar íburðarsnauðum í samanburði

Víkingarnir æfa róður af kappi



„Siglingaæfingin í gær heppnaðist mjög vel en þó var fullmikið logn“, sagði Hinrik Bjarnason í samtali við Vísir í morgun. Hinrik er, eins og flestir vita, einn þeirra sem ætla að taka þátt í siglingu víkingaskipsins upp Hudsonfljóti í samar-
 þetta er önnur siglingaæfingin sem við fórum í, en í þessum atfangnum höfum við haldið okkur nálegt öruggri hafi og ekki farið út fyrir Skeiðarörðina“, hélt Hinrik áfram. „Skipið er stöðgað og mjög skemmtilegt að segja þér. Það þarf örúlega litlu vind en þó fer þú ekki við stöðum í vendingum nema það fái nokkuð góðan byr. Við notum stórsegl, toppsegl og fokku á atfangnum, en að litlum líkumum verðum við aðeins með stórsegl þegar til alvörur kemur. Stórsegl, er má segja, af komandi seðins sem var á víkingaskipum til forna.“
 Orðirir alskeggjafir

Lagt upp í siglingu frá Nauthólsvíkinni í gærkveldi.




Í tilefni víkingaferðarinnar var gefið út póstkort með mynd af hinum norrænu hetjum.

við öndvegissúlur höfðingja eins og þær voru sýndar á málverkunum.

Átti að fylgjast með því hvar staurana kynni að reka á land. Vonuðu margir að nú fengjust rannsóknarniðurstöður sem í eitt skipti fyrir öll staðfestu frásögn Landnámu um hlaup þeirra Karla og Vífls með ströndum í leit að öndvegissúlunum sem fundust svo loks undan Arnarhóli. En staurana bar annað með straumnum og rak þá flesta á land vestur á Mýrum.

Bandaríkjamenn minntust 200 ára afmælis sjálfstæðis síns 1976. Meðal aragrúa af atriðum í hátíðardagskránni var sigling seglskipa, stórra og smárra á Hudsonfljóti í New York á sjálfan þjóðhátíðardaginn 4. júlí. Var það kallað „Operation Sail“. Sigurður A. Magnússon, rithöfundur, skrifaði greinar í tímaritið Iceland Review og lesendur hans í siglingaklúbbi í New York höfðu samband við hann og ámalguðu að Ísland yrði með í hópsiglingunni á Hudson.

Á landnáms hátíð okkar Íslendinga 1974 höfðu Norðmenn gefið okkur tvö seglskip í stíl við víkingaskip, sem siglt var seglum þöndum frá Noregi til Íslands. Annað þessara skipa var í vörslu siglingaklúbbs Æskulýðsráðs í Nauthólsvík. Á það var fallist að skipið færi til Ameríku á þjóðhátíð þar vestra. Sigurður A. beitti sér fyrir því að hóað var saman áhöfn á skipið og var ég með í henni fyrir hönd borgarinnar. Viggo Maack, skipaverkfræðingur

OPERATION SAIL 1976



Siglingahátíðin á Hudson var einstaklega lítrík og tignarleg.

hjá Eimskip, var skipstjóri en sérstakur ráðunautur um seglabúnað var Óli Bardal í Seglagerðinni Ægi. Aðrir skipverjar auk mín og Sigurðar A. voru þeir Hinrik Bjarnason, framkvæmdastjóri Æskulýðsráðs, Kári Jónasson, fréttamaður, Kjartan Mogensen, tæknifræðingur, sem hafði siglt bátnum ásamt norskri áhöfn frá Noregi, og Sveinn Sæmundsson, blaðafulltrúi Flugleiða. Það voru einmitt Flugleiðir, sem kostuðu obbann af áföllnum útgerðarkostnaði enda ferðin notuð til kynningar á þeirra vegum vestanhafs. Hófust æfingar á skipinu, sem nefnt var „Leifur Eiríksson“ í maí og var siglt mörg kvöld á Skerjafirði þegar byr var hagstæður. Samtímis létu skipverjar sér vaxa skegg til að falla inn í hlutverkið þegar þar að kæmi. Þessar fyrirætlanir vöktu athygli blaðanna hér eins og sjá má af meðfylgjandi úrklippu úr Vísi. Á síðustu æfingum sigldum við í allmiklum sjó út fyrir Gróttu og inn á Kollafjörð. Þrátt fyrir þá áfallalitlu þrekraun var nú ekki lagt í að sigla á „Leifi Eiríkssyni“ vestur um haf heldur var hann sendur í tæka tíð með Brúarfossi.

Við komuna til New York var strax hugað að skipinu og reyndist stýrið hafa laskast í flutningnum. Því var snarlega komið í viðgerð og varð þetta tilefni fyrstu útvarpsfréttar um komu okkar. Fasti aðstöðu fengum við neðarlega á Manhattan við bryggju sem var opið göngusvæði fyrir almenning. Næstu bryggjur höfðu verið notaðir fyrir stóru farþegaskipin í Atlantshafssiglingum liðinna ára en voru nú auðar og yfirgefnar og engra skipa lengur von. Veðrið lék við okkur, sólskin og 30 stiga hiti. Ívar Guðmundsson, viðskiptafulltrúi og ræðismaður Íslands var okkur hjálplegur við undirbúninginn. Farið var í æfingasiglingar að kvöldlagi á ánni.

Þegar stóri dagurinn rann upp, 4. júlí 1976, vorum við mættir um borð fyrir allar aldir, leystum landfestar og héldum niður eftir ánni með aðstoð utanborðsmótorsins. Þarna syðra, skammt frá Frelsisstyttni, voru skipin að mætast og glæsilegt að sjá stærstu barkskip heims komin þarna frá ýmsum löndum, m.a.



Strandhögg við söluskrifstofu Flugleiða í Rockefeller Center. Viggó með eina starfsstúlkuna í fanginu.

þekkt skólaskip, sem við könnuðumst við sum hver eftir heimsóknir þeirra til Reykjavíkur. Um hópsiglinguna sjálfa upp fljótið er ekki mörgu við að bæta. Hún stóð allan daginn og langt fram á kvöld og lauk við George Washington-brúna. Meðfram ánni stóðu þúsundir áhorfenda. Vegna smæðar okkar skips sigldi það nálægt árbakkanum og gafst þá gott tækifæri til að veifa til mannfjöldans sem kastaði kveðju á móti. Seinna áttum við ánægjulegar samverustundir með vellauðugu fólki í siglingaklúbbnum sem bauð okkur heim í glæsihýsin sín.

Þá var og farin skrautganga síðdegis á föstudegi í mannmergðinni á Fimmta Breiðstræti, á leið okkar á skrifstofu Flugleiða. Nú vorum við í fullum hátíðarskrúða, klæddir litríkum víkingabúningum með viðeigandi djásnum og bárum auk þess sverð í slíðrum. Búningarnir

voru fengnir að láni frá Þjóðleikhúsinu, eiginlega sögulegar gersemur, því að þeir voru saumaðir handa leikurum, sem fram komu í Sögusýningunni á Alþingishátíðinni 1930.

Við velktumst ekki í neinum vafa um að gangan yrði með merkari áföngum í íslensku landkynningarstarfi. Við áttum þó skæða keppinauta. Hópur af krúnurökuðu Hare Krishna fólki í appelsínugulum búningum fór syngjandi aðeins á undan okkur og fékk alla athygli nálægra. Vegfarendur litu varla á víkingana, sem báru sig þó mannalega í vaðmálsfötunum í ofsahita. Einn og einn gjóaði þó augum í áttina til okkar og út úr því augnsambandi mátti lesa. „Ekki er nú að spyrja að öllum þessum vitleysingjum. Er þetta einn sértrúarsöfnuðurinn enn, eða hvað?“



Í hlutverkaleik við dyrnar að skrifstofu bandaríska varnarmálaráðherra í Pentagon. Davíð Oddsson býður Jón E. Ragnarsson, hrl. velkominn. Vilhjálmur Þ. Vilhjálmsson túlkar.

Kalda stríðið og ógnarjafnvægi var alfa og omega okkar tíma. Kjarnorkuvá. Ég hafði alltaf fylgst vel með erlendum fréttum og fékk snemma hina megnustu óbeit á harðstjórn Stalíns og undurokun landanna í Austur-Evrópu, sem voru leppríki Sovétveldisins. Sterk hreyfing myndaðist með aðild Íslands að Atlantshafsbandalaginu 1949 og varnarsamstarfi við Bandaríkin frá 1951.

Samtök um vestræna samvinnu og ungmennasamtökin Varðberg voru vettvangur félagsmanna sem tilheyrðu Alþýðuflokki, Framsóknarflokki og Sjálfstæðisflokki og aðhylltust vestrænt samstarf. Formennska í félaginu gekk á milli félaga úr þessum flokkum og var ég formaður í eitt ár þegar röðin kom að sjálfstæðismönnum. Ferðir voru farnar til aðalstöðva NATO í Brussel með u.þ.b. 20 manna hópa félagsmanna. Kynnisheimsóknirnar til



Ásamt Vilhjálmí Þ. Vilhjálmssyni og öðrum gestum með

NATO voru upplýsandi um stöðu heimsmála og mikilvægi Íslands í vörnum samgönguleiðanna yfir Atlantshafið ef til hernaðarátaka kæmi. Gafst tækifæri til að hlýða á fyrirlestra helstu sérfræðinga hjá NATO og eiga við þá orðaskipti um stöðu heimsmálanna.

Samskiptin við Noreg voru mikilvæg með tilliti til eftirlits á N-Atlantshafi. Þess vegna var stórfróðlegt að sitja svokallaða Tromsø-ráðstefnu með hershöfðingjum norska hersins þar sem farið var ofan í saumana á ógninni sem stafaði af grönnum Norðmanna í austri. Með heimsóknum til Bodø og Bardufoss mátti sjá mikinn viðbúnað norska flughersins og utan við Kirkenes nyrst í Noregi var farið að landamærunum við Sovétríkin. Þar var lítið um að vera og sögðu yfirvöld að svo væri alla jafna. Einu undantekningar væru þegar norskir ferðamannahópar á leið til Svartahafsins færu þar yfir með sérstöku leyfi eða þegar fullir

Norðmenn kyrjuðu þar ljúfa vináttusöngva.

Haustið 1979 bauð bandaríska sendiráðið hópi ungra manna vestur um haf til að kynna sér stjórnsmál og stöðu varnarsamstarfsins við Ísland. Höfðu þeir til umráða í eina viku DC-6 flugvél aðmíralsins á Keflavíkflugvelli. Var þetta ein af síðustu ferðum DC-6 með farþega yfir Atlantshafið. Vélin þurfti að millilenda í Goose Bay til að taka eldsneyti á leið til Washington DC. Í höfuðborginni voru heimsóknir í utanríkis- og varnarmálaráðuneytinu á dagskrá og rætt við fulltrúa stjórnmalaflokkanna í þinghúsinu. Tækifærið var notað til að fara í aðalstöðvar Coldwater, dótturfyrirtækis Sölumiðstöðvar hraðfrystihúsanna. Flogið var til Norfolk og flotastöð NATO skoðuð en að endingu var höfð viðkoma í New York þar sem aðalstöðvar Sameinuðu þjóðanna voru heimsóttar og fundur haldinn með Tómasi A. Tómassyni, sendiherra.



Þyfirmanni norska hersins á landamærunum við Sovét.



Í Goose Bay. Viðgerð á hreyfli.



Efnilegir ungir menn í flotastöðinni í Norfolk.



Margt bar á góma á fundum félagsmálaráðs. Framlögð gögn gátu valdið nokkurri undrun í morgunsárið þegar ráðsliðar komu saman til funda.

Félagsmálin voru nýtt verkefnasvið fyrir mig, Allsherjarendurskipulagning félagsmálaþjónustu borgarinnar var hafin með nýrri stefnumótun á kjörtímabilinu 1966-1970. Þeirri vinnu var nú haldið áfram og æ fleiri verkþættir voru eflir. Það var mikils virði að hafa prófessorana Björn Björnsson, í guðfræðideild Háskóla Íslands, og Tómas Helgason, í læknadeild, með okkur Kristínu Magnúsdóttur í meirihlutanum. Í minnihluta voru Þorbjörn Broddason, lektor, gamall skólafélagi minn úr Laugarnesskólanum og MR fyrir Alþýubandalagið, Gerður Steinþórsdóttir, skólasystir mín úr MR fyrir Framsóknarflokkinn og Guðmundur Magnússon, fyrrverandi söngkennari minn úr Laugarnesskólanum fyrir Alþýðuflokkinn. Það voru því kunnugleg andlit og raddir sem mættu

Félagsm

mér þegar litið var í áttina til minnihlutans. Bessí Jóhannsdóttir var varamaður fyrir Sjálfstæðisflokkinn og sat oft fundi í ráðinu. Sjöfn Sigurbjörnsdóttir gegndi varamennsku fyrir Alþýðuflokkinn og var það upphafið á góðu samstarfi okkar Sjafnar á vettvangi borgarmálanna. Almenn tókst prýðileg samvinna í þessum hópi þó að menn þyrftu að viðra pólitíska stöðu sína við og við og gat þá slegið í brýnu. Mitt hald og traust meðan ég var að feta mig áfram um víðerni hinnar margbreytilegu náttúru félagsmálanna var auðvitað Sveinn Ragnarsson, félagsmálastjóri. Hann átti langan og farsælan starfsferil að baki, einn besti embættismaður borgarinnar, hæglátur en ákveðinn og kunni oftast tókin á gríðarlega erfiðum málum sem hann stóð oft frammi fyrir og vörðuðu heill og hamingju einstakra fjölskyldna og þeirra, sem minnst máttu sín. Við Sveinn áttum langa fundi á skrifstofu hans í Félagsmálastofnun, sem þá var til húsa í Vonarstræti 4. Þar fjölluðum

við um hin alvarlegri, stefnumótandi atriði, rekstur þjónustunnar og stuðningskerfisins, „aðstoð til sjálfsbjargar“, umsagnir um lagafrumvörp og álitamál sem alltaf voru uppi. Þetta var viðkvæmur málaflökkur og margir borgarþátttakendur þurftu að leita aðstoðar af ýmsu tagi. Ekki vantaði umtalið í borginni og innan Sjálfstæðisflokksins um misnotkun og heilu fjölskyldurnar, þar sem margir ættliðir hefðu komið sér á framfærslu.

Starf Sveins sem félagsmálastjóra var erilsamt og áreiti mikið. Skjólstæðingar stofnunarinnar í slæmu skapi komu til hans í viðtöl og höfðu í frammi ógnanir margir hverjir. Aðgangsharður kvenmaður greip þungan öskubakka á skrifborði og henti honum í áttina að félagsmálastjóranum máli sínu til árettingar en hitti ekki sem betur fer. Það var allt annað uppi á teningnum hjá

Við hinir kjörnu fulltrúar þurftum að gegna aðhaldshlutverki og grípa í taumana eftir atvikum en annars var það helst á okkar borði að móta heildarstefnu til framtíðar og skrá vinnureglur um félagsaðstoðina, sem félagsráðgjafar og fulltrúar áttu að starfa eftir. Þegar við Sveinn höfðum lokið yfirferðinni yfir málapakkann gátum við spjallað saman um menn og málefni og var það í senn upplýsandi og skemmtilegt fyrir mig. Ólafur Hansson, prófessor og kunningi okkar Sveins, sagði eitt sinn við mig, að „það sem Sveinn Ragnarsson og kerlingin hún amma hans vissu ekki um Reykvíkinga var ekki þess virði að vita það.“

Fyrst í stað fjallaði félagsmálaráð um allar afgreiðslur félagsaðstoðar sem bókaðar voru í skýrslum frá fundum starfsmanna, sem annast höfðu viðtöl við skjólstæðinga og

álin í fyrirrúmi

forvígismanni í litlu trúfélagi sem þurfti að hitta Svein stöku sinnum. Áður en hann bar upp erindi sitt gekk hann alltaf út í horn á skrifstofunni, kraup þar á kné og baðst fyrir svo Sveinn mætti heyra: “Góður Guð, gefðu að þetta samtal við félagsmálastjóran gangi vel og verði til að efla fjárhag samtakanna okkar.”

Sem formanni félagsmálaráðs bárust mér mörg klögumál með símhringingum eða heimsóknnum skjólstæðinga í viðtalstíma og var mér ætlað að grípa inn í ótrúlegustu mál og finna viðunandi lausn. Oft snerist þetta um að ég ætti að reka umsvifalaust einhverja tiltekna starfsmenn. Ástæðurnar gátu verið býsna frumlegar eins og þegar kvartað var yfir næturverði á gistiskýli fyrir utangarðsmenn.

“Það á að láta þennan starfsmann fjúka þegar í stað,” sagði reið kona. Hann neitaði að leyfa honum Gvendi gamla að gista yfir nóttina, bara af því að það væri svo mikil táfýla af honum.”

gerðu svo tillögur um afgreiðslu. Var þetta oft dapurleg lesning og umfjöllun að byrja daginn á kl. 8 að morgni á fimmtudögum en það var fundartími félagsmálaráðs sem stóð svo venjulega til kl. rúmlega 10. Ágætlega hæfir félagsráðgjafar, sem höfðu fengið menntun sína á Norðurlöndunum lögðu fyrir mál skjólstæðinga sinna. Meðal þeirra sem oftast sátu fundina fyrir hönd fjölskyldudeildar voru Annie Haugen, Ellen Júlíusdóttir, Guðrún Kristinsdóttir, Gunnar Sandholt, Hjördís Hjartardóttir og Sævar Guðbergsson. Bróðir hans Þórir Guðbergsson starfaði að málefnum aldraðra og sat oft fundi með okkur í ráðinu. Útídeild og unglíngaathvarf var stofnað til að starfa með ungu fólki, sem þarfnaðist aðstoðar.

Fundardagskráin átti það til að taka á sig mynd absúrdleikrits eins og eitt sinn þegar við ræddum deilur við ríkið um greiðslu fyrir tannviðgerðir vegna vistmanna á ríkisfangelsinu á Litla-Hrauni. Deilan stóð um það hvort ríki



Bygging leiguíbúða fyrir aldraða í Furugerði 1 hófst 1975. Í þessu háhýsi voru 60 einstaklingsíbúðir og 14 hjónaíbúðir. Þar var einnig góð aðstaða fyrir félags- og tómstundastarf aldraðra. Í næsta nágrenni var nýr miðbær í uppbyggingu á Kringlusvæðinu. Borgarleikhús á teikniþorðinu.

eða borg ætti að greiða tannviðgerðir fyrir fanga sem höfðu sveitfesti í Reykjavík. Allmörg slík tilfelli rak á fjörur okkar og gat kostnaðurinn verið mikill. Fangarnir voru yfirleitt sendir frá Litla-Hrauni til tannlæknis á Selfossi, þar sem ódýrasti kosturinn var því miður valinn, sem sé að draga úr manningu skemmdar tennur í stað þess að gera við. Eitt sinn var slíkt mál ungs manns til meðferðar, þ.e. hvort Félagsmálastofnun myndi borga fyrir hann almennilega viðgerð. Fulltrúum í félagsmálaráði til glöggvunar var lögð fram gífurleg þýpa af tanngörðum piltins, sem lágu á borðinu fyrir framan okkur meðan Sveinn Ragnarsson benti okkur með blýanti á hin væntanlegu viðgerðarsvæði og hvað þetta myndi kosta allt saman. Breytilegir valkostir útskýrðir. Margt þar sannarlega á góma hjá okkur í morgunsárið. Samþykkt að rukka ríkið um trausta viðgerð.

Deilur um forsjá mála milli sveitarfélaga voru algengar. Vegna margmennis og breytileikans í borginni og góðrar félagslegrar fyrirgreiðslu Reykjavíkur leituðu margir utan af landi til borgarinnar. Einu sinni þótti tími til kominn að lítið sveitarfélag úti á landi stæði við skyldur sínar og tæki á móti einum af sínum brottfluttu sonum, sem lá í drykkjuskap hér syðra og dró fram lífið á fyrirgreiðslu frá borginni. Félagsmálastofnun útvegaði honum vinnu heima í byggðarlaginu fyrir norðan og borgaði undir hann flugfar. Ekki leið á löngu þar til mál hans kom enn á ný til okkar kasta, því að maðurinn var aftur kominn í bæinn. Sveitarfélagið hafði endursent hann og borgað flugmiðann.

Sumir nágrennabæir okkar voru nokkuð ósvífir í lausn félagslegra vandamála sinna og léku þann leik að þeir keyptu eða leigðu ódýrt húsnæði hér í Reykjavík til að losna við vandamálin og vísuðu skjólstæðingum sínum þannig til búsetu út fyrir bæjarmörk sín. Húsnæðismál voru ofarlega á dagskrá hjá félagsmálaráði, sem sá m.a. um úthlutun leiguíbúða í Breiðholti, þar sem enn var unnið samkvæmt byggingaráætlun um 1250 nýjar félagslegar íbúðir sem viðreisnarstjórn

Sjálfstæðisflokks og Alþýðuflokks og verkalyðshreyfingin sömdu um með aðkomu Reykjavíkur sem keypti 20% af þeim til útleigu. Á seinni stigum voru byggðir verkamannabústaðir í fleiri hverfum sem borgin veitti fjármagn til. Borgin hafði um 800 leiguíbúðir sem notaðar voru til að leysa vandamál hinna verst stöddu. Umsjá með rekstri þeirra og viðhaldi var hjá Gunnari Þorlákssyni, sem gegndi störfum húsnæðisfulltrúa af mikilli samviskusemi og tillitssemi við skjólstæðingana.

Málefni aldraðra voru ofarlega á baugi. Sérhannaðar leiguíbúðir fyrir aldraða voru reistar við Norðurbrún og í háhýsi við Furugerði. Félagsstarf fyrir aldraða var skipulagt ásamt ýmissi annarri þjónustu og stóðu Geirþrúður Hildur Bernhöft og Helena Halldórsdóttir myndarlega að útfærslunni af hálfu Félagsmálastofnunar. En það gátu

ekki allir notið þess að fara á dansæfingar eða mála vatnslitamyndir í tómsendum sínum. Á flokksfundum okkar Sjálfstæðismanna hafði ég þegar á fyrsta kjörtímabili mínu bent á nauðsyn fleiri úrræða í umönnun aldraðra á dvalar- og hjúkrunarheimilum. Ég fékk þau svör að meginstefna Sjálfstæðisflokksins væri að gera „eldri borgurum“ kleift að dveljast sem lengst í heimahúsum. Ég þekkti vel að sú stefna var ekki fullnægjandi þegar minnislausir, veikburða og aldraðir einstaklingar eða hjón áttu í hlut, sem voru með erfiðismunum að reyna að reka eigin heimili, jafnvel þó að heimaþjónusta væri í boði varðandi ræstingar og heimsendingu á mat. Í röðum borgarfulltrúa var viss viðkvæmni fyrir að tala um aldraða. „Hér segjum við eldri borgarar en ekki aldraðir eða gamla fólkið,“ hafði Geir Hallgrímsson einu sinni áminnt mig.



Þjónustuíbúðir aldraðra við Dalbraut. Framkvæmdir við 64 íbúðir hófust í júlí 1976. Við Lönguhlíð var einnig hafist handa á sama tíma við byggingu 32 íbúða aldraðra. Með mótuneytum á heimilunum var hægt að veita íbúum mjög góða þjónustu. Heimsending matar til aldraðra fór einnig fram þar.



Enn bar á því að flokksfólk okkar teldi velferð barna best borgið innan veggja heimilins. Sú afstaða breyttist smám saman og með meiri vinnu kvenna utan heimilis var áhersla lögð á ný úrræði í dagvistun.

Albert Guðmundsson lét mjög að sér kveða í þessum málaflökki og fékk því til leiðar komið að ákveðið var að taka frá 7,5% af útsvarstekjum borgarinnar til byggingar íbúða fyrir aldraða, dvalarheimila og hjúkrunarheimila. Töluverð andstaða var upphaflega við hugmynd Alberts um að njörva niður prósentutölu til frambúðar en á endanum var samþykkt samhljóða tillaga hans um þetta efni í borgarstjórn haustið 1973.

Annar fyrirferðarmikill málaflökkur í félagsmálaráði voru dagvistunarmálin. Með vaxandi útivinnu kvenna og breyttum samfélagsháttum, voru æ háværar kröfur gerðar um úrræði í dagvistun barna. Á þessum tíma var uppbygging stofnana að nafninu til á vegum Barnavinafélagsins Sumargjafar en Reykjavíkurborg lagði fram peninga til framkvæmda og reksturs. Sumargjöf hafði um áratugaskeið unnið að velferðarmálum barna, þar með barnaheimilarekstri, og bjó yfir góðri fagþekkingu. Samstarfið við félagið hélt áfram



þó að það væri reyndar orðið tímaskekkja í sömu mynd og forsendur þess gjörbreyttar. Óbreytt ástand helgaðist eiginlega af sérstakri virðingu fyrir félaginu og kannski hefur einhverjum í borgarkerfinu líka þótt heppilegt að geta bent á Sumargjöf ef þannig stóð á.

Tími var kominn til að stokka upp skipulag dagvistarmálanna og ræddi ég þá fyrirætlan við Jón Frey Þórarinsson, fulltrúa Reykjavíkurborgar í stjórn Sumargjafar, og Braga Kristjánsson, formann félagsins. Einnig bar þetta á góma í samtölum við Berg Felixson, framkvæmdastjóra Sumargjafar, sem oft var með okkur á fundum í félagsmálaráði. Ég taldi augljóst að hraða bæri flutningi málaflokksins frá Sumargjöf til borgarinnar þannig að hún ein bæri alla ábyrgð á uppbyggingu húsnæðis og þróun hins innra starfs á leikskólum, dagheimilum og skóladagheimilum. Samtöl og formlegar viðræður tóku langan tíma. Ég taldi þó farsælast að stjórn Sumargjafar fengi

að hafa frumkvæðið að breytingu og yrði fullkomlega sátt við tilflutninginn áður en ég legði fram formlega tillögu í borgarstjórn um nýtt skipulag. Frá þessu var gengið með samningi, sem tók gildi 1. janúar 1978. Bergur Felixson hélt áfram sem framkvæmdastjóri dagvistarsviðs hjá Reykjavíkurborg sem heyrði undir félagsmálaráð.

Með jöfnu millibili urðu miklar sviptingar í borgarstjórn í kringum dagvistunarmálin og uppbyggingarhraðann vegna nýrra stofnana. Biðlistarnir voru langir. Námsmenn, einstæðir foreldrar og efnalítið fólk gekk fyrir. Nú var gerð krafa um að öll börn hefðu jafnan aðgang að leikskólum.

Sá áróður hefur gjarnan verið rekinn af vinstrimönnum að ekkert hafi verið gert í dagvistarmálum fyrir börn í borginni fyrr en þeir komust til valda í maí 1978. Þetta er eins og hver önnur blekking. Staðreyndirnar tala öðru máli. Í ársbyrjun 1978 voru 34 dagvistarstofnanir reknar í borginni, 16 leikskólar, 14 dagheimili og 4 skóladagheimili. Þá voru í byggingu tvö ný dagheimili. Alls voru um 2600 börn á dagvistarheimilum borgarinnar. Auk þeirra voru 17 aðrar stofnanir reknar af húsfélögum, foreldrahópum, félagasamtökum, sjúkrahúsum og öðrum fyrirtækjum. Þá voru um 700 börn í vistun hjá dagmæðrum á 300 einkaheimilum sem háð voru eftirliti Félagsmálastofnunar. Um 42% barna á forskólaaldri var í einhvers konar dagvist í borginni.

Í dagvistarmálum ætluðu vinstrimenn að krýna sig sigurvegara og byggja meira af leikskólum og dagheimilum en sögur fóru af. Forystuflokkurinn, Alþýðubandalagið lofaði á þriðja hundrað plássum árlega en niðurstaðan á síðasta ári kjörtímabilsins 1981 var 60 pláss á því árinu. Fjárveiting ársins til framkvæmda var ekki einu sinni nýtt til fullnustu.

Framkvæmdir við dagheimilið Suðurborg hófust í febrúar 1977. Á þessum árum skiptist framkvæmdakostnaður milli ríkis og borgar. Þurfti oft að bíða lengi eftir ríkisframlaginu.





Reykköfunartæki axlað á slökkvistöðinni þar sem við Kristján Benediktsson, borgarráðsmaður Framsóknar, vorum beðnir að klæðast fullum herklæðum til að upplifa þungann af vinnubúnaði slökkviliðsmanna.

Borgarráðsmenn vaða reyk

Á slökkvistöðinni fór allt í bál og brand milli Rúnars Bjarnasonar, slökkviliðsstjóra, og brunavarða. Deilan milli þeirra snerist fyrst og fremst um öryggi reykköfunartækja, sem slökkviliðið notaði. Höfðu brunaverðir lengi kvartað yfir tækjunum sem voru af gerðinni Mandette, framleidd í Frakklandi.

Tíðni bilana í þeim var áberandi mikil og töldu brunaverðir sig ekki geta lengur treyst á þau við lífshættulegar aðstæður í reykjarkófi að bjarga fólki úr brennandi húsum. Deilan á slökkvistöðinni komst á það stig að borgarráð fól okkur Kristjáni Benediktssyni að kanna ásteitingarefni þar uppi við Hafnarfjarðarveginn. Þegar við komum á vettvang vildu brunaverðir gera aðstæður sem raunverulegastar og báðu okkar að klæðast vinnugalla þeirra og bera reykköfunartækin til að finna fyrir þunga þeirra.

Þetta gerðum við og birtist mynd í dagblaði sem gaf tilefni til góðlátlegra aðdróttana um að við hefðum verið að vaða reyk í þessu undarlega máli. Við könnuðum allar hliðar, gáfum skýrslu og var við brugðist í borgarráði. En við Kristján gerðum okkur grein fyrir því að málið væri umfangsmeira og ágreiningurinn djúpstæðari. Alls konar umkvörtunarefni bar á góma á sameiginlegum fundum m.a. persónuleg samskipti, skipulag vakta og kaup og kjör, sem við félagar höfðum ekkert umboð til að fjalla um. Okkur fannst meira en nógu langt gengið og kvöddum þegar slökkviliðsstjórinn spurði hvort við gætum ekki valið lit á nýjar gardínur fyrir setustofu brunavarðanna.

Árið 1975 var borgarstjórnarflokkur Sjálfstæðisflokksins þungt í skauti, hreinlega afleitt. Staða borgarmálanna varðandi rekstur og framkvæmdir stóð almennt vel en þá urðu til mikilla vandræða hin svo nefndu Ármannsfellsmál og Áhaldahússmál, Mikil umræða varð um hvorutveggju og þó sýnu meiri um Ármannsfellsmálið, sem andstæðingar flokksins sögðu dæmigert fyrir spillingu hjá sjálfstæðismönnum í borgarstjórn.

Byggingafélagið Ármannsfell var mjög stórvirkt í byggingaframkvæmdum á þessum tíma. Það hafði nýlega reist glæsileg fjölbýlishús við Espigerði. Þá var forráðamönnum litið yfir götuna í átt til Hæðargarðs og var þar stök lóð fyrir mun minna byggingarmagn sem þeir fengu áhuga á. Nú var sótt um og fékk Ármannsfell úthlutað hornlóðinni Hæðargarði 1. Félagið lét hana þar íbúðarhús með nýstárlegu sniði, sem myndu skera sig úr. Lóðin hafði ekki verið auglýst sérstaklega en fyrr á árinu höfðu verið auglýstar lóðir í Breiðholti og á ótilteknum stöðum annars staðar í borginni. Málið var sérstaklega viðkvæmt vegna þess að lóðaskortur ríkti í borginni og byggingafyrirtæki stóðu í stöðugri leit að auðum svæðum til að byggja á.

Á þessum tíma var Albert Guðmundsson, borgarráðsmaður, formaður í byggingarnefndar Valhallar, hins nýja húss Sjálfstæðisflokksins við Háaleitisbraut. Í gangi var fjáröflun vegna þessa mikla átaks. Á reglulegum fundi borgarfulltrúa og varaborgarfulltrúa Sjálfstæðisflokksins um mitt sumar 1975 beindi Davíð Oddsson þeirri spurningu til Alberts hvort Ármannsfell hefði gefið 1 milljón króna í byggingarsjóð Valhallar um svipað leyti og lóðarúthlutunin var á döfni. Staðfesti Albert að Ármannsfell hefði lagt milljón í byggingarsjóðinn. Gat hver heilvita maður sagt sér að nú vöknud grunsemdir um mútugreiðslur og alvarlega spillingu. Sú varð raunin, og það svo um munaði.

Upplýsingar af þessum flokksfundi láku út, aldrei þessu vant. Mikið fjölmiðlafar var

hafið og samþykkti borgarráð tillögu Birgis Ísleifs borgarstjóra um að óska eftir opinberri rannsókn. Sakadómur kannaði hvort saknæmt athæfi hefði átt sér stað. Borgarfulltrúar voru yfirheyrðir. Þegar rannsókn var lokið fyrir sakadómi tilkynnti ríkissaksóknari að af hálfu ákærvaldsins væri eigi krafist frekari dómsathafna í málinu.

Í hinu tilvikinu var um að ræða þverbrest og mikla óreiðu í rekstri áhaldahúss borgarinnar og trésmiðju þess. Varð það önnur framhaldssaga í blaðaumfjöllun, sem sverti álit þessa fyrirtækis og bitnaði á orðstír borgarinnar undir stjórn sjálfstæðismanna. Því máli lauk með því að forstöðumanninum var sagt upp störfum. En skaðinn var skeður og þessi mál til þess fallin að rýra álit kjósenda á okkur í meirihlutunum.

„Enginn er öruggur í prófkjöri“ sagði í lítilli og nettri auglýsingu sem Ólafur B. Thors birti nokkrum sinnum í Morgunblaðinu fyrir prófkjörið vegna borgarstjórnarkosninganna í maí 1978. Þetta voru orð að sönnu og hefði ég mátt hafa þau hugföst í öllum aðdraganda að prófkjöri Sjálfstæðisflokksins 2., 3., og 4. mars það ár. Úrslitin ollu mér miklum vonbrigðum og tefldu framtíð minni í borgarpólitík í tvísýnu.

Ég treysti um of á að störf mín að borgarmálunum yrðu metin mér til þeirra tekna sem dygðu til að komast í eitt af efstu sætum á listanum. Annað kom á daginn og gat ég kennt sjálfum mér um. Ég hafði ekki orðið mér úti um kosningamaskínu til að skrá inn kjósendur og hafði ekki aðgang að liðsmönnum úr hliðhollum félagasamtökum til að smala á kjörstað af útengjum eins og sumir aðrir gerðu og endurspegladist í metþátttöku í prófkjörinu eða 10.833 manns, sem var 27,9% meiri þátttaka en í prófkjörinu 1974. Birgir Ísleifur fékk traustsyfirlýsingu með 85,89% atkvæða, Ólafur B. Thors, Albert Guðmundsson og Davíð Oddsson voru í næstu þremur sætum. Síðan kom Magnús L. Sveinsson í 5. sæti með 5884 atkvæði, Páll Gíslason í 6. sæti með 5881 atkv. og ég í 7. sæti með 5650 atkv. eða 52,6%. Við í sjö efstu sætunum hlutum allir bindandi kosningu.

mjög fyrir stofnun fólkvangs í Heiðmörk og á Bláfjallasvæðinu sem og verndun Elliðaáanna og svæðisins í kringum þær. Með frumkvæði sínu í skipulagsmálum skíðasvæðanna í Bláfjöllum féll hún í ónáð hjá forsprökkum í skíðadeildum íþróttafélaga, sem sáu fram á að þurfa að breyta einhverju í sínum háttum um rekstur á skíðalyftum þar efra. Hótuðu þeir Elínu öllu illu þegar kæmi að prófkjöri og beittu sér sumir hverjir harkalega gegn henni.

Þó að staða Sjálfstæðisflokksins hafi ekki verið slæm höfðum við flest á tilfinningunni fyrir kosningar að þetta stæði mjög tæpt. Og það kom á daginn. Nú lýstu forvígismenn vinstri flokkanna því yfir að þeir ætluðu að mynda meirihluta saman og hefja viðræður þá þegar.

og var hann orðheppinn með afbrigðum. Hið pólitíska umhverfi breyttist þegar Ólafur Ragnar Grímsson og Vilmundur Gylfason og fótgönguliðar þeirra réðu orðið för á vinstri vængnum, kunnir að ýmsum óhefðbundnum uppátækjum og klækjum sem bregðast þurfti við. Til þess var Davíð manna hæfastur. Má segja að stórskotahríð hafi staðið meira og minna allt frá byrjun til enda kjörtímabilsins 1978-1982 eins og almenningur gat ráðið af blaðafyrirsögnum í júní: „Aldrei hafa jafnstór kosningaloforð verið svikin á jafnskömmum tíma“ . „Laxveiðar, móttökur og opinberar veizlur stefnuskráratríði nýja málefнасamningsins.“

Þeir Sigurjón Pétursson, Alþýðubandalagi,

n í minnihluta

Vildu þeir ráða utanaðkomandi borgarstjóra og stefna að því að fjölga borgarfulltrúum úr 15 í 21. Við vorum í einu vetfangi orðin minnihluti Sjálfstæðisflokksins í borgarstjórn. Við þær kringumstæður var hollt að minnast orða Bjarna Benediktssonar í ræðu fyrir kosningarnar 1970: „Stjórnmalaflokkar eiga mismunandi gengi að fagna, meðbyr og mótbyr. Oft reynir meira á menn, hvernig þeir standa sig þegar á móti blæs og verða fyrir áföllum, því verður Sjálfstæðisflokkurinn að taka eins og aðrir og una dómi kjósenda.“

Ekki verður annað sagt en að við í hinum nýja minnihluta hefðum frá fyrsta degi hagað okkur samkvæmt þessu og hafið þrotlausa stjórnarandstöðu með hressilegri brag og leikfléttum en tíðkast höfðu áður hjá okkur. Vinstri meirihlutinn var aldrei látinn í friði. Davíð Oddsson sýndi af sér vaxandi frumkvæði sem nýttist okkur mjög vel. Tókst honum alltaf að velgja andstæðingunum undir uggum í kappræðu á borgarstjórnarfundum, var frumlegur í málalíbúnaði sem kom við auma bletti á þeim. Þá nýttist honum skopskynið

Kristján Benediktsson, Framsóknarflokki og Björgvin Guðmundsson, Alþýðuflokki, sátu í borgarráði fyrir nýja meirihlutann eftir kosningarnar 1978 og skiptu með sér formennsku í ráðinu, sem kosið var til eins árs í senn. Í málefнасamningi þeirra var gert ráð fyrir að ráða „ópólitískan borgarstjóra“ sem ekki væri kjörinn fulltrúi og varð Egill Skúli Ingibergsson, rafmagnsverkfræðingur, valinn til starfans. Hlutverk hans var ekki eftirsóknarvert. Var það mjög áberandi þegar frá leið og var Egill Skúli oftast lítið upplýstur um það sem þríeykið var að ræða og ákvarða að tjaldabaki. Þegar frá leið kom þetta greinilega fram á fundum í borgarstjórn og í borgarráði, þar sem hann komst ekki að í umræðum enda ekki til þess ætlast af hinum raunverulegu leiðtogum meirihlutans. Í samtölum mínum við borgarstjórnann varð mér vel ljóst að ósamkomulag í baklandi hans og upphlaup einstakra borgarfulltrúa ollu honum sárum vonbrigðum og gerðu stöðu hans afleita.

Af stefnumálum vinstrianna frá þessu kjörtímabili er minnisstætt hið svokallaða

um stjórn listasafnsins á Kjarvalsstöðum, sem báðar áttu sæti í. Sjöfn Sigurbjörnsdóttir, formaður stjórnar Kjarvalsstaða, sakaði Guðrúnu um fljótferni sem hefði leitt það af sér að listamenn settu bann á Kjarvalsstaði en Guðrún þakkaði fyrir sig með því að kenna Sjöfn um ólýðræðisleg vinnubrögð. Hún bætti því við að ástæðulaust væri að kynda elda um Kjarvalsstaði en í stjórn hússins stæði hún með óvenjulega óbilgirni formannsins á aðra hönd og stríðni Davíðs Oddssonar á hina.

Var þetta upphafið að margvíslegum ágreiningi þeirra Sjafnar og Guðrúnar því að Sjöfn undi sér illa undir ofríki Alþýðubandalagsins í samstarfinu, þar sem hún var á köflum lögð í einelti. Ég hafði þekkt Guðrúnu frá því að ég var inspector scholae í Menntaskólanum og hún ritari rektors, ræðin og skemmtileg. Hún gat verið með afbrigðum borgaralega þenkjandi en tók róttæknið köst annað veifið þegar hún var orðin sósíalistaforingi, vafalaust til að sanna sig fyrir byltingarsinum í hreyfingunni. Henni var sérstaklega uppsigað við embættismenn borgarinnar og vildi helst reka þá alla með tölu fyrir að verka eins og dauð hönd á framþróun Reykjavíkur. Þórður Þorbjarnarson, borgarverkfræðingur, varð sérstaklega fyrir barðinu á atlögum gegn embættismönnum sem nú fóru í gang, og var sérstakt pólitískt ráð skipað til höfuðs þeim, Framkvæmdaráð.

Við Sjöfn störfuðum saman í nokkrum nefndum auk borgarstjórnar, m.a. stjórn Reykjavíkuviku. Hún var lýðræðissinnaður jafnaðarmaður og átti um margt samleið með Sjálfstæðisflokknum og hafði hina mestu óbeit á kommúnistastjórnnum og vildi síst lúta harðstjórn í meirihlutastarfinu í Reykjavík. Strax í lok fyrsta starfsárs vinstri meirihlutans kom Sjöfn rækilega á óvart með því að sitja hjá við atkvæðagreiðslu í borgarstjórn um endurskoðaðan sameignarsamning um Landsvirkjun. Hafði hún áður lagt til að stjórnarmönnum hjá Landsvirkjun yrði fjölgað en sú tillaga var felld. Með hjásetu Sjafnar féll svo samningurinn í heild í borgarstjórn.

Mikil hætta var talin á að meirihlutastarfið brysti í kjölfar atkvæðagreiðslunnar var haft eftir Björgvin Guðmundssyni, oddvita Alþýðuflokksins. Í blaðaviðtali sagði Sjöfn: „Við lifum í lýðræðisþjóðfélagi og meðan ekki er komið fyrir okkur eins og þjóðum Austur-Evrópu, hljóta borgarfulltrúar að geta borið fram tillögur í borgarstjórn og greitt atkvæði samkvæmt bestu sannfæringu.“

Birgir Ísleifur var leiðtogi minnihlutans í fyrstu og sat í borgarráði ásamt Albert og Davíð. Birgir tók að sér eins konar umsýsluhlutverk fyrir hópinn og sammæltust borgarfulltrúar og varaborgarfulltrúar um að greiða honum laun úr eigin vasa, hlutfall af þóknun sem þeir hlutu fyrir trúnaðarstörf sín hjá borginni. Þetta stóð ekki lengi. Minnti eitthvað á fyrirkomulag sem allaballar og fyrrum Sósíalistaflokkur hafði haft, þegar fulltrúar þeirra greiddu tíund af sambærilegum tekjum sínum í flokkssjóði.

Mikið umrót var í landsmálapólitíkinni og fóru kosningar til Alþingis fram í júní 1978, mánuði eftir borgarstjórnarkosningar. Löng stjórnarkreppa. Mynduð var skammlíf vinstristjórn undir forsæti Ólafs Jóhannessonar í byrjun september og var aftur kosið til Alþingis 2. desember 1979. Þá skipaði Birgir Ísleifur þriðja sæti á lista Sjálfstæðisflokksins í Reykjavík, á eftir Geir Hallgrímssyni og Albert Guðmundssyni. Allir voru sammála um að með kjöri til Alþingis myndi Birgis bíða ábyrgðarmikið framtíðarhlutverk í landstjórninni og að hann yrði ráðherraefni flokksins.

Þess vegna var ekki við öðru að búast en að fólk færi að stinga saman nefjum um hvað við tæki í forystu borgarstjórnarflokksins og var það þá þegar mín skoðun að Davíð ætti að taka við. Ræddi ég málin við samstarfsmenn mína í borgarstjórnarflokknum einslega og kannaði hljómgrunninn. Önnur nöfn voru rædd en Davíð hafði góðan meðbyr. Menn skynjuðu að póitíkin væri á breytingaskeiði og leiðtogaskipti færu í hönd hjá okkur, sem yrðu að taka mið af því. Það væri nauðsynlegt



Ikarus frá Ungverjalandi fékk algjöra fallelukunn hjá vagnstjórum SVR. Málið var allt hið vandræðalegasta fyrir vinstri meirihlutann í Reykjavík.

Stopp! á Ikarus

Mörg ágreiningsefni innan meirihluta vinstri manna urðu til að veikja samstarfið og ergja þá sem áttu að dansa með. Stóra Ikarus-málið var eitt þeirra. Vinstri menn ætluðu að festa kaup á austantjaldsstrætóum handa Reykvíkingum í samfloti við Kópavog. Fyrir valinu urðu Ikarus-vagnar, framleiddir í Ungverjalandi. Til stóð að kaupa 20 vagna og komu tilraunavagnar á göturnar hér í Reykjavík.

Vagnstjórar kvörtuðu m.a. yfir því hve þungir þeir væru í stýri og auk þess var erfitt fyrir farþega að komast upp í þá í samanburði við Volvo-vagnana. Við í minnihlutunum héldum uppi harðri gagnrýni á þessi áform en okkur barst óvæntur liðsauki, sem tekið var eftir. Magnús H. Skarphédinsson, vagnstjóri hjá SVR, yfirlýstur vinstri maður, skrifaði langar greinar í Morgunblaðið af því að hann fékk þær ekki birtar í Þjóðviljanum. Magnús fór hinum hörðustu orðum um framgöngu vinstri meirihlutans í Ikarus-málinu. Vitnaði hann í álit starfsmanna SVR eftir að þeir kynntu sér fyrirbyggjandi skýrslu um útboð á nýjum vögnum.

Magnús taldi upp ókostina:

- 1. Vagnarnir tæknileg afturför ca. 20-30 ár.*
- 2. Uppgefin ending hjá verksmiðjunum ca. 5-7 ár. Eða ca. 1/3 af endingu Volvo og fleiri tegunda. Miðað við það er Ikarus ca. 70-90% dýrari en Volvo-vagnarnir sem okkur þóttu hagkvæmastir.*
- 3. Flutningsgetan alltof lítil. Ikarus flytur aðeins 68 farþega á móti 87 hjá Volvo. Eða ca. 22% minni flutningsgeta. Sé miðað við það er Ikarus ekki nema 14-16% ódýrari. Að óreiknaðri hinni ógnvekjandi litlu endingu.*

Þetta var óvæntur stuðningur frá góðum liðsmanni Alþýðubandalagsins. Hætt var við Ikarus.

að nýr leiðtogi borgarstjórnarflokksins hefði góðan tíma til að festa sig í sessi fyrir borgarstjórnarkosningarnar vorið 1982. Davíð Oddsson var valinn oddviti Sjálfstæðisflokksins í borgarstjórn 30. maí 1980. Birgir Ísleifur lét af því starfi en sat áfram í borgarráði og borgarstjórn. Ári síðar sagði Birgir sig úr borgarráði og var Davíð kjörinn aðalmaður í ráðinu en ég varamaður. Málefnaaða mótherja okkar í borgarstjórn varð sífellt verri eftir því sem nær dró kosningum 1982 og minntum við sjálfstæðismenn á þá staðreynd með myndarlegum hætti í umræðum og skrifum í blöð auk þess sem þetta kom fram í fréttum allra fjölmiðlanna.

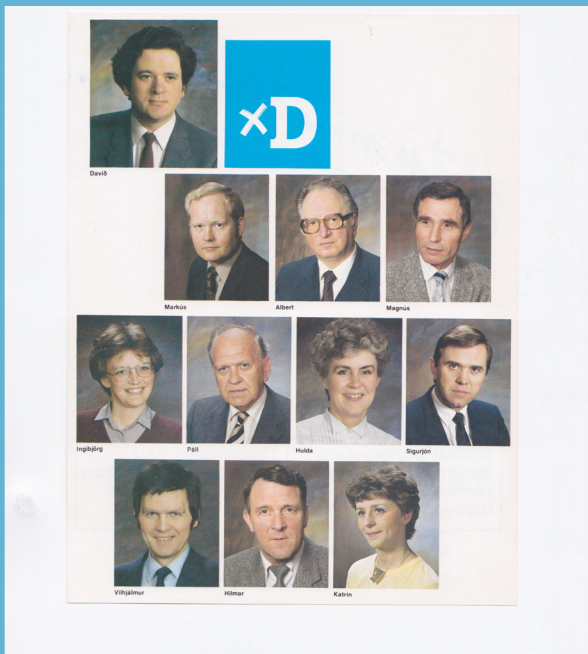
Í undirbúningi fyrir prófkjör, sem fram fór 29. og 30. nóvember 1981 vegna kosninganna í maí 1982 hafði ég samband við fjölda væntanlegra kjósenda, sem lýstu yfir stuðningi við mig og þá ekki síst vegna þess að ég hefði verið afkastamikill í hinna pólitísku baráttu minnihlutans með skrifum mínum í blöðin, sem voru Morgunblaðið og Vísir fyrst og fremst. Í þessu prófkjöri var ljóst að mætast myndu stálin stinn. Davíð Oddsson ætlaði sér að sjálfsgöðu að ná góðri kosningu í fyrsta sæti. Og það gerði Albert Guðmundsson líka. Minnugur ófaranna í prófkjörinu næsta á undan hafði ég mig nokkuð meira í frammi sem frambjóðandi.

Aðfaranótt 1. desember þegar talning atkvæða stóð yfir bárust mér óvænt tíðindi frá kunningja sem vann við talninguna í Valhöll. Mjög mjótt var á mununum milli mín og Davíðs og var ég efstur um tíma, Davíð annar og Albert í þriðja sæti. Þá um nóttina hringdu til mín leiðandi aðilar innan flokksins sem greinilega glöddust yfir þessari stöðu og báðu mig að undirbúa allar yfirlýsingar vel og vandlega, væntanlega að höfðu samráði við þá! Úrslitin sem birt voru í morgunsárið voru mikill sigur fyrir mig og sárabót eftir vonbrigðin 1978. Ég var í öðru sæti með bindandi kosningu, á milli Davíðs og Alberts. Munaði aðeins 13 atkvæðum á okkur Davíð en 83 atkvæði skildu okkur Albert að. Nú bárust mér „holl ráð“ um að krefjast endurtalningar vegna þessa litla munar á

okkur Davíð, því að brögð gætu verið í tafla. Var vitnað í Stalín gamla þegar hann hafði sagt að í kosningum skipti fjöldi atkvæðanna ekki aðalmáli, heldur hverjir væru valdir til að telja þau. Mér fannst afar ólíklegt að við í Sjálfstæðisflokknum þyrftum að hafa áhyggjur af svindli í talningu og hafnaði þessum vinsamlegu ábendingum eindregið. Ég hafði stutt Davíð Oddsson í fyrsta sætið og því yrði ekki hnikað.

Albert var með böggum hildar þegar hann útskýrði niðurstöðurnar: „Hafði maskínu flokkseigenda á móti mér“ var flennifyrirsögn á forsíðu Dagblaðsins Vísis, þar sem vitnað var í ummæli Alberts í viðtali. „Ég mun nú meta í rólegheitum, hvaða afleiðingar þetta hafi,“ bætti hann við. Prófkjörið var mikilvægur aflvaki og áfangi í bráttunni um endurheimt borgarinnar úr höndum vinstrimanna. Það var hart tekist á um sætin. Mikil þátttaka í prófkjöri þótti alltaf gott veganesti í kosningabáttunni sjálfri. Menntu urðu að venjast því að sækja hver að öðrum úr launsátri og láta áköfustu stuðningsmönnum eftir að leika lausum hala í ummælum um keppinauta en þurftu svo að ná sáttum þegar strengir voru stilltir saman fyrir kosningabaráttuna. Ef frambjóðendur hlutu ekki bindandi kosningu var hægt að færa þá á milli sæta, sem var viðkvæmt mál. Nú var 21 frambjóðandi í kjöri til borgarstjórnar samkvæmt ákvörðun vinstri manna um að fjölga fulltrúum úr 15. Það voru því fleiri sem fengu tækifæri. Samt gekk ekki þrautalaust að stilla upp lista og reyndi á ákvörðun kjörnefndar og atkvæðagreiðslu á fulltrúaráðsfundi.

Í þetta skipti fór prófkjörið fram hálfu ári fyrir kosningar. Það þótti okkur ýmsum heppileg tímasetning til að menn gætu sleikt sárin yfir hátíðar og komið galvaskir til leiks í byrjun næsta árs. Auk okkar þriggja í efstu sætunum höfðu Magnús L. Sveinsson, Ingibjörg Rafnar og Páll Gíslason hlotið bindandi kosningu. Næst komu Sigurjón Fjeldsted, Vilhjálmur Þ. Vilhjálmsson, Hilmar Guðlaugsson, Hulda Valtýsdóttir, Ragnar Júlíusson og Jóna Gróa Sigurðardóttir. Í umfjöllum innan flokks og utan þóttu úrslitin traustsyfirlýsing við okkur



Samstæður og harðsnúinn hópur undir forystu Davíðs Oddssonar lét mikið að sér kveða í kosningaslagnum 1982. Katrín Fjeldsted var í baráttusætinu um að ná meirihluta í borgarstjórn. Það kom sér vel að Ragnar Júlíusson varð einnig borgarfulltrúi, 12. maður á framboðslistanum.

sem staðið höfðum í eldlínunni í borgarstjórn á erfiðu kjörtímabili í minnihluta. Staða Davíðs var mjög sterk. Hann var þó ekki valinn leiðtogi borgarstjórnarflokksins og borgarstjóraefni með prófkjörinu heldur var það sjálfstæð ákvörðun fyrir hinn nýja borgarstjórnarflokk að taka síðar. Flestum urðu það töluverð vonbrigði að í 11 efstu sætunum voru aðeins tvær konur. Þetta var áhyggjuefni í ljósi þess að boðað hafði verið framboð kvennalista við kosningarnar um vorið.

Kjörnefnd átti vandaverk fyrir höndum. Til að bæta hlut kvenna var Hulda Valtýsdóttir færð upp í 7. sæti og svo kom skipan í 11. sætið eins og eldingu slægi niður. Katrín Fjeldsted, læknir, allt í einu komin í baráttusætið á listanum án þess að hafa gefið kost á sér í prófkjöri. Fór ekki miklum sögum af henni í störfum fyrir Sjálfstæðisflokkinn. Þetta var stór biti að kyngja fyrir Jónu Gróu Sigurðardóttur sem var næst kvenna í úrslitum prófkjörsins. Viðkvæmast var þetta þó fyrir Ragnar Júlíusson sem hafði verið varamaður okkar í borgarstjórn á liðnu kjörtímabili og sóttist fast eftir kjöri nú sem aðalmaður. Hann átti erfitt með að sjá á eftir 11. sætinu sem hann hafnaði í en varð nú að una því að verða færður aftur á framboðslistann.

Ragnar hvíslaði því að ýmsum að Svavar Gestsson, heilbrigðisráðherra, hefði ætlað sér að ráða Katrínu sem aðstoðarmann sinn. Kannski hafði Katrín verið handgengin rauðsokkum og kjörnefnd metið stöðuna svo að hún hefði sérstaklega sterkt segulsvið til allra átta og væri álitlegur kostur gagnvart fólki með vinstri tilhneigingar og myndi ella kjósa allaballa eða kvennalista. Og svo var hún læknir að auki. Þörfin fyrir lækna hjá kjósendum Sjálfstæðisflokksins hafði verið vel þekkt.

Bollaleggingarnar skorti ekki. Þetta varð mér og öðrum nokkurt umhugsunarefni og ráðgáta. Þrátt fyrir tillögur um næstum óbreytta skipan frá niðurstöðum prófkjörs og allheitar umræður á fulltrúaráðsfundinum, þar sem framboðslistinn var til endanlegrar ákvörðunar, voru þær tillögur að endingu dregnar til baka og

tillaga kjörnefndar samþykkt samhljóða undir lipurri fundarsjórn Ólafs B. Thors. Dynjandi lófatak.

Enn var ekki búið að geirnegla niðurstöðu um leiðtogann, sem beið formlegrar ákvörðunar í borgarstjórnarflokknum verðandi. Mikill baráttuhugur var í frambjóðendahópnum þegar haldið var til stefnumótunarvinnu á Hótel Borgarnesi 12. til 14. marz. Þar var ætlunin að ræða og afgreiða málaskrána fyrir kosningar og ganga frá formsatriðum um forystuna. Það kom því flatt upp á menn að Albert Guðmundsson sá sér ekki fært að koma í Borgarnes og taka þátt í þessu starfi. Hann boðaði forföll. Hvað skyldi það nú þýða?

Að lokum var ákveðið að halda síðdegisfund í Valhöll, húsi Sjálfstæðisflokksins við Háaleitisbraut 1, þegar komið væri í rútunni til Reykjavíkur. Haft var samband við Albert og hann beðinn um að mæta, hvað hann og gerði. Ég ræddi við hann einslega inni á skrifstofu framkvæmdastjóra fulltrúaráðsins og lagði m.a. eindregið til að hann gerði hina formlegu tillögu um Davíð sem leiðtoga hópsins og borgarstjóraefni þegar við kæmum inn á fundinn sem var að hefjast. Gekk þetta eftir.

Nú var ekki til setunnar boðið og kosningabarátta hafin á útopnuðu. Málefnanefndir störfuðu þannig að hugmyndir hinna almennu flokksmanna kæmst að við stefnumótunina. Kosningamálin voru kynnt í smáatriðum í blöðum. Haldnir voru um 80 vinnustaðafundir í borginni þar sem frambjóðendur flokksins skoðuðu fyrirtæki, heilsuðu upp á starfsmenn og fluttu framsögu og svöruðu fyrirspurnum, gjarnan í hádegi í mötuneytum fyrirtækja. Af hálfu Sjálfstæðisflokksins var aðaláhersla lögð á skipulagsmálin, nægilegt lóðaframboð til lengri tíma á góðu byggingasvæði við Grafarvog.

Vinstri meirihlutinn í borginni hafði útilokað uppbyggingu á Grafarvogssvæðinu af því að samningar tækjust ekki við ríkið um land Keldna, sem var athafnasvæði tilraunastöðvar

Háskólans. Framtíðarsýn vinstrimanna var sú að beina framtíðarbyggðinni upp að Rauðavatni og á heiðarnar þar í kring, sem lágu mun hærra. Þýddi það önnur og verri veðurfarsleg skilyrði, til að mynda meira fannfergi. Ekki síst var varað við Rauðvatnssvæðinu vegna þess að þar voru jarðsprungur sem gátu orðið mjög varhugaverðar vegna gliðunar í jarðskjálftum. Láglandið við Grafarvoginn var miklu heppilegra sem framtíðarheimkynni fyrir reykvíska fjölskyldur að mati okkar Sjálfstæðismanna.

Fall er farar heill

Mjög góður andi ríkti í hópnum, sem myndaði hinn nýja borgarstjórnarflokk eftir prófkjörið 1981. Katrín Fjeldsted varð þegar virk í málefnaundirbúningi og umræðum sem hún kryddaði með léttum húmor. Deilur annarra frá því í prófjörinu voru látnar niður falla. Eftir langan hugsjónafund á Hótel Borgarnesi þótti við hæfi að líta um kvöldið inn í samkomusalinn. Þar var eitthvað á seyði, sannarlega glatt á Hjalla. Það var fagnaður hjá Albýðubandalaginu á Vesturlandi. Þegar við gengum í salinn sungu allaballar við raust: „Ísland úr Nató. Herinn á brott.“ Davíð Oddssyni fannst að ekki mætti láta þessu ósvarað og sungum við fjórir sjálfstæðismenn eins konar fjórraddaðan rakarastofu-kvartett mjög þrúðmannalega: „Ísland í Nató. Herinn um kyrrt.“ Skipti það engum togum að æstur allaballi stökk að Davíð og rak honum hnefahögg svo að hann féll við. Lá nú við stympingum. Þá kom Skúli Alexandersson, þingmaður Albýðubandalagsins til okkar eins og frelsandi friðarengill og baðst afsökunar á þessu frumhlaupi hugsjónamannsins og bauð okkur að njóta kvöldsins með liðssveit sinni.



Í kosningabaráttunni voru stefnumál Sjálfstæðisflokksins sett fram á stuttan og skilmerkilegan hátt. Aðgerðir í einstökum málaflökkum voru síðan tíundaðar í málefnanefndum, blaðagreinum, fyrirtækjakeimsóknum og á kosningafundum.

Öflug blaðaskrif frambjóðenda höfðu forðum mikil áhrif; fimm dagblöð, með mismunandi pólitísku sérsniði glæddu umræður og skoðanaskipti enda lesendur margir. Starf skrifstofu fulltrúaráðsins með frambjóðendum var vel skipulagt undir handleiðslu Sveins H. Skúlasonar, sem var dugnaðarforkur í starfi framkvæmdastjóra. Þar var hugmyndavinna í gangi og lögð drög að áróðri, m.a. bæklingum til fjöldadreifingar. Ég tók að mér sérverkefni, gekk með myndavél um „sprungusvæðin við Rauðavatn“ og tók þar myndir af stórgrýti og gliðnun jarðar, sem var skelfilegur kostur fyrir væntanlega húsbyggjendur. Og svo á hinn bóginn hinar grænu grundir meðfram

Grafarvog

Grafarvoginum, draumalandi okkar á D-listanum.

„Íhaldið fær 14 borgarfulltrúa,“ hrópaði Guðrún Helgadóttir um leið og hún sté inn í rútu sem átti að flytja okkur fulltrúa Reykjavíkur í kvöldverð á höfuðborgaráðstefnu í Osló um miðjan apríl 1982. Hún var að vitna í fyrstu skoðanakönnun um fylgi flokkanna sem birtist í Dagblaðinu Vísi. Með öndina í hálsinum upplýsti Guðrún hvaða afhroð hver og einn af vinstri flokkunum myndi hljóta. Fölnuðu margir upp undir þeim ókræsilegu hrakspám en virtust þó fá matarlystina aftur þegar upplýst var að margir kjósendur væru enn óráðnir. Allt er hey í harðindum.

Enn voru um 40% kjósenda óráðin samkvæmt skoðanakönnunum sem fram fóru. Ríkisstjórn sem Gunnar Thoroddsen myndaði með vinstri flokkunum ásamt tveimur öðrum þingmönnum Sjálfstæðisflokksins, þeim Friðjóni Þórðarsyni og Pálma Jónssyni, snemma árs 1980, sat við völd. Ekki blés byrlega fyrir henni. Óðaverðbólga á hraðri uppleið og náði um

100% um tíma. Þess mátti vænta miðað við fyrri reynslu að slæmt ástand af völdum vinstri afla í landsmálum, reyndar nú undir forystu Gunnars sem forsætisráðherra, myndi tryggja Sjálfstæðisflokknum góða útkomu í borgarstjórn. En það var ekki á vísan að róa. Í málflutningi okkar var lögð áhersla á hve tvísýn úrslitin væru. Glæsileg þátttaka í fundum, m.a. útifundi á Lækjartorgi, og mikill baráttuvilji flokksmanna út um alla borg lofaði góðu.

Það voru líka bjartar vonir bundnar við fyrstu fréttir, sem bárust eftir að kjörstöðum var lokað 22. maí 1982 og atkvæðatölur fóru að birtast í Sjónvarpinu. Glæsilegur sigur Sjálfstæðisflokksins var síðar staðfestur og

við þann tíðaranda sem þá smitaðist út um samfélagið. Hallelúja.

Davíð Oddsson tók við embætti borgarstjóra 27. maí og Albert Guðmundsson var kjörinn forseti borgarstjórnar. Gerði ég ekki tilkall til embættis forseta borgarstjórnar þrátt fyrir að ég hefði skipað annað sætið á listanum. Vissi ég reyndar að Albert myndi þiggja að taka að sér þessa virðingarstöðu og að meiri líkur væru þá á sæmilegum starfsfriði. Flokkurinn stóð mun betur að vígi nú en þegar staða hans í meirihluta hékk á einu atkvæði, 8:7. Nú var hún 12:9, aukinn meirihluti ef einhver ætlaði að hlaupa útundan sér, þó ekki væri talin yfirvofandi hætta á slíku.

ogur skal það vera

vinstri stjórn fallin í Reykjavík þegar sofnað var inn í vornóttina. Flokkurinn fékk kjörna 12 borgarfulltrúa af 21. Hann hlaut 52,53%, hafði verið með 47,5% árið 1978 en 57,9% í kosningunum 1974. Ragnar Júlíusson, sem kjörnefnd hafði fært niður um sæti frá niðurstöðu prófkjörs, náði inn sem tólfti maður og lék á als oddi. Hlutfallstölur endurspegluðu mikið tap Alþýðuflokks, umtalsvert hjá Alþýðubandalaginu en góðan árangur Kvinnalista, sem bauð fram í fyrsta sinn, fékk 10,94% atkvæða og tvo borgarfulltrúa, Guðrúnu Jónsdóttur og Ingibjörgu Sólrúnu Gísladóttur.

Við nánari kynni af framgöngu Kvinnalistans í borgarstjórn fannst mér fulltrúar hans bera með sér einhvers konar samanbitna forherðingu og andúð á þeim sem voru á öðru máli, gjörsneyddar þeim eiginleikum til samræðna og samstarfs sem fólk úr ólíkum flokkum hafði almennt tamið sér í borgarstjórn. Þetta smitaði svo út í nefndir sem fulltrúar Kvinnalistans Zoëga störfuðu í, greinilega einhver samantekin ráð um að stuðla að sem mestum almennum leiðindum. En þetta féll í kramið hjá mörgum

Verkefni mín urðu ærin á nýhöfnu kjörtímabili því að ég var kosinn í borgarráð, formaður félagsmálaráðs og einnig formaður fræðsluráðs. Síðar bættust við ýmis önnur tímabundin nefndastörf. Eitt skemmtilegasta verkefnið var vinna í viðræðunefnd við ríkið vegna skipulags fyrir nýja byggð í Grafarvogi og kaup á hluta úr landi tilraunastöðvarinnar á Keldum. Í nefndinni voru auk mín þeir Vilhjálmur Þ. Vilhjálmsson, formaður skipulagsnefndar, og Þórður Þ. Þorbjarnarson, borgarverkfraeðingur. Þegar við þrír settumst í grasið uppi við Skyggni á hæðinni þar sem nú er Húsahverfi og horfðum í síðdegissólinni yfir þetta ónumda landflæmi, tuggðum við strá um leið og við skeggræddum hvernig uppbyggingu mætti haga á nýjum borgarhluta sem átti eftir að verða heimkynni 20.000 borgarbúa.

Menntamálaráðuneytið fór með málið fyrir hönd tilraunastöðvar Háskólans á Keldum. Viðræður gengu hratt fyrir sig og samningum við ríkið var lokið um áramótin og undirrituðu Davíð Oddsson, borgarstjóri, og Ingvar Gíslason, menntamálaráðherra, samning



Útsýni frá Grafarholti yfir elsta hluta Grafarvogshverfis

um ráðstöfun lands á Keldum og Keldnaholti á Kjarvalsstöðum 27. janúar 1983. Við það tækifæri rifjaði Davíð upp að fráfarandi meirihluti í borgarstjórn, sem gerði tillögu um uppbyggingu við Rauðavatn, hefði sagt kjósendum að Grafarvogurinn kæmi ekki til greina vegna þess að viðræður við ríkið hefðu verið árangurslausar.

Um vorið 1983 voru auglýstar til úthlutunar í Grafarvogi 480 einbýlishúsalóðir, 192 raðhúsalóðir og lóðir fyrir 198 íbúðir í fjölbýlishúsum. Þá var einnig úthlutað lóðum í Selási og Seljahverfi þannig að alls voru þetta 1538 lóðir sem úthlutað var. Hægt var að mæta allri eftirspurn eftir lóðum í Grafarvogi og skilmálar varðandi hönnun húsa voru mjög rúmir. Framboðið var meira en eftirspurn um tíma og gladdi það minnihlutafulltrúana mjög að fólk „vildi ekki fara í Grafarvoginn“, eins og þeir héldu fram. En annað kom á daginn eins og sagan sannar.

Starfslega séð voru breyttir tímar hjá mér. Um þetta leyti var útgáfufélagið Frjálst framtak selt og ég sem ritstjóri Frjálsrar verslunar var ekki



ins. Þar gátu allir fengið lóðir til að byggja eftir eigin þörfum og smekk.

með í kaupunum. Maður sem var á kafi í tímafrekri borgarpólitík var heldur ekki sérlega spennandi starfskraftur úti á vinnumarkaðnum. Nú stóð því upp á mig að tryggja mér tekjur og það gerði ég með því að hefja útgáfu á viðskiptatímari á ensku, sem ég kallaði Modern Iceland. Það fjallaði um ferðamál, útflutningsverslun og Íslandsmál á breiðum grundvelli. Því var dreift ókeypis innanlands og utan í allstóru upplagi en tekjurnar byggðust á auglýsingasölu. Með mér í þessu verkefni starfaði Robert Melk, blaðamaður.

Á þessum tímamarki gat svo farið að áherslur mínar starfslega yrðu aðrar en áður. Ég var kominn í útvarpsráð Ríkisútvarpsins, hafði átt sæti þar frá árinu 1979. Þá var ég einnig talsmaður þess að einokun Ríkisútvarpsins yrði afnumin og öðrum leyft að reka útvarps- og sjónvarpsstöðvar í samkeppni. Vildi þó að Ríkisútvarpið héldi áfram velli og stæði sterkt að vígi. Gat ég vel hugsað mér að tengjast fjölmiðlarekstri á næstu árum. En þangað til ætlaði ég að taka þátt í borgarpólitíkinni heilshugar og vera þar virkur í umræðunni sem gat verið hörð og óvægin á köflum. Það var

óheppilegt ef forseti borgarstjórnar blandaði sér mikið í hatrömm deilumál. Fannst mér það ekki sérlega eftirsóknarvert að sitja á fríðarstóli á löngum fundum og blanda mér lítt í umræður. Þegar Albert hætti og varð ráðherra 1983 fannst mér þó rétt að taka við af honum sem forseti borgarstjórnar eins og lagt var til.

Það bar á góma milli okkar Davíðs að ég tæki að mér formennsku í hafnarstjórn og skipulagsnefnd en ég gaf það frá mér. Hafði áhuga á hvorugu. Þá var einnig rætt um að ég tæki að mér störf á vettvangi Sambands ísl. sveitarfélaga en mér hugnaðist það ekki. Með allri virðingu fyrir þeim ágætu samtökum var ég alltaf mjög efins um hlutskipti Reykjavíkurborgar innan þeirra vébanda. Í mörgum atriðum var verið að berjast fyrir hagsmunum minni sveitarfélaganna eða leita stöðugra málamiðlana og fór það ekki alltaf saman við hagsmuni borgarinnar, að mínu mati.

Mér var enn ofarlega í huga reynslan frá fyrsta tímabili mínu í borgarstjórn þegar verið var að færa lögregluna undan borginni yfir til ríkisvaldsins, þannig að lögregluþjónar hættu



Heimsóknir í fyrirtæki og vinnustaðafundir voru skemmtilegur hluti af baráttunni 1982, sem var kröftug og lífleg. Það er á allra vitorði að stjórnámamenn geta átt það til að skipta um skoðanir eins og sokka. Hið besta mál að líta á sokkaúrvalið í búðinni.

að vera borgarstarfsmenn. Var það ekkert gæfuspor fyrir þróun löggæslunnar í borginni, m.a. skipulag hennar úti í hverfunum eða störf götulögreglu í miðbænum. Í borgarkerfinu voru margir sem létu peningahliðina og „gróðann“ fyrir borgina ráða því að ríkið tæki að sér fleiri verkefni eða kostnaði yrði skipt. Alltof mikið varð um að málaflokkum væri fleygt á milli sveitarfélaga og ríkis sitt á hvað t.d. í heilbrigðis- og félagsþjónustu. Mér fannst nauðsynlegt að skýrar línur væru látnar ráða og Reykjavíkurborg gæti sjálfstætt tekið á málum með tryggu og nægum tekjustofnum til framkvæmda og þjónustu við borgarbúa.

Það var mér til halds og trausts að þekka vel hinn mæta skólamannt Kristján J. Gunnarsson, sem var fræðslustjóri þegar ég kom sem nýkjörinn formaður fræðsluráðs á skrifstofu hans í Tjarnargötu 12. Hann var fyrrverandi skólastjóri í Langholtsskóla og hafði ég kynnst honum þegar ég starfaði hjá Sjóntvarpinu. Kristján sat þá í útvarpsráði. Fræðslumálin voru nýr heimur fyrir mér en ég hafði gott samstarfsfólk í meirihlutanum, þau skólastjórana Ragnar Júlíusson og Sigurjón Fjeldsted og einnig Bessi Jóhannsdóttur, framhaldsskólakennara. Í minnihlutanum voru Áslaug Brynjólfssdóttir, yfirkennari, og prófessorarnir Bragi Jósefsson og Þorbjörn Broddason. Starfsandinn í ráðinu lofaði góðu.

Til tíðinda dró sumarið 1982, því að Kristján fræðslustjóri sagði starfi sínu lausu. Hann var embættismaður ríkisins og því kom það í hlut Ingvars Gíslasonar, menntamálaráðherra Framsóknarflokksins, að skipa nýjan fræðslustjóra. Í landinu voru 7 fræðslustjórar með sín sérsvið, hver í sínu umdæmi en sveitarfélög kusu skólaráð yfir skólastarfið á hverjum stað. Reykjavík hafði þá sérstöðu að fræðslustjórinn var yfir öllum þessum þáttum. Fræðsluráð borgarinnar hafði mælt með Kristjáni í embættið á sínum tíma og Magnús Torfi Ólafsson, menntamálaráðherra, skipað hann. Óljóst var framan af hver yrði arftaki Kristjáns. Það upplýstist í ágúst að umsækjendur væru Áslaug Brynjólfssdóttir,

yfirkennari í Fossvogsskóla, Bessi Jóhannsdóttir, kennari og Sigurjón Fjeldsted, skólastjóri sem öll átta sæti í fræðsluráði. Málið var allsnúið fyrir okkur sjálfstæðismenn með tvo umsækjendurna úr okkar röðum. Frá byrjun var ljóst að Sigurjón hafði vinninginn vegna mikillar reynslu sinnar sem skólastjóri á Egilsstöðum og síðan yfirkennari í Fellaskóla í Breiðholti og skólastjóri í Hólabrekkuskóla í Breiðholti, við tvo nýjustu skóla borgarinnar þegar þeir voru í örustum vexti.

Fræðsluráð mælti með Sigurjóni sem hlaut 4 atkvæði Sjálfstæðismanna en Áslaug fékk 3 atkvæði Alþýðubandalags, Alþýðuflokks og Framsóknarflokks. Ingvar skipaði Áslaugu fræðslustjóra í Reykjavík. Þeirri ákvörðun ráðherrans var harðlega mótmælt. Fræðsluskrifstofan í Reykjavík og fræðslustjórinn höfðu haft mikla sérstöðu og vegið þyngra en annars staðar í fræðsluumdæmum landsins. Borgaryfirvöld lögðu til hennar geysilegar upphæðir umfram skyldu. Óskað hafði verið eftir viðræðum

við menntamálaráðuneytið um að gera fræðslustjóraskrifstofuna í Reykjavík sambærilega við fræðslustjóraskrifstofur utan Reykjavíkur en þeirri ósk borgarinnar hafði ekki verið sinnt.

Sumarið 1984 var skipulagi skólamála í Reykjavík breytt með samkomulagi við ríkið og í samræmi við landslög þannig að fræðslustjórinn hafði sömu verkefni og aðrir fræðslustjórar, þ.e. yfirstjórn sálfræðideilda skóla, sérkennsluþjónustu og eftirlit með skólastarfinu í umdæminu. Málefnum einstakra skóla, rekstri og framkvæmdum, var komið fyrir á Skólaskrifstofu Reykjavíkurborgar sem stofnuð var í júní 1984. Ragnar Georgsson stýrði kennslumáladeid og Björn Halldórsson fjármáladeild. Fræðsluskrifstofa Reykjavíkurumdæmis, sem svo var nefnd, var staðsett í Tjarnargötu 20. Áslaug fræðslustjóri sat fundi fræðsluráðs þegar hennar málaflókkar voru til meðferðar. Mér fannst miður hvernig þessi togstreita milli borgar og ríkis bitnaði á starfi Áslaugar og henni persónulega.



Hólabrekkuskóli í Efra-Breiðholti var einn af nokkrum nýjum skólum, sem byggðir voru í áföngum þegar börnum á grunnskólaaldri fjölgaði í hverfinu.



Æ meiri tími fór í fundarsetur mínar í útvarpsráði á fimmtu hæðinni á Skúlagötu 4. Þar var aðsetur hljóðvarpsstarfsemi og yfirstjórnar Ríkisútvarpsins til 1987.

Tillögur mínar og athafnir í fræðsluráði mæltust misjafnlega fyrir eins og gengur. Fundi ráðsins sátu áheyrnarfulltrúar kennara þau Elín Ólafsdóttir og Jóhannes Pétursson. Þar var oftast en ekki komið að harðlæstum dyrum þegar nýmæli í skólastarfi voru reifuð.

Tölvuvæðingin var að byrja og ég vildi að skólarnir innleiddu þá nýju tækni í þágu nemenda. Þess vegna flutti ég tillögu um að keyptar yrðu tölvur af einfaldri gerð, svonefndar BBC tölvur til að sem flestir nemendur í skólum borgarinnar gætu fengið forsmekkinn af þessari byltingu sem í vændum var. Áheyrnarfulltrúarnir náðu varla upp í nef sér yfir þessu bruðli og minntu á ýmislegt annað sem ætti að hafa forgang. Fleiri tækninýjungar höfðu skotið upp kollinum. Samþykkt var tillaga mín um að kaupa myndbandstæki í skóla, svo að þar mætti beita nýjum aðferðum við að sýna kennsluefni og nota upptökutæknina til að þjálfa nemendur í að koma fram og læra einnig undirstöðuatriði í fjölmiðlun.

Ég var líka þeirrar skoðunar að 5 ára börn ættu að ganga í grunnskóla. Tillaga mín þar að lútandi hlaut vægast sagt misjafnar undirtektir. Að ekki sé talað um tillögu meirihluta ráðsins um að bæta aðstöðu fyrir afburðagreind börn í skólakerfni. Þá supu margir dragbítarnir hveljur. Ég vissi ekki hvert Kvennalistinn ætlaði að komast. Mér tókst að fá Ragnar Júlíusson til að gera tilraun með 5 ára bekk í Álftamýrarskóla en ekki tókst að fá alla aðila til að taka höndum saman um að fylgja málinu eftir. Það var nýr áfangi þegar skólamáltíðir voru fyrst kynntar í nokkrum skólum í desember 1982.

Störf mín í fræðsluráði snerust ekki síst um áætlanir um þörfina fyrir nýja skóla í hverfum, fjárveitingar, framkvæmdahraðann og áfangaskiptingu. Skólabygging í Grafarvogi var komin á undirbúningsstig, Hólabrekkuskóli, Seljaskóli og Grandaskóli voru áfram á meðal framkvæmda efst á blaði. Þá ber að nefna viðhaldsverkefni sem voru býsna mörg og mikil baráttumál skólastjórnenda og foreldrafélaga. Var leitast við að gera skurk

í þeim málum, ekki síst frágangi á lóðum og leiksvæðum skólanna. Það var leitað úrræða til að draga úr byggingarkostnaði við nýja skóla vegna hönnunar og uppbyggingar. Björn Halldórsson, lögfræðingur og Ragnar Georgsson, skólafulltrúi voru með afburða þekkingu á öllu skólakerfinu í Reykjavík, Björn með tilliti til fjármála og framkvæmda og Ragnar sem umsjónarmaður með hinu innra starfi. Voru þeir í góðu sambandi við alla skólastjóra í borginni og þaukunnugir öllum atriðum í rekstri hvers skóla. Sameiginlegir fundir með öllum skólastjórum og yfirkennurum, ásamt heimsóknum í einstaka skóla, veittu mér góða innsýn í skólastarfið í borginni í heild.

Hugur minn beindist út í ljósvakann. Verkefni mín í útvarpsráði urðu stöðugt umfangsmeiri. Þar voru haldnir fundir tvisvar í viku, kl. 17-19 á þriðjudögum en í hádegi á föstudögum. Ragnhildur Helgadóttir, menntamálaráðherra, skipaði mig formann eftir að ég var endurkjörinn á Alþingi til setu í ráðinu í nóvember 1983. Sem formaður tók ég sæti í framkvæmdastjórn Ríkisútvarpsins og var þar ógrynni mála til meðferðar vegna byggingar Útvarpshússins í Efstaleiti, undirbúnings að rás 2, styrkingar dreifikerfis um allt landið, kjaramála starfsmanna og þannig mætti lengi telja.

Svona gekk þetta áfram enn um hríð en tilhugsun um fastara land undir fótum starfslega séð sótti fast að mér. Ég nefndi það við einhverja að starf sem sendifulltrúi í utanríkisráðuneytinu eða kynningarfulltrúi væri eftirsóknarvert ef slíkt stæði til boða sem ég reiknaði reyndar ekki með. Einnig hafði ég ráðagerðir um útgáfu óháðs hverfisblaðs fyrir Breiðholt, 25 þúsund manna byggð, og yrði það í anda „lokalaviserne“ í Danmörku. Kynnti ég mér útgáfu þeirra sérstaklega. Þá voru ný tækifæri tengd væntanlegum breytingum á útvarpslögum, sem voru í farvatninu. Ég gerði ekki ráð fyrir að bjóða mig aftur fram í prófkjöri til borgarstjórnar 1986 eftir fjögur kjörtímabil. Enn hafði ég þó verk að vinna í hátíðarnefnd

Samningar

Launamálanefnd skipuð borgaráðsfulltrúum annaðist samningagerð við félagsmenn í Starfsmannafélagi Reykjavíkurborgar. Albert Guðmundsson var formaður nefndarinnar. Auk mín voru fulltrúar minnihlutans einnig í henni. Magnús Óskarsson, vinnumálafulltrúi borgarinnar, var með á fundum enda ótrúlega vel að sér um alla samninga, nánast hvert smáatriði sem laut að kjaramálum hinna ýmsu hópa. Verkefni nefndarinnar var að gera heildarkjarasamninga við starfsmannafélagið en oft var fjallað um mál einstakra starfsmanna, innröðun þeirra í launaflokka, gjarnan eftir að þeir höfðu lagt mál sín fyrir nefndina formlega og í samtölum við nefndarmenn.

Í samninganefnd starfsmannafélagsins voru atkvæðamiklir fulltrúar fyrir fjölmenna samningahópa að knýja fram hagsmunabætur fyrir sitt fólk, eins og brunaverðir, vagnstjórar SVR, hjúkrunarkonur og sjúkraliðar. En sumir minni starfshópar „gleymdust“ hjá þeim að því er virtist og áttu erfitt uppdráttar. Það vorum við, fulltrúar atvinnurekandans, sem gerðum tillögur um að fámennari láglaunahópar fengju kjarabætur, og man ég sérstaklega eftir gæslukonum á leikvöllum í því sambandi.

Þegar Albert var horfinn til ráðherrastarfa tók ég við formennsku í nefndinni. Samningaviðræður við starfsmannafélagið 1984 tókust í ágætri samvinnu við Harald Hannesson, formann félagsins og fjölmenna samninganefnd hans. Var þetta eitt síðasta verk mitt áður en ég kvaddi borgarstjórnina.



Gerðuberg gjörbreytti aðstöðu til félagslífs, lista og menningarstarfs í Breiðholti, þegar húsið var tekið í notkun árið 1983.

Miðstöð menningar

Þegar verkefnum framkvæmdanefndar byggingaráætlunar í Efra-Breiðholti var að ljúka voru fjármunir eftir í sjóðum hennar og ákveðið að fé skyldi varið í uppbyggingu menningarmiðstöðvar í Breiðholti sem Reykjavíkurborg tæki að sér að reka. Byggingin var tilbúin árið 1982 og fékk nafnið Gerðuberg. Mér var falin formennska í stjórn Gerðubergs sem ýtti starfseminni úr vör í góðu samstarfi við fulltrúa borgarstofnana, sem starfa myndu í húsinu, sem og íbúasamtaka.

Menningarmiðstöðin var síðan formlega opnuð í mars 1983. Mikil gróska var í dagskrá Gerðubergs frá byrjun. Elísabet Þórisdóttir, sem starfað hafði í félagsmiðstöðinni Fellahelli veitti henni forstöðu. Borgarbókasafnið opnaði þar útibú og félagsstarf aldraðra hófst þar fljótlega. Fundir og mannfagnaðir. Tónmenntaskóli fékk aðstöðu fyrir starfsemi sína og aðalsalur hússins varð vinsæll til hljómleikahalds og sýninga.

Á haustmánuðum hafði Guðmundur Sveinsson, skólameistari Fjölbautaskólans í Breiðholti, samband við mig. Hann var dugmikill rótarýfélagi og var nú að leita eftir samvinnu við nokkra íbúa í Breiðholtinu um að stofna rótarýklúbb í hverfinu. Ég var áhugasamur um að vera með í undirbúningsstarfinu enda skorti framboð á slíku almennu félagsstarfi í hverfinu. Í desember 1983 var Rótarýklúbburinn Reykjavík Breiðholt stofnaður með 30 félagsmönnum og er ég enn með í þeim ágæta félagsskap. Fundir voru haldnir í Gerðubergi lengi framan af.

vegna 200 ára afmælis borgarinnar í ágúst 1986. Það var hins vegar í ágúst 1984 að ég sem forseti borgarstjórnar var ásamt Davíð, Sigurjóni Péturssyni, Kristjáni Benediktssyni og Jóni Tómassyni, borgarritara, í heimsókn til Moskvu að endurgjalda heimsókn sendinefndar frá höfuðborg Sovétríkjanna til Reykjavíkur árið áður. Heimsveldið var komið að fótum fram eins og víða mátti sjá glögg merki um. Þegar við vorum um borð í flugvél Flugleiða frá London rakst Davíð á klausu í íslensku dagblaði sem hann sýndi mér, þess efnis að Andrés Björnsson hefði ákveðið að láta af störfum sem útvarpsstjóri frá næstu áramótum.

„Það er víst ekki seinna vænna að hersingin hraði för sinni heim,“ sagði Davíð. Framundan var hröð atburðarás og afgerandi þáttaskil fyrir suma, - fyrr en ætlað var. Senn var á enda 14 ára starf í borgarstjórn Reykjavíkur. Óvænt atvik ollu því að nokkur ár bættust við í annarri lotu. Meira um það seinna.

MÖA.



200 ára afmælishátíð Reykjavíkur 18. ágúst 1986. Davíð Oddsson, borgarstjóri, tekur á móti Vigdísí Finnbogadóttur, forseta Íslands, sem kom í opinbera heimsókn til Reykjavíkur.



Glæsileg hátíð. Ókeypis afmælisterta handa öllum stóð á langborðum undir tjöldum í Lækjargötu.

Önnur verkefni



Nýir tímar

